

I den bedste mening?

Om et eksperiment med grønlandske børn og mulighederne for forsoning mellem Danmark og Grønland

Maria Bunch Farver

Kultur- og sprogødestudier · Historie

Roskilde Universitet 2010

I den bedste mening?

**Om et eksperiment med grønlandske børn og mulighederne for
forsoning mellem Danmark og Grønland**

RUC - Roskilde Universitet

Institut for Kultur og Identitet

Efterårssemester 2010

Integreret speciale udarbejdet af:

Maria Bunch Farver

Historie

Vejleder: Michael Harbsmeier

Samlet antal tegn med mellemrum: 217.353 svarende til 90,56 normalsider (inklusive indholdsfortegnelse, fodnoter, litteraturliste og engelsk resumé)

Kultur- og sprogmødestudier

Vejleder: Lars Jensen

Samlet antal tegn med mellemrum: 205.505 svarende til 85,62 normalsider (inklusive fodnoter)

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1 – Indledning	7
1.1 Indledning	7
1.2 Problemfelt	9
1.3 Problemformulering	10
Kapitel 2 – Det postkoloniale felt	11
2.1 Postkolonialisme	11
2.1.1 Inspiration fra poststrukturalismen	12
2.2 Edward W. Said og orientalisme	14
2.3 Ann Fienup-Riordan og eskimo-orientalisme	16
2.4 Stuart Hall og repræsentationer	18
Kapitel 3 – Repræsentationshistorie	21
3.1 Fremstillingen af grønlændere ved koloniseringens begyndelse i 1721	23
3.2 Det romantiserede syn på Grønland i 1800-tallet	23
3.3 Knud Rasmussen og synet på grønlændere i første del af 1900-tallet	26
3.4 Modernisering af Grønland i 1950'erne	28
3.4.1 Fra isolering til modernisering	29
3.4.2 Den nye skolelov	31
3.4.3 Det nationale projekt	32
3.5 Synet på grønlændere efter Grønlands optagelse i rigsfællesskabet i 1953	33
Kapitel 4 – Metode	37
4.1 Analysemetode	37
4.1.1 Det onde kom udefra	37
4.1.2 Udviklingen – nødvendig, men beklagelig	38
4.1.3 Kløften mellem to kulturer	38
4.1.4 Den indre splittelse	39

4.1.5 Grønlændere som børn og danskere som de kærligt opdragende forældre	39
4.1.6 Grønlændere som 'ædle vilde'	39
4.1.7 En dansk selvforståelse	39
4.2 Overvejelser over kildegrundlaget	41
<u>Kapitel 5 – Analysedel 1: I den bedste mening</u>	<u>45</u>
5.1 Tine Brylids bog <i>I den bedste mening</i>	45
5.1.1 Grønlændere som 'ædle vilde'	48
5.1.2 Grønland – et eventyrland	49
5.1.3 Udviklingen beklages	51
5.1.4 Det onde kom udefra	51
5.1.5 Den indre splittelse	52
5.1.6 Danmark – den gode kolonimagt	54
5.2 Anmeldelserne af <i>I den bedste mening</i>	56
5.2.1 Danmark – den gode kolonimagt	58
5.2.2 En anden forklaringsmodel	59
5.3 Opsummering	60
<u>Kapitel 6 – Analysedel 2: Red Barnet</u>	<u>63</u>
6.1 Opsummering	65
<u>Kapitel 7 – Analysedel 3: Debatten i efteråret 2009</u>	<u>67</u>
7.1 Den indre splittelse	67
7.2 Det onde kom udefra	69
7.3 Et ønske om en undskyldning	70
7.4 Forsoning i praksis	71
7.5 Danmark – den gode kolonimagt, eller?	74
7.6 Opsummering	75
<u>Kapitel 8 – Diskussion</u>	<u>77</u>
8.1 I den bedste mening?	77
8.1.1 Det skete i den bedste mening, men derfor kan man vel godt undskylde?	79

8.2 Opgør med en dansk selvforståelse	80
8.2.1 En reproduktion af koloniale magtforhold	81
<u>Kapitel 9 – Konklusion</u>	83

Perspektivering	87
Litteraturliste	91
Summary	97

Kapitel 1 – Indledning

1.1 Indledning

”Historien står ikke til at ændre. Regeringen betragter kolonitiden som en afsluttet del af vores fælleshistorie. Vi må glæde os over, at tiden er en anden nu. Inden for selvstyrets rammer udvikler vi i dag vores fælles historie i ligeværdighed og med gensidig respekt mellem Grønland og Danmark.”

(Statsminister Lars Løkke Rasmussen, 18. august 2009)¹

I juni 1951 ankom 22 grønlandske børn til København, hvor de alle, efter et kortere ophold på en feriekoloni, blev indlogeret hos udvalgte danske plejefamilier i et års tid. Formålet var, at de skulle lære at tale dansk og få et indblik i danske værdier og normer for sidenhen at vende tilbage til Grønland, bo på et nyoprettet dansk børnehjem i Nuuk samt virke som foregangsbilleder på de nye dansksprogede linjer på de grønlandske skoler. Intentionen var, at de skulle danne kernen i den nye skoleordning og på længere sigt i ’det nye Grønland’ (Bryld, 1998:11-15). Dette ’eksperiment’, som projektet blev kaldt, var nemlig ikke blot et resultat af den nye skolelov, men også et led i et storstillet dansk projekt, hvis overordnet formål var at skabe bedre forhold i Grønland ved en form for moderniseringsproces, hvor Danmark agerede forgangsbillede (Petersen, 2004:20-21). Da 16 af de 22 børn vendte tilbage til Grønland den 1. oktober 1952, kunne de ikke længere tale grønlandsk, og selvom kontakten til familierne ikke blev forhindret af det danske børnehjem, havde de ikke længere mulighed for at kommunikere med dem (Petersen, 2004:22). De 6 børn, der ikke vendte tilbage til Grønland, var blevet adopteret af deres danske plejefamilier på trods af, at de havde familie derhjemme og stik mod de oprindelige intentioner med ’eksperimentet’ (Bryld, 1998:138).

I 1998 udgav socialrådgiver Tine Bryld bogen *I den bedste mening*, der forsøger at besvare spørgsmålene: hvorfor skete det, og hvordan er det gået med de grønlandske børn sidenhen? Bogen består af en kort introduktion til ’eksperimentet’, hvorefter de involverede fortæller deres egne historier. Det er tydeligt, at alle er meget berørte af det, de har været igennem i deres barndom, og Bryld selv understreger i et interview i Politiken den 9. august 2009 ”(...) at flere af de børn, der blev udvalgt til eksperimentet, senere gik til grunde på samfundets bund, uden familie, identitet eller hjemland.” (Bryld i Hermann, 2009, 9. august). På trods af de store omkostninger for de involverede i ’eksperimentet’ blev projektet aldrig evalueret, eksempelvis var det først i forbindelse

¹ Statsminister Lars Løkke Rasmussens svar på spørgsmål nr. S 2770 stillet af Juliane Henningsen (IA). Den 18. august 2009.

med Brylds interviews til sin bog, at de involverede med Brylds hjælp fandt en forklaring på det, der var sket, hvilket de indtil da havde været uvidende om.

Foruden den kortvarige omtale som Brylds bog medførte i slutningen af 1990'erne, er det først nu cirka 10 år efter, at sagen igen er kommet i det offentlige søgelys i forbindelse med, at den grønlandske nyhedsstation KNR² lavede en temaudsendelse om de grønlandske børn i august 2009, der blev fulgt op i Danmark med en flersiders reportage om sagen i Politiken den 9. august 2009.

Det indledende citat er statsminister Lars Løkke Rasmussens seneste bidrag til den nuværende debat, hvor der i modsætning til tidligere kræves en officiel undskyldning på vegne af de involverede samt deres pårørende i 'eksperimentet'. Citatet er et uddrag af statsministerens svar på et § 20 spørgsmål stillet af Juliane Henningsen³ den 10. august 2009, hvor der spørges til, om statsministeren på vegne af den danske stat vil give en undskyldning samt kompensation, hvilket han svarer nej til med den begrundelse, at nok er 'eksperimentet' beklageligt, men sket er sket, hvorfor man i stedet for skal fokusere på det fremtidige samarbejde.

At debatten om 'eksperimentet' netop rejses nu, skal ses i lyset af, at der de seneste år har været en stigende tendens til forskellige former for forsoning mellem tidligere kolonier og kolonimagter, eksempelvis i Afrika, Australien og Canada, der blandt andet har resulteret i kompensationer eller officielle undskyldninger. I forhold til det danske 'eksperiment' er især den australske sag med "de stjalne generationer" interessant, fordi der her er nogle ligheder med det danske 'eksperiment', om end den australske sag har et noget større og mere voldeligt omfang end den danske. I en periode fra begyndelsen af 1900-tallet og frem til 1970'erne fjernede man i Australien et sted mellem 6000 og 30.000 børn af den oprindelige befolkning fra deres forældre med de formål at bryde det aboriginale slægtskabssystem og dermed den aboriginale kultur, at skabe en underklasse for at imødekomme manglen på arbejdskraft samt at "avle farven ud" som et led i en overordnet politisk assimilationsproces (Zogbaum, 2004:51-54). Assimilationstanken var også en del af den grønlandske moderniseringsproces i 1950'erne, som 'eksperimentet' var en del af, men hvor assimilationen i Australien havde racistiske undertoner, var den danske moderniseringsproces mere et udtryk for en dansk *paternalisme*, hvis hovedformål i denne kontekst var at 'forbedre' det grønlandske samfund med udgangspunkt i Danmark som forbillede for en sådan udvikling (Petersen, 2004:20).

² Kalaallit Nunaata Radioa/Greenlandic Broadcasting Corporation

³ Juliane Henningsen repræsenterer det venstreorienterede grønlandske parti Inuit Atagatiit (IA) i Folketinget.

I modsætning til håndteringen af 'eksperimentet' i Danmark har man i Australien forsøgt sig med en form for forsoningsproces, hvor der blandt andet er blevet foretaget en national undersøgelse, der konkret udmøntede sig i rapporten *Bringing them home* (1997), der hovedsageligt består af vidnesbyrd fra de aboriginale, der enten selv har været stjalne børn eller har fået deres børn stjålet (Petersen, 2004:22). Et af hovedargumenterne i rapporten er, at uden et opgør med fortiden, som et led i en forsoningsproces, er det umuligt at komme videre.

“The truth is that the past is very much with us today, in the continuing devastation of the lives of Indigenous Australians. That devastation cannot be addressed unless the whole community listens with an open heart and mind to the stories of what has happened in the past and, having listened and understood, commits itself to reconciliation.” (Bringing them home, 1997:4).

Som dette citat viser, er det tydeligt, at der i henholdsvis Danmark og Australien er to meget forskellige tilgange til spørgsmålet omkring håndteringen af den koloniale fortid, hvor den danske stat betragter fortiden som et overstået kapitel uden betydning for fremtiden, er det den modsatte holdning, der præger det australske tilfælde. Statsminister Lars Løkke Rasmussen taler om ligeværdighed og gensidig respekt mellem Grønland og Danmark, men er det overhovedet muligt i en postkolonial relation uden på den ene eller anden måde at gøre op med fortiden?

1.2 Problemfelt

Med tanke på det australske eksempel undrer det mig, at Danmark ikke har påbegyndt en tilsvarende forsoningsproces⁴ i forhold til Grønland, som Danmark, i modsætning til sine andre forhenværende kolonier, stadig har tætte relationer til. Den seneste debat omkring 'eksperimentet' viser tydeligt, at der fra flere sider netop er et behov for at skabe et rum, hvori den koloniale fortid kan diskuteres, bearbejdes og forsones.

Den manglende vilje til at starte en form for forsoningsproces, mener jeg, skal ses i lyset af den overordnede forståelse af 'eksperimentet', som blandt andet kommer til udtryk i måden 'eksperimentet' italesættes på, hvor det umiddelbart er tydeligt, at den grundlæggende holdning fra dansk side, med Tine Brylids ord, er, at det skete i den bedste mening.

Mit sigte med specialet er således ikke at give en historisk redegørelse for 'eksperimentet' og dets konsekvenser, men derimod at hæve mig op over dette niveau – at gå bagom de gængse holdninger

⁴ Når jeg efterfølgende taler om forsoning eller en forsoningsproces i relation til 'eksperimentet', er det med udgangspunkt i de ønsker, som er blevet rejst af de grønlandske børn selv, deres pårørende samt forskellige politikere, der primært går på, at der ønskes en officiel undskyldning fra den danske stat, en dybdegående undersøgelse samt en eventuel kompensation.

til 'eksperimentet' – og undersøge, hvilke grundlæggende forestillinger, eller med andre ord diskurser, der gennemstrømmer dette felt, og som på hver deres måder er med til at påvirke synet på 'eksperimentet'.

Med et sådan mål for øje er det tydeligt, at jeg i specialet bevæger mig inden for et felt, hvor sproget opfattes som særdeles vigtigt i forhold til konstruktionen af virkeligheden, og hvor diskurser er altafgørende for den sociale praksis, idet de mere eller mindre udstikker rammerne for, hvad der på et givet tidspunkt kan siges, tænkes eller gøres. Med andre ord er sproget med til at forme den sociale virkelighed, hvorfor det også er relevant at se nærmere på, hvilket sprog, og mere overordnet hvilke diskurser, der er i spil i forhold til 'eksperimentet', da de i sidste ende er afgørende ikke blot for om en eventuel forsoningsproces bliver igangsat, men også hvilken form den vil tage.

'Eksperimentet' skriver sig i den forbindelse ikke blot ind i en lang tradition af diskurser omkring og forståelser af grønlændere samt af forholdet mellem Grønland og Danmark, men også af danskere selv, idet måden hvorpå grønlændere historisk er blevet repræsenteret som 'den anden', ikke blot siger noget om en dansk forståelse af grønlændere, men også om en dansk selvforståelse. Det er derfor vigtig ikke at se 'eksperimentet' som et enkeltstående forhold, men derimod at sætte det ind i en større forståelsesramme i relation til måden grønlændere og danskere historisk er blevet konstrueret på gennem danske repræsentationer af grønlændere.

'Eksperimentet' fandt sted i starten af 1950'erne. I specialet fokuserer jeg på måden, hvorpå 'eksperimentet' efterfølgende er blevet italesat og fremstillet med afsæt i udgivelsen af Tine Brylids bog *I den bedste mening* i 1998 og frem til debatten i sensommeren og efteråret 2009. Det er således et moderne og samtidigt stof, jeg arbejder med i specialet, hvilket også betyder, at debatten omkring 'eksperimentet' stadig i skrivende stund er i gang og uafsluttet.

1.3 Problemformulering

Jeg ønsker med afsæt i 'eksperimentet' at undersøge, hvilke diskurser der i et historisk perspektiv har gjort sig gældende, og hvilke der stadig er dominerende i den nuværende debat, for på den baggrund at belyse i hvor vid udstrækning en eventuel forsoningsproces er mulig i forhold til den konkrete sag.

Kapitel 2 – Det postkoloniale felt

I mit arbejde med projektets problemstilling placerer jeg mig inden for det postkoloniale felt, hvorfor jeg i det følgende afsnit starter med en kort redegørelse af dette. Da den postkoloniale forskning har sit videnskabsteoretiske afsæt i poststrukturalismen, opridser jeg efterfølgende de væsentligste pointer herfra med fokus på sprogets rolle og betydning for den sociale praksis. Derefter præsenterer jeg Edward W. Saids (1935-2003) teori om orientalisme samt Ann Fienup-Riordans (f. 1948) teori om eskimo-orientalisme, der ikke blot skal fungere som eksempler på postkolonial forskning, men også som inspiration til min egen fremgangsmåde. Afslutningsvis ser jeg med udgangspunkt i Stuart Hall (f. 1932) nærmere på betydningen af repræsentationer i postkoloniale relationer.

2.1 Postkolonialisme

Postkolonialisme er en samlet betegnelse for mange forskellige og til tider modstridende strømninger og teoretiske retninger, der strækker sig over alt fra det konkrete litteraturstudie til det bredere studie af koloniseringens konsekvenser, som de er kommet til udtryk efter kolonitidens ophør (Hauge, 2007:7ff.). I specialet placerer jeg mig inden for sidst nævnte retning, idet jeg finder, at hverken den tidligere beslutning, der førte til fjernelsen af de grønlandske børn fra deres familier i 1951 eller den nutidige debat om, hvorvidt denne episode eventuelt skal undskyldes, kan tages ud af en kolonial kontekst.

Dette er dog ikke ensbetydende med, at jeg arbejder ud fra en opfattelse af, at koloniseringen generelt skal ses som en afsluttet periode, der efterfølges af en tid, hvor dens konsekvenser klarlægges, men derimod at jeg arbejder ud fra en forestilling om, at nok er den formelle del af den danske kolonisering af Grønland forbi, men de forestillinger og magtrelationer, der historisk er blevet opbygget mellem de to lande, er ikke. De mange og allestedsnærværende relationer, som alle bygger på det ulige magtforhold mellem den koloniserede, Grønland, og den koloniserende, Danmark, har udviklet sig over århundrede siden det, i en moderne koloniseringskonktekst, første møde mellem de to parter i forbindelse med Christian IV's ekspeditioner til Grønland i starten af 1600-tallet.

Set i dette lys virker det urealistisk at tro, at disse indbyrdes magtrelationer vil blive afviklet i samme tempo som selve afkoloniseringen af Grønland, der 'blot' har været i gang siden 1953, hvor

Grønland formelt ophørte med at være en dansk koloni, og da slet ikke, hvis Danmark kategorisk nægter at forholde sig til sin koloniale fortid, som i det konkrete tilfælde hvor i hvert fald det officielle Danmark udviser en manglende vilje til at se sin koloniale fortid i øjnene ud fra devisen om, at fortid er fortid, hvorfor der tilsyneladende ikke er nogen særlig grund til at undersøge den nærmere eller i den forbindelse komme med nogle former for indrømmelser. Eksemplet vidner også om et til stadighed ulige magtforhold mellem de to parter, idet den danske regering tydeligt sætter dagsordenen i forhold til nødvendigheden af at iværksætte en undersøgelse af sagen om de grønlandske børn.

2.1.1 Inspiration fra poststrukturalismen

På trods af de mange forskellige tilgange inden for det postkoloniale felt er det dog et fælles træk for al postkolonial forskning at tage videnskabsteoretisk afsæt i den poststrukturalistiske tradition (Hauge, 2007:7ff.). Poststrukturalismen dækker over en bestemt måde at anskue verden på, men der er selvfølgelig forskellige former for poststrukturalistisk teori i mere eller mindre radikale former, men grundlæggende, og helt centralt for indeværende speciale, er især fokus på sprogets rolle i forhold til betydningsskabende praksis samt sprogets organisering i overordnede formationer eller med andre ord i overordnede diskurser.

Ifølge poststrukturalismen har sproget en aktiv rolle i betydningsdannende processer, det vil sige, at det er gennem sprog at mening skabes. Dette kalder Stuart Hall for en konstruktivistisk sprogtilgang, der netop i modsætning til en refleksiv, hvor sproget ses som reflekterende meninger, der allerede eksisterer i verden, eller en intentionel tilgang, hvor sproget udelukkende er et udtryk for den talendes intenderede mening, beskriver det faktum, at ting eller objekter i sig selv ikke har en iboende mening. Dette er dog ikke at forveksle med, at de ikke findes i den materielle verden, det gør de, de har blot ingen essentiel eller fikseret betydning (Hall, 2009:24-25).

Det, at tingene i sig selv ikke har en fast og iboende betydning, er endnu en vigtig pointe i forhold til poststrukturalismen, der netop kan karakteriseres ved dens anti-essentialisme, der i denne kontekst skal forstås på den måde, at hverken objekter eller sociale identiteter har nogen form for essens. Virkeligheden er således inden for denne retning kendetegnet ved en *ontologisk mangel*, hvilket betyder, at der ikke eksisterer noget stabilt, fast eller afsluttet i sig selv, derimod er virkeligheden ustadig og flydende og underlagt en historicitet, der gør, at den er åben for forskellige konstruktioner alt efter hvilke diskurser, der eksisterer på et givet tidspunkt. Med andre ord ændrer

'det virkelige' sig og italesættes på nye måder alt efter diskursernes historiske opståen og forsvinden (Stormhøj, 2006:66-67).

Denne anti-essentialisme gør sig, som nævnt, også gældende i forhold til identitet, idet denne ikke længere skal ses som et udtryk for en indre essens, men derimod som en form for konstruktion, der skabes i mødet med andre. Det er således en pointe i sig selv, når jeg arbejder inden for det postkoloniale felt, at de forestillinger, der netop er forestillinger og ikke andet, omkring henholdsvis grønlandsk og dansk identitet er kulturelle konstruktioner, der løbende produceres og reproduceres, og som i sig selv intet hold har i noget naturligt eller 'virkeligt'. På denne måde ønsker jeg at pointere, at eksempelvis den udbredte opfattelse af, at grønlændere er et folk, der er i pagt med naturen i modsætning til danskere, der i denne kontekst repræsenterer det civiliserede, ikke har sit afsæt i noget biologisk eller essentielt ved grønlændere, men derimod er en opfattelse, der er opstået i mødet mellem grønlændere og danskere, samt at en sådan opfattelse i sig selv får konsekvenser for hele måden, hvorpå man interagerer i forhold til behandlingen af 'eksperimentet'. Jeg arbejder således i specialet ud fra en grundantagelse om, at identiteter – sociale såvel som nationale – er kulturelle og sproglige konstruktioner og derfor kan ændres og omformes over tid.

Sproget er, som nævnt, struktureret i diskurser, og det er netop disse diskurser, der er afgørende for, hvad der på et givet tidspunkt på en måde, så det giver mening, kan siges, tænkes eller gøres om et bestemt emne. Hall forklarer diskursbegrebet med Michel Foucaults (1926-1984) ord, og det er da også denne definition af diskurs, jeg vil tage udgangspunkt i:

"(...) a group of statements which provide a language for talking about – a way of representing the knowledge about – a particular topic at a particular historical moment. ... Discourse is about the production of knowledge through language. But ... since all social practices entail *meaning*, and meanings shape and influence what we do – our conduct – all practices have a discursive aspect." (Foucault i Hall, 2009:44).

Det interessante er her, at der ikke blot refereres til diskurs på et sprogligt niveau, det vil sige, måden vi taler om et bestemt emne på, men at diskurser også indvirker på den sociale praksis på en sådan måde, at den sociale praksis er afhængig af de gældende diskurser, samt de sproglige redskaber diskursen stiller til rådighed, med andre ord er diskurser med til at regulere ikke blot meningsdannelser, men også sociale praksisser (Hall, 2009:44). Derudover er det også vigtigt at bemærke, at diskurser er historisk og kulturelt betinget, det vil sige, at den mening eller viden, som diskurser producerer, som sådan kun giver mening i forhold til bestemte historiske og kulturelle kontekster (Hall, 2009:46-47), hvilket igen understreger det faktum, at tingene i sig selv ikke har en

fast definition eller en på forhånd given betydning, men at denne betydning er afhængig af de dominerende diskurser på et givet historisk tidspunkt.

Det er, som nævnt, indledningsvis således med afsæt i den lidt bredere tilgang til postkoloniale problemstillinger, at jeg med mit fokus på den postkoloniale relation mellem Grønland og Danmark befinder mig. Udgangspunktet for denne strømning er udgivelsen af Edward W. Saids værk *Orientalisme: Vestlige forestillinger om Orienten* i 1978, der kom til at danne skole og blev inspiration for den såkaldt *colonial discourse theory* (Hauge, 2007:15), hvori Said netop tager udgangspunkt i Foucaults diskurs- og magtteori.

2.2 Edward W. Said og orientalisme

I værket *Orientalisme: Vestlige forestillinger om Orienten* (1978) forsøger Said at vise, hvordan bestemte forståelser af Orienten historisk er blevet konstrueret og reproduceret i Vesten med det formål at opretholde en vestlig dominans over Orienten ved hjælp af det, som Said kalder orientalisme (Said, 2004:39). Udgangspunktet for Saids arbejde er en forståelse af, at Orienten er mere end et passivt faktum eller en kendsgerning. Orienten er i lighed med andre opdelinger af geografiske, kulturelle og historiske enheder, så som Vesten, menneskeskabt, det vil sige, at Orienten i sig selv er en idé eller en forestilling, der løbende bliver konstrueret og reproduceret (Said, 2004:30).

”Orienten var næsten en europæisk opfindelse og havde siden antikken været et sted for romantiske eventyr, eksotiske væsener, ”uforglemmelige” erindringer og landskaber, forunderlige oplevelser.” (Said, 2004:27).

Said ser orientalismen som en form for disciplin ved hjælp af hvilken, man på en systematisk måde kan tilnærme sig Orienten ”(...) som et emne for studier, udforskning og praktiske kundskaber.” (Said, 2004:101).

”Orientalismen er derfor ingen luftig europæisk fantasi om Orienten, men et konstrueret kompleks af teori og praksis, som mange generationer materielt har ydet et betragteligt bidrag til, og som på længere sigt har gjort orientalismen til et system af viden om Orienten, et accepteret filter, gennem hvilket viden om Orienten indførtes i Vestens bevidsthed, samtidig med at disse bidrag mangedoblede de udsagn, som orientalismen spredte i den almene kultur, og tilmed gjorde særdeles produktive.” (Said, 2004:32).

Orientalismen er således et system af viden, der altid var, og måske stadig er, tilstede i forhold til studiet af Orienten, der i sig selv lægger begrænsninger for, hvad der kan tænkes og gøres på dette felt. Said mener dog ikke i den forbindelse, at orientalismen entydigt afgør, hvad der kan siges om Orienten, men mere at man ikke kan sige noget om Orienten uden at trække på hele det netværk af

interesser, der ligger til grund for orientalismen (Said, 2004:29). På denne måde karakteriserer Said orientalismen som en form for diskurs, der i sig selv rummer både begrænsninger og muligheder, der underbygges og forstærkes af, at diskursen i sig selv "(...) støttes af egne institutioner, et eget vokabular, egne forskertraditioner, et eget billedsprog, egne doktriner og tilmed egne koloniale bureaukratier og koloniale "stilarter"."(Said, 2004:27).

Saids pointe er her, at det at anskue orientalismen som en diskurs netop muliggør en forståelse af, hvordan det i et historisk perspektiv var muligt for Europa efter oplysningstiden ikke blot at administrere, men også at producere Orienten på alle områder både politisk, militært, videnskabeligt og litterært (Said, 2004:29).

Som nævnt tidligere er diskurser også med til at skabe og regulere den virkelighed, som de er en del af. På samme måde har orientalismen, ifølge Said, også været med til at konstruere Orienten på en bestemt måde:

"Disse idéer [om Orienten] forklarede orientalernes adfærd, udstyrede orientalerne med en mentalitet, en slægtshistorie og en atmosfære og gav frem for alt europæerne en mulighed at behandle og tilmed betragte orientalerne som et fænomen med bestemte karakteristika. Men som ethvert sæt sejlivede idéer påvirkede de orientalistiske idéer også de mennesker, der blev kaldt orientalere, samt dem, der kaldtes occidentalere, europæere eller vesterlændinge (Said, 2004:68).

Således er ikke blot Orienten, men også orientalerne, blevet konstrueret på bestemte måder, der alle har været med til at gøre det muligt for europæere at udøve magt over dem ved at fremstille dem som underlegne i forhold til forestillingen om den europæiske overlegenhed, eksempelvis blev orientaleren, ifølge Said, fremstillet som irrationel, fordærvet, barnlig og anderledes i modsætning til europæerne, der blev fremstillet som rationelle, ædle, modne og normale (Said, 2004:67). På denne måde virkede Orienten og orientaleren som et spejl for en europæisk identitet, idet europæerne her så sig selv som værende i modsætning til orientaleren og den orientalske kultur (Said, 2004:29).

"Orienten er ikke kun Europas nabo, men har også en fortid som Europas største, rigeste og ældste kolonier, rummer kilden til dens civilisationer og sprog, er dens kulturelle rival og et af de mest fundamentale og hyppigt forekommende billeder af andetheden. Derudover har Orienten været med til at definere Europa (eller Vesten) som et billede, en idé, en personlighed eller en erfaring, der afviger fra Orienten (Said, 2004:27).

Grænsedragningen mellem det velkendte og det ukendte, mellem os og dem, er ifølge Said en universel praksis, der er med til at skabe identitet forstået på den måde, at identitet defineres i forhold til det, den ikke er, altså som modsætning til de andre (Said, 2004:82).

Ifølge Said har Orienten, og især Den Nære Orient, siden Antikken virket som den komplementære modsætning til europæisk kultur (Said, 2004:85-86), men Orienten er dog ikke det eneste område eller kultur, der er blevet konstrueret og fremstillet som 'den anden' i forhold til en vestlig kultur, stort set alle fremmede folkeslag er i mødet med Vesten blevet defineret som anderledes, fremmed og ikke-normal. Dette gælder også for de arktiske egne, herunder også Grønland.

Kulturanthropologen Ann Fienup-Riordan arbejder med dette aspekt i værkerne *Eskimo essays: Yup'ik lives and how we see them* (1990) og *Freeze Frame: Alaska Eskimos in the Movies* (1995), hvor hun især i sidstnævnte beskæftiger sig med konstruktionen af eskimoer⁵ som 'den anden' ved at se nærmere på repræsentationer af eskimoer i nordamerikanske film.

2.3 Ann Fienup-Riordan og eskimo-orientalisme

Fienup-Riordan ønsker gennem sine analyser af amerikanske film, der alle på den ene eller anden måde repræsenterer eskimoer, at vise, hvordan forståelser eller viden om eskimoer i sig selv er kulturelle konstruktioner, eller sagt med andre ord, at denne såkaldte viden 'blot' er vestlige forestillinger om eskimoer, der som sådan ikke har afsæt i noget naturligt eller essentielt ved eskimoer. I lighed med hvordan Orienten, ifølge Edward W. Said, er blevet konstrueret som en idé af den vestlige verden, mener Fienup-Riordan også, at forestillinger om eskimoer og deres verden er opstået på samme måde. Således anvender og udvider Fienup-Riordan Suids teori om orientalisme til også at gælde i forhold til de arktiske områder. Derfor arbejder Fienup-Riordan, med inspiration fra Said, med begrebet *eskimo-orientalisme* (Fienup-Riordan, 1995:XI-XII), der i lighed med orientalismen skal ses som en diskurs, der er med til at skabe rammerne for, hvad der kan tænkes og siges om eskimoer, og som i sig selv udgør et system af viden, der kommer i spil hver gang, der skal udarbejdes nyt materiale om dette emne.

Ifølge Fienup-Riordan er eskimoer et af de mest overeksponerede folk i verden: "Few people on earth have been written about so prodigiously or pictured so often in an exotic light." (Fienup-Riordan, 1995:XI), og eskimotemaet er en klassiker i både museumsudstillinger, tegnefilm, børnebøger, skolelitteratur og ikke mindst i film (Fienup-Riordan, 1995:XI). Fienup-Riordan har fokus på yup'ik-eskimoer i det nordlige Alaska, men hun understreger, at de repræsentationer, hun

⁵ At Fienup-Riordan anvender betegnelsen eskimo, i modsætning til den mere politisk korrekte betegnelse inuit, hænger sammen med ønsket om at understrege, at det er repræsentationerne, der er i fokus - en pointe hun mener tydeliggøres ved brugen af kategorien eskimo, der ikke dækker over en etnografisk kendsgerning, men i sig selv er en kompliceret og modsætningsfuld forestilling (Fienup-Riordan, 1995:XVIII-XIX).

arbejder med, i princippet kan gælde for eskimoer fra alle de arktiske områder (Fienup-Riordan, 1995:3).

De første film, der viste eskimoer, kom i starten af 1900-tallet og var, ifølge Fienup-Riordan, fra europæernes side et forsøg på at dokumentere de indfødte folk i deres bestræbelser på at indsamle viden om, kolonisere samt dominere hele verden.

“The first films about Eskimos were made in the process of global conquest and incorporation. They were movies of exploration in the documentary tradition that highlighted the differences between “them” and “us”. They were intended as a record of the first signs of the Eskimos’ inexorable absorption into the larger world.” (Fienup-Riordan, 1995:39).

Fienup-Riordan fokuserer i lighed med Said på repræsentationer af eskimoer og herunder især på, hvordan eskimoerne konstrueres som ’den anden’ i forhold til en euro-amerikansk selvforståelse og identitet (Fienup-Riordan, 1995:XI). Grundlæggende finder Fienup-Riordan, at eskimoer fremstilles som primitive og simple urmennesker, der på en ædel måde kæmper for overlevelse i det ugæstfrie land. Den overordnede forståelse af eskimoer som et primitivt folk, der kæmper mod naturen, medfører både negative og positive associationer alt efter kontekst, eksempelvis når eskimoerne sejrede over den vilde natur, blev de fremstillet i et romantisk skær som ædle og uafhængige, men hvis de blev besejret som underudviklede og barnlige (Fienup-Riordan, 1995:4-5).

For at belyse denne forståelse af eskimoer sammenligner Fienup-Riordan repræsentationer af henholdsvis eskimoer og indianer i Nordamerika, idet begge har virket og er blevet fremstillet som ’den anden’ i forhold til en euro-amerikansk kultur. Det interessante er her, at hvor indianeren blev fremstillet som ’den vilde’, der skulle tæmmes, blev eskimoerne fremstillet i et markant andet lys:

”The idea of the Indian came to embody the dark side of the civilized persona, whereas nonnatives consistently employed the idea of the Eskimo to represent the childlike innocence of humanity before the Fall.” (Fienup-Riordan, 1995:XII).

Indianeren kommer således til at repræsentere den mørke side af det civiliserede menneske, hvorimod eskimoen repræsenterer det af natur uskyldsrene menneske, der endnu ikke er blevet berørt af civilisationen. Derfor er det også som oftest adjektiver som fredelige, glade, barnlige, ædle, uafhængige og frie, der bruges i beskrivelser af eskimoer (Fienup-Riordan, 1995:XI).

Helt centralt for den historiske fremstilling ikke blot om eskimoer, men også alle andre folkeslag i mødet med den europæiske kultur, var således udviklingstemaet, der især fokuserede på den mangel på civilisation, som de europæiske udsendte mødte på deres koloniseringstogter. Denne opdeling af samfund alt efter graden af kulturel udvikling bundede i en vestlig forestilling om, at kulturer

nødvendigvis udvikler sig efter en bestemt model, hvor det oplyste og industrialiserede Europa havde placeret sig i toppen som et udtryk for det ideelle samfund (Fienup-Riordan, 1995:40). Med andre ord blev de fremmede, som europæerne mødte, bedømt ud fra, hvordan de kontrollerede deres 'dyriske natur' på en skala, der gik fra det 'dyriske' til det 'guddommelige', og hvor fornuften var den foretrukne kvalitet (Fienup-Riordan, 1995:11).

Disse repræsentationer, der har udviklet sig løbende gennem de sidste århundrede, som Fienup-Riordan finder i nordamerikanske film, og de overordnede diskurser, som repræsentationerne er et udtryk for, giver også i dette tilfælde, ligesom Said viser hos orientalerne, virkelige konsekvenser i den sociale praksis blandt eskimoer:

"The result is a presentation of Eskimo society that often tells us more about the meaning we seek in our own history than its Eskimo counterpart. Moreover, modern Eskimos have risen to the challenge and to some extent have become what we have made them. The contemporary Yup'ik Eskimos' representation of themselves often is as much a product of non-native expectations as of their own history." (Fienup-Riordan, 1990:XVI).

2.4 Stuart Hall og repræsentationer

Helt centralt for både Said og Fienup-Riordan er, hvordan henholdsvis orientalisme og eskimo-orientalisme, forstået som overordnede og dominerende diskurser, får konstrueret både orientaler og eskimoer som 'den anden', der i en postkolonial kontekst kan defineres som følgende: "Den Anden er den, der ikke har stemme, og som er ekskluderet fra teksten, litteraturen eller kulturen." (Hauge, 2007:18). Netop betegnelsen 'den anden', som får stor betydning for postkoloniale teoretikere, kan siges at være det, der står i modsætning til 'den første' i dette tilfælde europæerne.

En vigtig pointe her, både i henhold til Said og Fienup-Riordan, men også i forhold til postkolonialistisk teori generelt, er, at den europæiske modernisme som sådan ikke skal ses som noget, der er opstået i Europa og siden har spredt sig ud i verden derfra, men som en proces der er opstået i sammenspillet med 'den anden' i de europæiske kolonier (Hauge, 2007:19).

Et vigtigt redskab i konstruktionen af de fremmede som 'den anden' er repræsentationer, både sproglige og visuelle, hvilket også gør sig gældende hos Said og Fienup-Riordan. Det er netop ved hjælp af de måder, disse 'andetheder' er blevet repræsenteret på, at europæerne som sådan legitimerede deres magt (Said, 2004:15), eksempelvis bliver både orientaler og eskimoer fremstillet som barnlige og irrationelle i modsætning til den fornuftige og civiliserede europæer.

Som tidligere nævnt bliver mening/viden produceret gennem sproget, der, ifølge Stuart Hall, skal ses som et system af repræsentationer (Hall, 2009:1) forstået på den måde, at tingene får en betydning gennem måden, de bliver repræsenteret på:

“In part, we give things meaning by how we *represent* them – the words we use about them, the stories we tell about them, the images of them we produce, the emotions we associate with them, the ways we classify and conceptualize them, the values we place on them.” (Hall, 2009:3).

I sit arbejde med repræsentationer ser Hall nærmere på konstruktionen af 'den anden' med fokus på, hvorfor forskellighed⁶ har så stor betydning for konstruktionen af meninger og derigennem for reguleringen af vores sociale praksis. Hall anskuer forskellighed ud fra fire niveauer: det lingvistiske, det sociale, det kulturelle og det psykiske:

- På et lingvistisk niveau er forskel grundlægende for meningskonstruktionen og dermed for forståelsen af ting, idet tingene får betydning i forhold til det, de ikke er, eksempelvis får farven hvid, der ikke i sig selv har en essentiel betydning, kun en mening, hvis den sammenlignes med farven sort (Hall, 2009:234).
- Ud fra et socialt niveau har forskel betydning, fordi mening her konstrueres i mødet og i dialogen med 'den anden' (Hall, 2009:235).
- På det kulturelle niveau skabes mening gennem et udvidet klassifikationssystem, hvorudfra ting klassificeres i forhold til forskellige positioner, der er med til at give den specifikke kultur mening (Hall, 2009:236).
- Og på et psykisk niveau hvor 'den anden' er fundamental for konstruktionen af et selv (Hall, 2009:237).

Som de ovenstående punkter viser, kan forskellighed have en positiv effekt, idet det er en forudsætning for produktionen af mening/viden, som er med til at forme kulturer, samt for konstruktionen af identiteter, men det skal dog ikke underkendes, at forskelle også kan have negative konsekvenser, idet forskellighed, forstået som det at være anderledes, kan virke truende og derved medføre en fjendtlig og aggressiv indstilling til 'den anden' (Hall, 2009:238).

En vigtig pointe i forhold til repræsentationer er, men Halls ord, stereotypificeringen af 'den anden', hvilket ikke skal forveksles med typificering, en form for klassifikationssystem, der er et nødvendigt redskab i forhold til at skabe mening (Hall, 2009:257). Overordnet kan

⁶ Hall bruger her det engelske begreb *Difference*, der umiddelbart kan oversættes til forskellighed på dansk. I specialet anvender jeg dog også termen *anderledeshed*, idet jeg finder, at sidst nævnt, i modsætning til det mere neutrale *forskellighed*, også udtrykker en afstandstagen, der indikerer, at der her er tale om en form for magtrelation.

stereotypificering karakteriseres som en praksis, der reducerer, essentialiserer, naturaliserer og fikserer anderledeshed (Hall, 2009:258) eller med andre ord en praksis, der reducerer forsimplede 'karaktertræk' til noget essentielt ved 'den anden', og som fikserer disse i en naturliggørelse (Hall, 2009:249). Eksempelvis i en racekontekst kan forskellen mellem den sorte og den hvide mand, hvis denne er kulturel, modificeres og ændres over tid, men hvis den derimod er naturlig, det vil sige, at de karaktertræk, der forbindes med den sorte mand, naturliggøres, kan disse ikke ændres over tid, hvorfor stereotypificering kan ses som en repræsentationsstrategi med det formål at forankre forskelligheder med henblik på at sikre dem for evigt og dermed også sikre en evig legitimering af den hvide mands overlegenhed samt overherredømme (Hall, 2009:245). Denne repræsentationsstrategi er også blevet anvendt i forhold til repræsentationen af grønlandere i en dansk kontekst i forsøgene på ikke blot at sikre, men også legitimere, de danske rettigheder til Grønland, hvilket vil blive uddybet i det følgende kapitel.

På baggrund af ovenstående bliver det tydeligt, at stereotypificering gennem repræsentationer er en eksklusionspraksis, hvor der ved hjælp af eksempelvis naturalisering bliver skabt en grænse mellem det normale og det unormal, det accepterede og det ikke-accepterede med andre ord mellem os og dem (Hall, 2009:258).

Kapitel 3 – Repræsentationshistorie

Det giver ifølge Kirsten Thisted⁷ også mening at tale om en form for orientalisme i forholdet mellem Grønland og Danmark, idet grønlændere, siden de første møder mellem grønlændere og danskere, er blevet repræsenteret på bestemte måder i Danmark både gennem tekst, billeder og film, men også ved fremvisninger og udstillinger. Thisted arbejder derfor i tråd med Edward W. Said og Ann Fienup-Riordan med begrebet *arktisk orientalisme* ud fra en opfattelse af, at også Grønland kan siges at være en idé, der er konstrueret i en dansk kontekst:

”Meget firkantet sagt har danskerne således oprettet Grønland som deres private vildmark, hvor eventyret udfolder sig, hvor drenge bliver mænd, og hvor en ældgammel, dybt fascinerende kultur engang trivedes og stadig kan opleves af den, der har øjne at se med.” (Thisted, 2003:62).

I lighed med de forestillinger, der er blevet skabt omkring Orienten og de arktiske områder, findes der også forskellige dominerende forestillinger og fortællinger om Grønland og dets befolkning, som deles af både danskere og grønlændere. En af Suids pointer er i forbindelse med konstruktionen af Orienten, at det ikke er muligt at sige noget om Orienten uden at trække på alle de forestillinger og interesser, der allerede eksisterer i kraft af orientalismen. Derfor ser jeg i dette kapitel nærmere på nogle af forestillingerne om Grønland og grønlændere ud fra den betragtning, at de repræsentationer og forståelser af grønlændere, der kommer til udtryk i forhold til ’eksperimentet’, nødvendigvis må skrive sig ind i en eksisterende tradition og som sådan også afspejle og reproducere allerede eksisterende diskurser.

Det er her en vigtig pointe, at repræsentationerne, som udtryk for grundlæggende forestillinger om grønlændere, er med til at konstruere grønlændere som ’den anden’. Som belyst i det foregående kapitel er ’den anden’ i forhold til en postkolonial optik en nødvendig kategori i forhold til konstruktionen af identitet, og i dette tilfælde en dansk national identitet. Med andre ord sker konstruktionen af en dansk selvforståelse således gennem repræsentationer af grønlændere som ’den anden’, og netop den danske selvforståelse har stor betydning for måden, hvorpå Danmark forholder sig til sin koloniale fortid, og i den forbindelse på hvilken baggrund Danmark indtil videre afviser at give en undskyldning til de grønlandske børn og deres familier.

I indeværende kapitel ser jeg derfor nærmere på, hvordan ideen om et bestemt Grønland historisk er blevet konstrueret og reproduceret ved at komme med eksempler på dette i form af historiske

⁷ Lektor ved Institut for Minoritetsstudier, Københavns Universitet

nedslagspunkter, samt hvilke forestillinger om grønlandere, og indirekte også om danskere, der har været, og stadig er, dominerende. I den forbindelse er tiden omkring 'eksperimentet' af særlig interesse, hvorfor jeg i afsnittet også ser nærmere på relationen mellem Danmark og Grønland i slutningen af 1940'erne og starten af 1950'erne, da de store moderniseringsprojekter, som 'eksperimentet' var en del af, i forbindelsen med Grønland påbegyndtes, med fokus på repræsentationen af grønlandere i denne periode.

I kapitlet tager jeg afsæt i de følgende artikler, der hver på deres måde tydeliggør tilblivelsen af forskellige diskurser på feltet. Mit primære udgangspunkt bliver Kirsten Thistedes artikel *Danske Grønlandsfiktioner: Om billedet af Grønland i dansk litteratur* (2003), fordi Thisted netop her viser, hvordan bestemte billeder af Grønland er blevet skabt og reproduceret fra missionær Hans Egede (1686-1758) til forfatter Peter Høeg (f. 1957) til et punkt, hvor disse forestillinger er blevet de dominerende og således har opnået en hegemonisk status som sande og virkelige. I den forbindelse inddrager jeg ikke alle de forfattere eller værker, som Thisted gør brug af i sin artikel, derimod har jeg udvalgt de værker, der illustrerer fremkomsten af nye temaer, forestillinger og diskurser, da mit formål her ikke er at belyse den samlede konstruktion af Grønland gennem dansk litteratur, men derimod at se nærmere på, hvilke diskurser der har været og stadig er dominerende i forholdet mellem Danmark og Grønland. Derudover inddrager jeg også Thistedes artikel *Postkolonialisme i nordisk perspektiv: Relationen Danmark-Grønland* (2005).

Det er dog ikke kun gennem litteraturen, at bestemte forestillinger og diskurser konstrueres, men også politisk. I artiklen *Ægte grønlandere og nye grønlandere – om forskellige opfattelser af grønlandskhed* (1998) arbejder Hanne Thomsen⁸ netop med dette perspektiv i sine undersøgelser af, hvordan forestillingen om en ægte grønlandskhed er blevet skabt. En væsentlig pointe i denne forbindelse er, at billedet af det særligt grønlandske som tæt forbundet med især fangerkulturen, er et produkt af den danske kolonipolitik i 1700- og 1800-tallet, hvor man netop fra dansk side ønskede at fastholde grønlanderne i dette erhverv (Thomsen, 1998:23).

Grundlæggende for begge teoretikere er således, at de arbejder ud fra en konstruktivistisk opfattelse af, at grønlandere ikke af natur er på en bestemt måde, men at de er blevet konstrueret på forskellig vis. De forestillinger, der har været og stadig er omkring grønlandere og Grønland, er således ikke naturlige og essentielle, men derimod menneskeskabte – kulturelle konstruktioner, der som oftest

⁸ Cand. mag. og kandidat i historie 1983, Århus Universitet, og Europæisk Etnologi 1985, Københavns Universitet.

har en skjult agenda, eksempelvis at legitimere en dansk tilstedeværelse i Grønland både i et koloniale og et postkoloniale perspektiv.

Derudover er det også en væsentlig pointe, at de diskurser, der eksisterer på dette felt, ikke skal ses som udelukkende danske, men derimod som opstået i relation mellem Danmark og Grønland. Ifølge Thisted har grønlændere nemlig aktivt forhandlet de positioner, som de er blevet sat i af kolonimagten. Det er dog i den forbindelse klart, at grundet den ulige magtrelation mellem kolonimagten og kolonien er de grønlandske stemmer ikke i samme grad som de danske blevet hørt, hvorfor det selvsagt er danske forestillinger, der er dominerende og de mest udbredte i Danmark (Thisted, 2005:18).

Foruden de ovennævnte artikler inddrages også Finn Gads *Grønland: Politikens Danmarkshistorie* (1984) samt *Afvikling af Grønlands kolonistatus 1945-54 – en historisk udredning* (2007) udarbejdet af Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS). Derudover anvendes også *Grønlandskommissionens betænkning 3: Skolevæsenet, kirken og andre kulturelle forhold* samt artiklerne *Administration og retspleje gennem tiderne* af Knud Oldendow og *Fremtidens Grønland* af Hans Hedtoft fra samlingen *Grønlandsbogen 2*.

3.1 Fremstillingen af grønlændere ved koloniseringens begyndelse i 1721

Den danske kolonisering af Grønland påbegyndtes officielt i 1721, da missionær Hans Egede (1686-1758) ankom til Grønland (Gad, 1984:144f.). Hans Egedes syn på grønlændere var, ifølge både Thomsen og Thisted, ikke entydigt positivt, og måden, som de repræsenteredes på i hans utallige skrifter, var da også som både vanvittige, løgnagtige og koldsindige (Thisted, 2003:34) og som urene, grove og amoralske (Thomsen, 1998:29). Dog åbnes der i Hans Egedes beskrivelser af grønlændere for muligheden af, at de, med den rette hjælp fra danskerne, kan udvikle sig til det bedre, idet han i sin tekster også fremhæver, at grønlænderne udviser omsorg for hinanden, og at de for det meste er fredelige og omgængelige mennesker (Thomsen, 1998:29-30).

3.2 Det romantiserede syn på Grønland i 1800-tallet

Det var først med nationalromantikens opblomstring i Danmark fra starten af 1800-tallet, at et mere positivt billede af grønlændere som blandt andet rene og uskyldige 'naturbørn' begyndte at gøre sig gældende. I lighed med idealiseringen af den gamle oldnordiske fortid blev også grønlændere og deres livsform fremstillet på en og samme tid som både ophøjet og storladent, men

også grusomt og nådeløst, især B. S. Ingemann (1789-1861) blev med værket *Kunnuk og Naja eller grønlænderne* (1842) eksponent for denne tolkning. Med Ingemanns fortælling slog billedet af grønlændere som børn og de danske missionærer som opdragende forældre igennem i den danske offentlighed (Thisted, 2003:36-37).

Samtidig med at den grønlandske folkekarakter blev fremstillet i et mere positivt og romantiseret lys i litteraturen, blev forholdene i Grønland, i forbindelse med debatten omkring administrationen af Grønland som en konsekvens af den danske forfatningsændring i 1849, fremstillet i et noget anderledes lys, da der her var fokus på blandt andet den manglende hygiejne, fattigdom og den dårlige ernæring (Gad, 1984:222-223).

Det dystre billede af forholdene i Grønland blev primært tegnet af KGH⁹ selv, der ønskede at beholde sit handelsmonopol i Grønland. Som et led i forsøget på at holde andre handelsinteresserede væk fra Grønland konstruerede KGH derfor, ifølge Thomsen, et ”elendighedsbillede” af forholdene i Grønland, der var præget af åndeligt og materielt forfald. At det lykkedes KGH at bevare monopolet skal ses i lyset af, at dette billede af de dårlige forhold i Grønland blev set som sandt og troværdigt i København. Ifølge Thomsen kan man således sætte spørgsmålstegn ved den fremstilling af Grønland, der var dominerende i 1850’erne, idet en sådan kan ses som en art kampagne fra KGHs side med det bestemte formål at varetage egne interesser (Thomsen, 1998:24).

Som en af de primære bidragsydere til datidens viden om Grønland var Hinrich Johannes Rink¹⁰ (1819-1893), der som naturforsker besøgte Grønland første gang i 1848. Da han vendte tilbage til København i 1851 efter sin Grønlandsrejse, blev han straks medlem af den nye kommission, hvis formål var at omstrukturere grønlandsadministrationen i overensstemmelse med forfatningsændringen. Han rejste i 1852 tilbage til Grønland og blev kort efter indsat som kolonibestyrer og fungerende inspektør (Gad, 1984:223).

I 1853 udsendte Rink et forsvar for handelsmonopolet ud fra det synspunkt, at det ville være for grønlændernes eget bedste, hvis monopolet opretholdes, idet det fra dansk side ikke ville være ansvarligt at udsætte ”(...) den i den forbindelse ganske umodne befolkning for den frie handels uforpligtende driftsformer.” (Gad, 1984:223).

⁹ Den Kongelige Grønlandske Handel og Fiskefangst

¹⁰ H. J. Rink var den øverst ansvarlige for handel og administration af Grønland i kraft af sin stilling som inspektør for Sydgrønland, og han bidrog til flere af koloniadministrationens reformer i 1800-tallet (Thomsen, 1998:49).

Rinks syn på grønlandere var ikke blot præget af de nationalromantiske ideer om, at det var i fortiden og historien, at folket skulle hente sin styrke, men også af Ingemanns respekt for grønlandere samt synet på dem som selvstændigt tænkende og åndeligt kapable mennesker (Thisted, 2003:38). Rink fremstillede i sine tekster, der var rettet mod den danske offentlighed samt de politiske debatter i Danmark, et billede af grønlandere som rationelle mennesker, men alligevel som anderledes, som ikke-civiliserede og som modsætninger til europæere. Udover den nationalromantiske inspiration fra Ingemann var Rink også inspireret af Jean-Jacques Rousseaus (1712-1778) civilisationskritik, hvor netop mødet med civilisationen ansås som ødelæggende for ikke-civiliserede og oprindelige befolkningsgrupper. Dette synspunkt blev af Rink brugt som et forsvar mod at ophæve handelsmonopolet, idet mødet med civilisationen, her i form af den frie konkurrence, i det lang løb ville være skadeligt for grønlanderne (Thomsen, 1998:29).

Også en eventuel overgang fra sælfangererhvervet til fiskeri og lønarbejde blev af KGH og Rink fremstillet som ikke-ønskeligt og som skadeligt for den grønlandske befolkning, idet lønarbejde blev fremhævet som ”ugrønlandsk”. At man således kunne kalde noget ”ugrønlandsk” fordrede en definition af, hvad det rigtige, eller med Thomsens ord, ”det ægte grønlandske” var. Her havde KGH og Rink igen ud fra egne interesser skabt et billede af, at den ægte grønlander var sælfanger, idet de på den måde forsøgte at fastholde den grønlandske befolkning i fangsterhvervet, da en overgang til fiskeri og lønarbejde ville betyde en nedgang i indtægten for KGH (Thomsen, 1998:23-24).

De ovenstående eksempler viser med al tydelighed, hvordan KGH og Rink med deres repræsentationer af grønlandere har været med til at konstruere en bestemt opfattelse af, hvad der som sådan kan karakteriseres som ’ægte grønlandsk’. Med udgangspunkt i Stuart Halls teori om repræsentationer er det tydeligt, at KGH og Rink her benytter sig af en bestemt repræsentationsstrategi med det formål at pleje egne interesser. De formår at tegne et billede af Grønland i forfald som følge af mødet med civilisationen og samtidig at fremstille og opelske billedet af, at den rigtige grønlander af natur er sælfanger. Et billede der ikke kun indoptages af danskerne, men over årene også af grønlanderne selv. På denne måde er KGH med til at konstruere billedet af Grønlandere som ’naturfolk’, der skal beskyttes mod det udefra kommende, og samtidig sætte sig selv i en position, hvor de fremstår som beskytterne af det grønlandske folk.

3.3 Knud Rasmussen og synet på grønlændere i første del af 1900-tallet

I slutningen af 1800-tallet og starten af 1900-tallet udkom flere bøger om Grønland, blandt andet Henrik Pontoppidans (1857-1943) *Isbjørnen* i 1887, der videreførte Ingemanns og Rinks syn på grønlændere som 'naturbørn', der med kærlig hånd nødvendigvis måtte opdrages af deres danske forældre, hvor det centrale tema var konflikten mellem natur og kultur (Thisted, 2003:38-39).

Med Aage Ibsens (1847-1911) værk *Fjældgænger* (1908) introduceredes et nyt tema i den danske litteratur, nemlig splittelsestemaet. I romanen bliver dette tema belyst ved Petrus, der er opvokset hos sin grønlandske mor, men har en dansk far, hvorved der i romanen bliver skabt en kløft i Petrus mellem det grønlandske og det danske – en splittelse Petrus i romanen ikke overlever. Ifølge Thisted bliver netop splittelsestemaet en af de dominerende danske diskurser i det følgende århundrede (Thisted, 2003:39-40).

En af de største bidragsydere til forestillingen om Grønland er polarforsker Knud Rasmussen (1897-1933), der har haft en stor betydning ikke bare for den danske opfattelse af grønlændere, men også for grønlændernes egen selvforståelse (Thisted, 2003:33). Rasmussen var i sit syn på grønlændere meget inspireret af nordmanden Fridtjof Nansen (1861-1930), der som den første i 1888 krydsede indlandsisen. Nansen var præget af romantikkens forestillinger om grønlændere og tilsluttede sig blandt andet den af H.J. Rink fremsatte teori om, at alle eskimoer fra Grønland til Sibirien tilhørte et fælles folk. En teori som Rasmussen i øvrigt bekræftede på sin 5. Thule-ekspedition (1921-24). På denne måde opbyggedes og videreførtes forestillingen om, at alle eskimoer, og herunder også grønlændere, tilhørte en "ensartet og uforanderlig kultur", og det er, ifølge Thisted, netop forestillingen om den evige og uforanderlige kultur, som går helt tilbage til menneskehedens rødder, der har skabt den store fascination af den grønlandske kultur (Thisted, 2003:33-34).

Rasmussen var også i sit syn på grønlændere meget inspireret af romantikkens ideer her især igen af Nansens forestilling om, at grønlændere udgjorde et naturfolk, der på mange områder, især moralsk og etisk, stod over kulturfolket, som i denne kontekst var europæere (Thisted, 2003:34). Rasmussens fremstillinger af grønlændere var derfor ofte præget af forestillingen om grønlændere som "lykkelige naturbørn", men i modsætning til blandt andet Nansens meget negative syn på grønlændernes møde med den såkaldte civilisation, der unægteligt ville ende med deres undergang, mente Rasmussen, at grønlænderne i mødet med civilisationen ville kunne omstille sig uden at gå under (Thisted, 2003:35-36). Rasmussen mente nemlig med inspiration fra socialdarwinismen og

evolutionismen, at alle folkeslag nødvendigvis måtte bevæge sig op af ”kulturens trappetage” og i sidste ende blive ”voksne” (Thomsen, 1998:29).

Rasmussen var i Grønland med til at fremme denne forandring, men var på samme tid opmærksom på, at netop denne udvikling ville ændre på det frie eskimoliv, som han selv identificerede sig med, hvorfor han netop forsøgte at fastholde dette i billedet af Grønland i sine mange udgivelser og film. Dette ses især i Rasmussens film *Palos Brudfærd* (1933), der netop viser det fortidige og prækoloniale Grønland:

”Den [filmen] afrunder således smukt Rasmussens bestræbelser på at formidle en kultur, der er under kraftig påvirkning og udvikling, og som derfor må bevares for eftertiden som erindring. Problemet er imidlertid, at dette bevarede erindringsbillede kommer til at stå så stærkt, at det langt overskygger både nutiden og ethvert fremtidigt alternativ. Det er således stadig ”Rasmussens Grønland”, filmmagerne, forfatterne og turisterne desperat forsøger at få øje på – uagtet at ”Rasmussens Grønland” allerede på hans egen tid var en iscenesat rekonstruktion.” (Thisted, 2003:36).

Rasmussen var på den måde med til at idealisere grønlændere ”(...) som naturens fri børn – de ædle og fredselkende eskimoer, som lever frit og stærkt i en verden af sne og is (...)” (Thomsen, 1998:29). Således byggede Rasmussen videre på Rousseaus’ civilisationskritik, som også kom til udtryk hos Rink, idet grønlændere af natur var ædle og frie, i modsætning til de ufrie europæere, og at det dårlige på Grønland derfor udelukkende måtte komme udefra, med andre ord det dårlige kom med civilisationen (Thomsen, 1998:29).

Som vi så med Hans Egede var fremstillingen af grønlændere før 1800-tallet ikke udelukkende positiv, men med romantikken ændredes også synet på grønlændere, og op gennem 1800-tallet tegnedes et mere og mere entydigt billede, hvor grønlændere blev beskrevet som af natur gode og som ofre for udefra kommende faktorer. Et billede, der for alvor stadfæstes med Rasmussens utallige fremstillinger, og som stadig gør sig gældende i dag (Thomsen, 1998:29).

At synet på grønlændere som ofre for det udefra kommende onde blev så udbredt, medførte en opfattelse af, at det kun var den danske ”beskyttelseslinje”, der kunne redde dem fra undergang (Thomsen, 1998:29). På denne måde blev legitimeringen af den danske kolonisering af Grønland videreført ud fra de samme argumenter, som også KGH og Rink opstillede, nemlig at den danske kolonisering var for grønlændernes bedste, idet det var en nødvendighed, at danskerne beskyttede grønlænderne mod ’det onde’.

Peter Freuchen (1886-1957) var også en vigtig bidragsyder i forhold til fremstillingen af grønlændere og Grønland i Danmark. Han arbejdede sammen med Knud Rasmussen i Grønland, og

ligesom Rasmussen var Freuchen også selv med til at implementere koloniseringen i Grønland på trods af, at han dybest set beklagede dem. Freuchen var meget aktiv og udgav blandt andet flere bøger om Grønland, men også om eskimoer i Canada og Alaska, skrev artikler og holdte flere foredrag, der alle havde til formål at skabe opmærksomhed omkring de grønlandske forhold. Det grundlæggende i Freuchens bøger er kultursammenstødet mellem naturfolket og europæerne dog med den forskel, at læseren her oplever kulturmødet fra naturfolkets side, hvorved europæerne kom til at fremstå som primitive (Thisted, 2003:41). Også Freuchen var positivt stemt over for den danske kolonisering, idet han mente, at danskerne, i modsætning til andre kolonimagter, tog hensyn til og var uegennyttige i forhold til de koloniserede (Thisted, 2003:42).

Det er interessant, at man i perioden på en og samme tid begræd den danske indflydelse på Grønland, der ville føre til, hvis ikke undergang, så i hvert fald en forandring for den 'oprindelige' befolkning, samtidig med at man så en sådan indblanding fra dansk side som nødvendig (Thisted, 2005:17).

3.4 Modernisering af Grønland i 1950'erne

Som vist i de foregående afsnit var synet på Grønland præget af en vis form for romantik og i den forbindelse også en udbredt fascination ikke blot af den vilde natur, men i særdeleshed af grønlændernes evne til at tilpasse sig denne. Idealiseringen af grønlandsk kultur fortsatte også op gennem midten af 1900-tallet, eksempelvis skriver Knud Oldendow¹¹ (1892-1975) i artiklen *Administration og retspleje gennem tiderne*:

"Eskimoens natur, som bunder dybt i det land, han bor i, gør ham til en hvileløs omstrejfer, der altid må være rede til at flytte sine teltpæle. Målt med vor alen var det kun en fattig verden; men set ud fra eskimoens betragtninger var det en god eksistens. (...) Fra et moderne synspunkt kunne man med nogen ret nære en vis misundelse over for dette gamle grønlandske samfund, hvor arbejdsløshed var ukendt, hvor enhver gjorde sin indsats til fælles bedste og hvor det kendte svælg mellem rig og fattig ikke fandtes." (Oldendow, 1950:19).

Det er interessant, at Oldendow i citatet på en og samme tid beskriver, hvordan det grønlandske samfund kan fremkalde en vis moderne misundelse samtidig med, at han får sagt, at den grønlandske livsstil set med danske øjne ikke var en god eksistens. Idealiseringen af forholdene på Grønland er tydelige nok, idet Grønland fremhæves som et klasseløst samfund, hvor alle arbejdede for det fælles bedste, men samtidig får Oldendow også beskrevet Grønland som et sted, der ikke ville falde i den moderne danskers smag, idet der her opstilles en modsætning mellem en dansk og

¹¹Knud Oldendow var jurist og embedsmand samt fra 1938-1948 direktør for Grønlands Styrelse.

en grønlandsk karakter, hvor grønlænderen af natur eller essens fremstilles som en hvileløs omstrejfer.

Denne repræsentation af Grønland skriver sig ind i en lang tradition for at idealisere Grønland og det grønlandske folk især med fokus på det 'gamle' eskimoiske samfund samtidig viser den også den dobbelthed, der tit gør sig gældende ved fremstillinger af Grønland, nemlig at Grønland på den ene side idealiseres, og på den anden beskrives som et sted med dårlige forhold for befolkningen. Denne ambivalens i forhold til fremstillingen af Grønland, hvor man på den ene side fremhævede og idealiserede Grønland og 'klassiske grønlandsk værdier' samtidig med, at man beskrev de dårlige forhold i Grønland var også dominerende i forhold til den modernisering af Grønland, der påbegyndtes i 1950'erne. Her var beskrivelserne af de dårlige forhold i Grønland en af bevæggrundene til at påbegynde moderniseringsprocessen, samtidig med at idealiseringen af og forestillingen om, at Grønland var et sårbart land, gav projektet en vis legitimering, idet det netop blev fremstilet som Danmarks rolle og ansvar at beskytte dette land på bedste vis.

3.4.1 Fra isolering til modernisering

Efter 2. Verdenskrig skete der igen ændringer i måden, hvorpå grønlandere blev repræsenteret og fremstillet i Danmark, idet det romantiserede syn på grønlandere som 'lykkelige naturbørn', i hvert fald for en periode, blev udskiftet med mere 'realistiske' skildringer af Grønland og dets befolkning (DIIS, 2007:126). Denne 'nye' fremstilling af Grønland var blandt andet et udslag af, at en pressedelegation i 1949 havde fået tilladelse til at besøge Grønland og i den forbindelse rapporterer om opholdet i diverse danske aviser. Rapporterne kredsede om forholdene i Grønland og udtrykte i den forbindelse en kritik af Grønlands Styrelse samt et ønske om ændringer i den førte grønlandspolitik, hvilket skabte en debat omkring Grønland, der ikke tidligere var set. Samtidig blev Grønland af flere af de følgende grunde også et vigtigt politisk emne efter 2. Verdenskrig (DIIS, 2007:131-134).

At forholdet mellem Danmark og Grønland ændrede sig efter 2. Verdenskrig, og som konsekvens heraf også den førte grønlandspolitik, er der flere forskellige grunde til. I rapporten *Afvikling af Grønlands kolonistatus 1945-1954 - En historisk udredning* udarbejdet af Dansk Institut for Internationale Studier fremhæves det blandt andet, at der i Grønland under krigen skete forandringer, der var med til at ændre grønlandernes egne ønsker omkring og ideer til det videre forhold til Danmark. Da Danmark blev besat af Tyskland 9. april 1940 betød det, at al kontakt

mellem Grønland og Danmark indstilledes, hvorved Grønland for første gang fik mulighed for udenom København og danske embedsmænd at komme i kontakt med omverden, hvorved isolationen og det danske monopol for en årrække blev brudt. På denne måde blev Grønland under krigen udsat for en masse nye påvirkninger udefra blandt andet fra USA og Canada, hvilket ikke blot medførte en øget bevidsthed omkring, at forholdene på Grønland kunne være anderledes, men også en forståelse af at man i Grønland sagtens kunne klare sig uden 'vejledning' fra København. Dette bevirkede dog ikke, ifølge rapporten, et ønske fra grønlandsk side om at løsrive sig fra Danmark, men derimod et ønske om forandringer i relationen mellem de to lande (DIIS, 2007:30-32).

Samtidig var Danmark efter krigen blevet en del af FN, hvilket også fik store konsekvenser for relationen mellem Grønland og Danmark. I forbindelse med optagelsen i FN måtte Danmark anerkende Grønlands status som et ikke-selvstyrende område på trods af, at man i Danmark ikke opfattede Grønland som en koloni i klassisk forstand, idet man ikke fandt, at en økonomisk udbytning af landet havde fundet sted (DIIS, 2007:167). Grønlands nye status medførte, at Danmark nu påtog sig "(...) som et helligt hverv forpligtelsen til (...) at fremme til det yderste disse områders indbygges velfærd.", som det hed i FN pagtens artikel 73 (Hedtoft, 1950:336). I den forbindelse forpligtede Danmark sig også til at indsende rapporter til FN, der skulle dokumentere Danmarks arbejde med at fremme forholdene på Grønland. En pligt, som Danmark skulle udføre, indtil Grønland ikke længere var en koloni (DIIS, 2007:167).

I Danmark blev de nye forpligtelser af den daværende Statsminister Hans Hedtoft (1903-1955) fremlagt som en forlængelse af den allerede førte politik i Grønland:

"For os har der ikke været nogen tvivl om, at denne forpligtelse betød videreførelse af vor hidtidige grønlandspolitik" (Hedtoft, 1950:336).

Dette kan virke paradoksalt, hvis man samtidig tager det forhold i betragtning, at Danmark i FN blev betragtet som en 'liberal kolonimagt', idet de her aktivt kæmpede for at verdens kolonier skulle opnå selvstyre, samt at denne afkolonisering skulle foregå i FN regi (DIIS, 2007:167). Med andre ord arbejdede Danmark for en verdensomspændende afkolonisering, men havde samtidig problemer med at se sig selv som en kolonimagt, hvilket også fremgår af det forhold, at man ikke fandt, at optagelsen i FN og anerkendelsen af indberetningspligten betød ændringer i den førte politik, der netop bundede i relationen mellem kolonimagt og koloni.

At man fortsatte den førte politik over for Grønland førte i sidste ende også til, at måden, Grønland i 1953 opnåede selvstændighed på, var ved at blive en del af Danmark, idet Danmark netop i FN havde arbejdet for, at en koloni også kunne opnå selvstændighed ved at blive en del af den tidligere kolonimagt, hvilket i sig selv kan virke modsigende (DIIS, 2007:378).

De ovenstående faktorer var alle med til i 1940'erne at fremme et ønske, både fra grønlandsk og fra dansk side, om at skabe ændringer i Grønland, hvilket blev gjort i form af en omfattende moderniseringsproces, der for alvor blev påbegyndt i sommeren 1948, da daværende statsminister Hans Hedtoft besøgte Grønland og i den forbindelse forhandlede med det grønlandske landsråd omkring oprettelsen af en kommission, der skulle undersøge de grønlandske forhold samt mulighederne for en modernisering af disse.

På baggrund af disse forhandlinger blev Grønlandskommissionen nedsat den 29. november 1948¹², og dens endelige betænkning, der blev enstemmigt vedtaget, var færdig den 28. februar 1950. Resultatet heraf var, at der med udgangspunkt i Grønlandskommissionens betænkning blev udarbejdet 8 lovforslag, der alle blev vedtaget den 27. maj 1950 (DIIS, 2007:152). Disse rammelove omhandlede alle forhold i Grønland fra bestemmelser om Grønlands lands- og kommuneråd til bestemmelser omkring kirke, sundhedsvæsen samt skole. Formålet med de nye love var ifølge Hans Hedtoft selv "(...) at højne den grønlandske befolkning både kulturelt og materielt" (Hedtoft, 1950:336).

3.4.2 Den nye skolelov

Skolevæsenet i Grønland blev også inddraget i moderniseringsprocessen. Hvor skolen før havde været tæt forbundet med kirken, fordi undervisningen i sin tid var igangsat og siden administreret af missionen i Grønland, skulle disse to instanser nu adskilles, idet man fandt, at en modernisering af den grønlandske skole ikke blot var en nødvendighed for hele samfundets udvikling, men også at en sådan modernisering måtte indbefatte ansættelsen af et mere 'egnet' personale forstået på den måde, at det nu skulle være uddannede lærer, der varetog undervisningen, og ikke som tidligere kateketerne eller præsterne, der også havde forpligtelser overfor kirken (Grønlandskommissionens betænkning 3, 1950:39). Foruden den gennemgribende omlægning af opbygningen af det grønlandske skolesystem blev også selve undervisningen i skolerne ændret, idet man nu oprettede

¹² Grønlandskommissionen bestod af en hovedkommission med 16 medlemmer, hvoraf 5 var grønlandere. Derudover var der 9 underkommissioner, så sammenlagt kom omkring 150 mennesker til at deltage i kommissionens arbejde. Som formand for grønlandskommissionen udnævntes H. H. Koch (1905-1987), der samtidig også skulle virke som formand for alle de 9 underkommissioner, således at kommissionens arbejde ville få et enhedspræg (DIIS, 2007:153-154).

dobbeltsprogede skoler, hvor eleverne alt efter færdigheder blev delt i en dansk og en grønlandsk linje. Ændringen af undervisningssproget i skolerne til dansk blev af kommissionen anset som fundamental i forhold til de videre muligheder for udviklingen af Grønland, idet befolkningen ellers ville få svært ved at tilegne sig en, i denne kontekst, moderne kultur (Grønlandskommissionens betænkning 3, 1950:14-15).

Denne ændring af sproget i skolerne blev startskuddet til 'eksperimentet', idet ideen om dette opstod i forlængelse af den nye skolelov. Formålet med 'eksperimentet' var foruden at lære de grønlandske børn om dansk kultur også at lære dem det danske sprog, så de kunne virke som foregangsbilleder på de nye dansksprogede skoler. Netop pointen omkring nødvendigheden af at uddanne foregangsbilleder til støtte i moderniseringsprocessen fremhæves også i grønlandsstyrelsens betænkning:

"Dette sidste er måske af særlig betydning, idet en virkelig opbygning af det grønlandske samfunds- og erhvervsliv synes at måtte forudsætte, at et ikke helt ringe antal dygtige grønlandere erhverver sig sådanne kundskaber, at de kan virke som foregangsmænd på de forskellige områder og derigennem højne landets almindelige kulturelle og økonomiske niveau." (Grønlandskommissionens betænkning 3, 1950:21-22).

3.4.3 Det nationale projekt

Moderniseringen af Grønland blev således sat i gang i slutningen af 1940'erne og fortsatte i de følgende årtier. I forhold til reformerne havde Danmark på sin vis videreført sin 'beskyttelseslinje' over for Grønland, dog skulle Danmark ikke længere yde den sårbare og unikke koloni beskyttelse i form af isolering, men derimod beskytte og hjælpe grønlanderne gennem udvikling og modernisering. At forestillingen om at den gode vilje til at beskytte og hjælpe har været en af de primære drivkræfter bag Danmarks engagement i Grønland underbygges også af følgende citat af daværende statsminister Hans Hedtoft i artiklen *Fremtidens Grønland*:

"Den grønlandspolitik, Danmark har ført gennem ca. 175 år, har været præget af et ideelt ønske om at hjælpe grønlanderne til at leve og udvikles under så gode forhold, som landet muliggjorde. Vort mål har aldrig været at udbytte, men derimod at værne og højne det primitive folk, som det var os betroet at lede frem. Vi har haft en moralsk forpligtelse til med vort eksempel at vise verdens andre nationer, hvorledes vi på human måde forstår at føre grønlanderne fra det primitive stadiet op til det niveau, vi selv befinder os på. Dette har været vor adkomst over for verden til at besidde Grønland" (Hedtoft, 1950:335).

Hedtoft fremhæver her to væsentlige forhold i Danmarks relation til Grønland, nemlig på den ene side ønsket om at hjælpe den grønlandske befolkning og på den anden side retten til at besidde dette område, hvor denne 'ret' netop forsøges legitimeret ved en henvisning til det gode arbejde Danmark har bedrevet i forhold til udviklingen af Grønland. At ønsket om at beholde Grønland som en del af

Danmark, foruden at hjælpe landets befolkning til én i danske øjne bedre levestandard, har været en af bevæggrundene for Danmark, ses også ved det store arbejde Danmark gjorde i FN i forsøget på at bibeholde Grønland ved at gøre det til en del af Danmark.

Ydermere tegnes der i citatet et billede af Danmark som et moderne samfund, hvis levestandard var værd at stræbe efter, og som befandt sig på et højere udviklingsstadium end de primitive grønlændere. Det er tydeligt, at det opsatte mål for Grønlands udvikling var at blive som Danmark, eller med Hedtofts ord at nå op på samme niveau. Denne holdning gik også igen i forhold til ændringen af den grønlandske skole, hvor den danske skole dannede idealet for udviklingen af den grønlandske. Danmark blev således i forbindelse med moderniseringen af Grønland brugt som foregangsland og et ideal for den grønlandske udvikling.

Foruden at være et ideal for udviklingen i Grønland fremstilles Danmark også som et eksempel på den gode vilje til at hjælpe samt som et moralsk ansvarligt land, der påtager sig sin pligter. Med den stigende fokusering på Grønland både i dagspressen og politisk blev Grønland og dets udvikling både i form af moderniseringsprojektet, men også i forhold til den senere optagelse i det danske rige, et nationalt projekt. Med andre ord fik Danmarks rolle i FN som forkæmper for koloniernes selvstændighed, deres iscenesættelse af sig selv som et foregangsland i forhold til selvstændiggørelsen af den grønlandske koloni og som forbillede eller mål for en bestemt udvikling stor betydning for en videre konstruktion af en dansk selvforståelse, hvor man ikke blot kunne spejle sig i den grønlandske befolkning og derved blive bekræftet i sin overlegenhed og den deraf følgende ret til at bestemme, men også spejle sig i den måde udefrakommende anså Danmark som et foregangsland i forhold til udviklingsarbejde og gode viljer.

3.5 Synet på grønlændere efter Grønlands optagelse i rigsfællesskabet i 1953

I 1953 blev Grønlands kolonistatus ophævet, og landet indlemmedes som en del af det danske rigsfællesskab, hvilket, sammen med den begyndende modernisering af Grønland, blandt andet medførte en optimistisk forventning om, at Grønland nu endelig skulle være en del af ”det danske paradis”. Som følge af denne optimistiske drejning kom der også flere positive underholdnings- og dokumentarfilm ud om Grønland, der alle handlede om moderniseringsprocessen af Grønland:

”Hvor de store Grønlandsekspeditioner i århundredets første tiår havde sikret Thule og Nordøstgrønland for Danmark, samt slået Danmarks navn fast blandt de førende nationer inden for polarforskningen og dermed i høj grad tjent et nationsbyggende projekt, blev moderniseringen af Grønland og senere U-landsbistanden medvirkende til opbygningen af billedet af velfærdsstaten.” (Thisted, 2003:48).

På denne måde kom de danske film om Grønland, ifølge Thisted, til at indvirke på den danske selvforståelse og dermed på hele opbygningen af velfærdsstaten, idet danskerne i disse film blev bekræftet i, at de ved at hjælpe andre kunne sprede de gode tider ikke blot til Grønland, men til hele verden (Thisted, 2003:48).

Fremstillingen af Grønland og grønlændere, og derigennem iscenesættelsen af Danmark som et foregangsland, der hjalp dårligere stillede folkeslag rundt om i verden, tog for alvor fat i 1950'erne, og det billede af Danmark kan siges stadig at gøre sig gældende i dag. Også måden grønlænderne blev fremstillet på i dansk litteratur i de følgende årtier, der også kredsede om moderniseringen af Grønland og især dens konsekvenser for den grønlandske befolkning, har fået stor betydning for måden, hvorpå Grønland og grønlændere bliver fremstillet og opfattet i dag.

I 1960'erne genoptages således et af de centrale temaer inden for litteraturen omkring Grønland, nemlig temaet om kulturkløften samt splittelsen mellem en grønlandsk og en dansk kultur som en konsekvens af det grønlandske samfunds modernisering. I litteraturen fremstilles, som tidligere, forskellige mulige udfald af denne splittelse, hvor der overordnet er to hovedstrømninger, nemlig en positiv, der grundlæggende finder, at grønlænderne som folk vil overleve denne omstilling, og en negativ, der mener, at moderniseringen vil blive undergangen for det grønlandske folk (Thisted, 2003:52-53).

Som eksponent for et mere positivt og fremtidsorienteret syn er Jacob Bech Nygaard (1911-1988) med sine to romaner *Natten er ung* (1963) og *Solen står lavt* (1971). I den første roman er det grundlæggende tema forholdet mellem danskere og grønlændere, men romanen kredser også omkring emner som skammen over, som grønlændere, at være underlagt og afhængig af danskere og den medfølgende følelse af mindreværd. I *Solen står lavt* er det den fremmedgjorte grønlænder, der er den centrale hovedperson, og splittelsestemaet er særligt tydeligt her (Thisted, 2003:49-50). På trods af meget modgang rummer bøgerne dog, ifølge Thisted, et håb for fremtiden og en tro på, om end lille, at det grønlandske folk vil klare transformationen (Thisted, 2003:53).

Som repræsentant for et mere pessimistisk syn på Grønlands fremtid står Jørgen Liljensøe (f. 1943) med sin roman *Barakkerne* (1977). Her er kulturkløften igen det centrale tema, men i modsætning til hos Nygaard er der her ingen tro på fremtiden (Thisted, 2003:51). Liljensøe viderefører Rasmussens opdeling mellem natur- og kulturmennesker i sin roman, hvor grønlændere fremstilles som skæbnebestemte, impulsive og hjælpsomme og danskere som effektive, målrettet,

fordømmende og konkurrenceorienterede. Også Thorkild Hansens (1927-1989) skriver sig ind i den pessimistiske tradition med sit essay *Sidste sommer i Angmagssalik* (1978), hvor splittelsestemaet er helt centralt (Thisted, 2003:52-53).

Ifølge Thomsen er den nutidige forståelse af 'grønlandskhed' i høj grad blevet konstrueret i 1960'ernes og 1970'ernes København, hvor 'den ædle vilde' især af den politiske venstrefløj dyrkes som idealet og som modsætning til det moderne kapitalistiske samfund (Thomsen, 1998:44). Forfatteren Vagn Lundby (f. 1933) er blandt andet repræsentant for den retning, der med Thistedes ord kan kaldes "den ædle vildes genkomst", som netop dyrker de oprindelige folk i kraft af både eskimoer og indianere i sådan en grad, at de fastlåses i rollen som ædle og vilde (Thisted, 2003:58).

Som den eneste postkoloniale forfatter står Peter Høeg (f.1957), der med værket *Frøken Smillas fornemmelse for sne* (1992) forsøger at vise, hvordan Danmark, til trods for de formelle ændringer i forholdet mellem Grønland og Danmark, stadig udøver overherredømmet gennem en form for *vidensmagt*. Ifølge Thisted lykkedes det dog ikke for Peter Høeg at skrive en postkolonial roman, hvor forsættet må være at bryde med nogle af de gamle opfattelser. I stedet for reproducerer Høeg blandt andet diskursen omkring kulturkløften og splittelsen, idet han i romanen fastholder modsætningsforholdet mellem dansk og grønlandsk kultur såvel som mellem kultur og natur, hvilket blandt andet kommer til udtryk i hovedpersonen Smillas splittethed mellem det grønlandske, repræsenteret ved moderen, og det danske, repræsenteret ved faderen (Thisted, 2003:60).

Kapitel 4 – Metode

4.1 Analysemetode

Som vist i det foregående kapitel er Grønland og grønlændere gennem tiden litterært, politisk og populærvidenskabeligt blevet repræsenteret på forskellige måder og ud fra forskellige strategier. Disse repræsentationer kan ses som både reproducerende i forhold til allerede eksisterende diskurser samt som skabende af disse. I det følgende vil jeg kort opridse de forskellige forestillinger og diskurser, der historisk har gjort sig gældende i relationen mellem Danmark og Grønland på baggrund af det ovenstående kapitel¹³. Dette både som en form for opsummering af de belyste diskurser i kapitel 3 og som en indledning til selve analysen.

For i analysen at undersøge hvilke diskurser, der i et historisk perspektiv har gjort sig gældende i forhold til 'eksperimentet', samt hvilke der stadig i den nuværende debat er dominerende, tager jeg afsæt i de overordnede diskurser, der er i spil på dette felt. Dette fordi jeg finder, at 'eksperimentet' som sådan ikke kan anskues som et afgrænset forhold, men derimod med fordel kan ses som en del af hele den koloniale fortid mellem de to lande. Med udgangspunkt heri skriver 'eksperimentet' sig derfor også ind i en bestemt repræsentationstradition, der har eksisteret siden de første møder mellem danskere og grønlændere. Med andre ord bliver afsættet for analysen således de i kapitel 3 belyste diskurser, der er som følgende:

4.1.1 Det onde kom udefra

Denne forståelse bygger på det grundlæggende syn, at grønlændere af natur er gode, og at det onde er kommet til udefra. Dette mere entydige og positive billede af grønlændere slog igennem i forbindelse med romantikkens opblomstring i Danmark i modsætning til tidligere tiders fremstillinger, eksempelvis hos Hans Egede. Denne opfattelse af, at grønlænderne af natur var gode mennesker, og at det onde i den forbindelse skyldtes udefra kommende faktorer, var fra omkring år 1900 dominerende og har, ifølge Thomsen, været det lige siden i forhold til forståelsen af relationen mellem Grønland og Danmark:

¹³ Diskurserne er i opsummeringen fremstillet som opdelt og enkeltstående, hvilket i praksis som oftest ikke forekommer, da diskurserne i sig selv er forbundne og sammenhængende, og for det meste griber ind i hinanden, men som her analytisk er en nødvendighed.

”Grønlænderne er af natur gode og glade mennesker, og når de ikke altid opfører sig så godt, så skyldes det den udefra kommende påvirkning og den hastige udvikling siden 1950, som har opløst grønlændernes liv i pagt med naturen. Det er det billede, som ikke blot mange grønlændere selv har, men også mange danskere og andre udefra kommende har. Begge parter kan forenes i sorgen over det evigt tabte paradis på jord, ligesom de kan forenes i opfattelsen af, at var det ikke for danskerne og den af dem påførte udvikling siden 1950, så ville vi se grønlændernes sande og gode natur komme frem. Danskerne kan så føle skyld over det ”kulturelle” folkedrab de har udøvet, og grønlænderne har en forklaring på nutidens druk og vold, selvmord og mord i mangelen på ”kulturel” selvrespekt.” (Thomsen, 1998:21).

Denne forståelse blev også reproduceret og legitimeret i forbindelse med moderniseringen og åbningen af Grønland i 1950’erne, da den gamle grønlandspolitik af flere politikere og højtstående embedsmænd netop blev forklaret med, at grønlænderne og den grønlandske kultur tidligere skulle beskyttes mod det udefra kommende.

4.1.2 Udviklingen – nødvendig, men beklagelig

I forlængelse af opfattelsen af, at dårlige forhold skyldtes udefra kommende faktorer, opstod også en forståelse af, at udviklingen, der grundlæggende ansås som en nødvendighed, også var med til at ødelægge ’den grønlandske kultur’. Med andre ord blev udviklingen med udviklingsdiskursen på en og samme tid anset som både nødvendig og beklagelig:

”Kombinationen går ud på, at man lovsynger ”civilisationens” fremmarch som uundgåelig, men begræder den oprindelighed og kulturelle diversitet, som samtidig er gået under (...)” (Thisted, 2005:17).

Denne diskurs slog for alvor igennem i starten af 1900-tallet og blev især tydelig i forbindelse med Knud Rasmussens og Peter Freuchens tekster og film.

4.1.3 Kløften mellem to kulturer

Forståelsen af, at der eksisterer en kløft mellem én dansk og én grønlandsk kultur, bygger på den antagelse, at Danmark og Grønland i sig selv er to lukkede og modsætningsfyldte kulturer. Kulturkløften blev et centralt tema i romantikken, hvor den uspolerede og frie natur blev sat i et modsætningsforhold til den europæiske civilisation, og hvor udfaldet af mødet mellem de to enten ville medføre, at den grønlandske kultur ville gå under, som vi så hos Nansen, eller at den grønlandske kultur af nødvendighed ville udvikle sig, som især Knud Rasmussen var eksponent for. Det var også denne holdning, som KGH stod for, idet de fandt det nødvendigt at beskytte grønlænderne mod civilisationen og påvirkningerne herfra, som blandt andet den fri konkurrence. Diskursen omkring kulturkløften som en nødvendig følge af kulturmødet har siden starten af 1900-tallet været dominerende, og temaet blev blandt andet taget op igen i dansk litteratur i 1960’erne, hvor mødet mellem det oprindelige og civilisationen igen kom i fokus.

4.1.4 Den indre splittelse

I tråd med opfattelsen af at der eksisterer en kløft mellem en dansk og en grønlandsk kultur, er også splittelsesdiskursen. Hvor kulturkløften henviser til et mere overordnet plan, er splittelsesdiskursen et udtryk for en indre splittelse i mennesket selv. Denne opfattelse af, at et sådan møde mellem to kulturer nødvendigvis må medføre en splittelse i det enkelte individ, introduceredes i starten af 1900-tallet og har siden været en af de mest dominerende diskurser i relation til forholdet mellem Grønland og Danmark.

4.1.5 Grønlændere som børn og danskere som de kærligt opdragende forældre

Denne forståelse tog sit afsæt i begyndelsen af 1800-tallet med romantikkens opblomstring blandt andet hos B.S. Ingemann og blev et gennemgående tema for fremstillingen af forholdet mellem Danmark og Grønland i de følgende mange årtier hos blandt andet Rink og Pontoppidan. Her blev modsætning mellem natur og kultur tydelig, idet naturen knyttedes til barnet, og kulturen til den dannede voksne, hvis pligt det var at virke oplysende og opdragende. Denne opfattelse af forholdet må også siges at være dominerende i 1950'erne under moderniseringen af Grønland, hvor det er tydeligt, at Danmark så det som sin rolle at hjælpe 'de primitive grønlandere' med en modernisering af samfundet og derigennem hjælpe dem til at opnå en højere levestandard.

4.1.6 Grønlændere som 'ædle vilde'

Repræsentationen af grønlandere som 'ædle vilde' dækker især over forestillingerne af grønlandere som et naturfolk, der i modsætning til de europæiske kulturfolk, er i pagt med sig selv og naturen, og hvor grønlandere idealiseres på en sådan måde, at de moralsk og etisk står over kulturfolket. Denne fremstilling tog især sin begyndelse hos Knud Rasmussen, men går igen i utallige fremstillinger, der alle idealiserer forholdet mellem grønlandere og naturen. Denne forestilling om grønlandere som 'den ædle vilde' holder helt op til vores tid og fik især en renæssance i 1960'erne og 1970'erne med det, som Thisted kalder "den ædle vildes genkomst".

4.1.7 En dansk selvforståelse

Det er en pointe i sig selv, at de ovenstående diskurser ikke blot siger noget om et dansk syn på grønlandere eller relationen mellem Grønland og Danmark, men i lige så høj grad også om måden hvorpå Danmark opfatter og får konstrueret sig selv som en grundlæggende modsætning til Grønland, idet konstruktionen af grønlandere som 'den anden' i høj grad virker som et spejl for og

er en grundlæggende del af opbygningen og konstruktionen af en dansk national identitet. Det er i analysen således også værd ikke blot at se på de forskellige repræsentationer og opfattelser af grønlændere, men også på hvad de siger om en dansk selvforståelse, idet en sådan i sidste ende har stor betydning for om en forsoningsproces anses som nødvendig i forhold til 'eksperimentet'.

I forbindelse med konstruktionen af Grønland som eventyrenes land, der blandt andet understøttes af diskursen omkring grønlændere som 'den ædel vilde', er det en vigtig pointe, at denne fremstilling netop er med til at fastholde grønlændere som 'den anden', idet de i konstruktionen bliver fremstillet som vilde og eksotiske. På den måde fastholdes grønlændere i positionen som 'den anden', der står i modsætning til den første, nemlig europæeren og mere konkret i dette tilfælde danskeren (Thisted, 2003:61). I et postkoloniale perspektiv betyder dette, at så længe grønlændere gennem repræsentationer som 'ædle vilde' eller 'naturbørn' fastholdes i en position som 'den anden', så fastholdes også billedet af danskere som de overlegne samt billedet af en dansk kultur som 'mere' udviklet eller civiliseret end en grønlandsk. Med andre ord bibeholdes en magtrelation mellem Danmark og Grønland, der har rødder i det koloniale forhold.

I forlængelse heraf er det også karakteristisk for fremstillingen af forholdet mellem Grønland og Danmark, at det ofte opstilles i et modsætningsforhold, hvor Danmark kommer til repræsentere det moderne, civilisationen og kulturen og Grønland det traditionelle, oprindelige og naturen. Dette er især tydeligt, som vist i ovenstående, i fremstillinger, der kredser omkring temaerne kulturkløften og den indre splittelse.

Både forestillingen omkring grønlændere som 'glade naturbørn' og som 'ædle vilde', der dyrkes af KGH fra midten af 1800-tallet og ind i 1900-tallet med fokus på KGHs egen rolle som beskytter af grønlænderne, har været med til at fastlægge en dansk 'beskyttelseslinje'. En 'beskyttelseslinje', der under moderniseringen af Grønland ændrede karakter, idet man nu beskyttede ved at hjælpe og udvikle i modsætning til tidligere, hvor man beskyttede ved isolering. At Grønland har haft brug for en dansk beskyttelse, bliver således understreget og legitimeret af de utallige fremstillinger af grønlændere som enten børn eller 'ædle vilde', men også i en mere moderne kontekst som et folk med store sociale problemer. Dette forhold har ikke blot udmøntet sig i en helt konkret kolonipolitik, men har også været med til at påvirke og skabe en bestemt dansk selvforståelse nemlig som opdragere, men i endnu højere grad som beskyttere og hjælpere.

Denne forståelse af sig selv som beskyttere har været så dominerende, at Danmark heller ikke i dag ser sig selv som en tidligere kolonimagt på linje med eksempelvis England eller Belgien, men derimod som en human koloni, hvis fremmeste formål ikke var at udbytte, men derimod at missionere, fremme udviklingen og beskytte grønlænderne mod påvirkninger udefra (Thisted, 2005:17).

4.2 Overvejelser over kildegrundlaget

Selve analysen er opdelt i 3 kapitler på baggrund af det materiale, der eksisterer i forhold til 'eksperimentet', hvorved hver del i sig selv kommer til at repræsentere en bestemt tid. På denne måde kommer hver analysedel til at virke som en art nedslagspunkt i tid, hvorved det bliver muligt for mig ikke blot at afsøge de forskellige diskurser, men også at se i hvor høj grad de ændrer sig over tid, samt om der i den forbindelse opstår nye.

I min indledende søgen efter materiale blev det hurtigt klart, at der ikke fandtes særligt meget om 'eksperimentet'. 'Eksperimentet' er foregået i stilhed, og efterfølgende, måske som konsekvens af de dårlige resultater, er det blevet glemt i hvert fald af alle andre end de pårørende. 'Eksperimentet' er aldrig blevet evalueret af de instanser, der i sin tid satte det i gang, nemlig den danske stat i samråd med det grønlandske Landsråd, Red Barnet samt Dansk Røde Kors, og de grønlandske børn er aldrig blevet formelt underrettet om 'eksperimentets' karakter eller deres deltagelse deri. 'Eksperimentet' foregik i starten af 1950'erne, men først i 1998 blev 'eksperimentet' set efter i sømmene af socialrådgiver Tine Bryld, der i den forbindelse ikke blot hjalp de pårørende til at forstå, hvad der var sket med dem, men også udgav en bog, hvori de fik mulighed for at fortælle deres historier.

Tine Brylds bog *I den bedste mening* (1998) bliver således omdrejningspunktet for **analysedel 1**. Bogen blev anmeldt i 4 aviser nemlig Berlingske Tidende, Morgenavisen Jyllands-Posten, Information og Aktuelt. Disse anmeldelser inddrager jeg også som en del af analysen, idet de ikke blot kan sige noget om den måde bogen blev tolket på i sin samtid, men mere interessant i denne sammenhæng hvilke diskurser, der var i spil på det pågældende tidspunkt.

I mit arbejde med *I den bedste mening* er det med udgangspunkt i de ovenstående afsnit ikke min intention hverken at kritisere eller rose Brylds fremstilling af 'eksperimentet', derimod ønsker jeg at undersøge de diskurser og forståelser, der kommer til udtryk i bogen, idet Bryld selvsagt også i sin fremstilling var påvirket af de for det pågældende tidspunkt dominerende diskurser på området.

Efter udgivelsen af *I den bedste mening* blev der igen stille omkring 'eksperimentet', men da Red Barnet i 2005 fyldte 60 år udgav de jubilæumsnummeret *60 års kamp for børns rettigheder*, hvor de ser tilbage på 60 års hjælpearbejde, og således også 'eksperimentet' med de grønlandske børn, i en dobbeltsidet artikel, hvor overskriften er *Red Barnet – men hvilke børn og hvordan?* Som titlen også antyder, ser Red Barnet med nutidens kritiske øjne tilbage på 1950'ernes hjælpearbejde. Red Barnets artikel udgør grundlaget for **analysedel 2**, hvor jeg ser nærmere på hvilke diskurser, der kan siges at gøre sig gældende på baggrund af artiklen, og i den forbindelse om de har ændret sig siden udgivelsen af *I den bedste mening* i 1998.

Som afslutning på analysen ser jeg i **analysedel 3** nærmere på den debat omkring 'eksperimentet', der fandt sted i sensommeren 2009. Her blev 'eksperimentet' for første gang diskuteret åbent i medierne både i Danmark og Grønland. Omdrejningspunktet for debatten var ønsket om fra flere sider, at 'eksperimentet' blev officielt undersøgt, undskyldt og økonomisk kompenseret.

Debatten tog sit afsæt i KNR's radiotema omkring 'eksperimentet', der blev sendt i slutningen af juli 2009. Dette blev startskuddet til en heftig debat i medierne, der blandt andet blev fulgt op af to § 20 spørgsmål til henholdsvis statsminister Lars Løkke Rasmussen samt daværende indenrigs- og socialminister Karen Ellemann. Debatten gik mere eller mindre i sig selv igen i slutningen af oktober 2009, da regeringen afviste alle krav om en undskyldning. Mit fokus er således debatten, som den udspillede sig fra sidst i juli til slutningen af oktober 2009. Jeg har som udgangspunkt søgt alt, hvad der fandtes omkring 'eksperimentet' i denne periode ved løbende at gennemse de førende medier i både Grønland og Danmark i perioden. Resultatet blev, at jeg, foruden de to § 20 spørgsmål, fandt omkring 30 artikler, der alle omhandlede eller var relateret til 'eksperimentet'. I selv analysedelen bruger jeg ikke alle artiklerne, men dem, der bliver brugt, er alle valgt ud fra, at de forståelser og diskurser, der kommer til udtryk i dem, er repræsentative for debatten.

I forbindelse med mit arbejde med artiklerne er det igen i denne analysedel en pointe i sig selv, at det er diskurserne, jeg ønsker at undersøge, hvorfor det i denne kontekst i flere tilfælde er mindre relevant, hvem der siger hvad i debatten, da jeg som udgangspunkt må formode, at diskurserne, og de sproglige begreber de stiller til rådighed, omfatter alle. Dog bliver det i de tilfælde, hvor der er modstridende diskurser på spil relevant at se nærmere på, hvor de kommer fra.

Hvad der især i forhold til min søgen efter materiale om 'eksperimentet' blev sigende var, at der som sådan ikke var så meget materiale at hente trods grundig søgning, hvilket kan ses som en

direkte konsekvens af, at der ikke har været så meget information eller debat omkring 'eksperimentet', siden det blev afsluttet. Med andre ord er der således i forhold til 'eksperimentet' et fravær af information, oplysning og debat. Det kan være svært at undersøge et fravær i sig selv, og som udgangspunkt må jeg forholde mig til det materiale, der er i forhold til 'eksperimentet'. Dog har fraværet i denne kontekst en overordentlig stor betydning, idet fraværet af debat i sig selv siger lige så meget om holdningen til 'eksperimentet', som de holdninger, der kommer til udtryk i de i specialet anvendte artikler. At der netop ikke er blevet talt om 'eksperimentet', og på et mere overordnet og generelt plan den koloniale fortid mellem Danmark og Grønland, kan ses som et udtryk for det ulige magtforhold, der stadig eksisterer mellem de to lande, da man fra dansk side åbenbart ikke har fundet det nødvendigt at diskutere dette, og fra grønlandsk, hvis man har forsøgt, er blevet undertrykt eller ignoreret.

Kapitel 5 – Analysedel 1: I den bedste mening

”Det begyndte som et eventyr. 22 børn på vej mod de store oplevelser i Danmark, det land, som de færreste forældre havde set, men hørt om som var det selve paradiset. Gule og grønne marker, græssende køer – og svin så saftige som hvalkød. Huse i flere etager, børn med eget værelse. Og det er ganske vist.”

(Bryld, 1998:17).

Med klar reference til eventyrgenre beskriver socialrådgiver Tine Bryld således indledningsvis ’eksperimentet’ i sin bog *I den bedste mening*. ’Eksperimentet’ beskrives som et begyndende eventyr, og Danmark som et paradis, der nu skulle opleves og udforskes af de grønlandske børn. Det bliver dog tydeligt med sætningen, *Og det er ganske vist*, at Danmark for de grønlandske børn ikke var det eventyr, som deres familier forestillede sig, idet Bryld, med inspiration fra H. C. Andersen (1805-1875), anvender denne sætning ikke blot til at ironisere over fremstillingen af Danmark som et paradis, men også til at skabe en form for distance til det fortalte. På denne måde får Bryld fra starten i sin fortælling slået fast, at der her er tale om en historie uden, for at blive i terminologien, en lykkelig slutning, eller med andre ord, det kan godt være at ’eksperimentet’ startede som et eventyr, men det endte ikke sådan for de grønlandske børn.

5.1 Tine Brylds bog *I den bedste mening*

”Det er en historie om social nød og om gode viljer til at hjælpe. I denne bog får børnene og deres familier ordet. Hvad tænkte de dengang, og hvad mener de nu?”

(Bryld, 1998:21).

Med disse linjer bliver bogens centrale temaer slået fast fra start, nemlig at historien om de 22 børn er en fortælling om social nød i Grønland samt en vilje til at afhjælpe disse forhold. Derudover understreges det også, at det i denne fremstilling er de involverede selv, der får lov til at fortælle egne historier. Der har således fra Brylds side været et ønske om at lade børnene tale selv, hvilket også ses i den måde, som bogen er udformet på. Her har Bryld selv kun skrevet 3 mindre afsnit, nemlig det indledende afsnit *Begyndelsen*, den korte introduktion til kapitlerne om de bortadopterede børn *De adopterede* samt et afsluttende kapitel *Efterskrift*. Ud over disse mindre kapitler er bogen opdelt i afsnit, der hver repræsenterer et af børnene, foruden den danske børnehjemsleder Dorothea Bengtzen.

Det har været Brylds primære intention at lade deltagerne selv fortælle deres historier uden indblanding fra hendes side, hvilket blandt andet understreges af, at Bryld kun få steder i bogen

direkte forholder sig til eller kommenterer på sit materiale, men derimod lader de forskellige historier og meninger komme til orde uden, at hun som sådan virker som dommer over dem.

Som eksempel kan nævnes det første afsnit i bogen, der handler om Helene Thiesen. Her taler Bryld også med Helenes søster og mor samt moster og onkel, og det viser sig hurtigt, at der er forskellige opfattelser af, hvad der skete og især, hvorfor Helene blev sendt til Danmark. Ifølge Helene selv var det en beslutning, som blev truffet af moderen og den lokale præst, hvorimod Helenes mor husker det som om, at det var Helene selv, der gerne ville af sted. Begge disse fortællinger er følelsesladede, og det er tydeligt, at relationen mellem Helene og moderen fortsat er problematisk, hvilket interviewet med Helenes søster underbygger. Som afslutning inddrages interviewet med Helenes moster og onkel, der sætter Helenes afrejse ind i en større sammenhæng, nemlig den at man i tiden 'bare' gjorde som danskerne sagde:

” – Du må forstå, hvordan det var, siger han. Danskerne fortalte os, hvordan tingene skulle være. De gav besked. Man diskuterede ikke med danskere, man talte ikke med dem, ligesom man heller ikke taler med Gud.” (Bryld, 1998:55).

Bryld lader således de forskellige fortællinger komme til udtryk og lader det være op til læseren selv at vurdere og forholde sig til det fortalte.

Men på trods af intentionen om at lade de involverede selv fortælle deres historier skal man dog ikke underkende Brylds egen rolle i fremstillingen. Det er i sidste ende Bryld, der har udformet og redigeret bogen, selvom de interviewede også har godkendt den, inden den blev trykt. I kraft af rollen som interviewer må hun på forhånd have gjort sig nogle overvejelser omkring de spørgsmål, hun ønskede at stille og derigennem været med til at påvirke samtalerens retning. Derudover er det også hende, der i sidste ende har udvalgt og sammenskrevet de mange interviews med de medvirkende i bogen. Som i ovenstående eksempel med Helene Thiesen, der er bygget op, så vi starter med at høre Helenes egen historie, derefter søsterens og moderens for til slut at få en mere overordnet forklaringsramme på problemstillingen gennem interviewet med Helenes moster og onkel.

At Bryld er med til at påvirke tolkningen af de forskellige livsfortællinger og er med til at repræsentere grønlændere på bestemte måder, ses blandt andet i den måde, hvorpå de pågældende grønlændere introduceres i de forskellige afsnit. Om de enkelte personer fortæller Bryld ikke meget. Hun starter, foruden et indledende citat, de fleste afsnit med en kort og meget faktuel beskrivelse af personen med fokus på alder, uddannelse, arbejde, bopæl og familie. Derimod bruger Bryld mere tid på at beskrive miljøet, vi bevæger os i, som en form for introduktion til personen i afsnittet. På

denne måde bruger Bryld beskrivelserne af miljøet til at indramme de personlige fortællinger. Ved at tegne et indledende billede af, om vi bevæger os i underklasse, middelklasse eller overklasse giver hun os en fortolkningsramme, hvori de personlige fortællinger skal læses. Derudover bliver miljøbeskrivelserne også en form for karakteristik af personerne, som vi skal se i det følgende.

Der er i afsnittet omkring Helene Thiesen mange miljøbeskrivelser. I afsnittet om Helenes mor, Magdalene, starter Bryld med en beskrivelse af miljøet, før hun fortæller om Magdalene:

”Magdalene bor i en lille to værelses lejlighed i et blokbyggeri i Maniitsoq. Opgangen er bemalet med graffiti, ”Fuck you”, og misligholdt i forhold til andet blokbyggeri i byen. Lejligheden er enkelt møbleret. På væggene hænger familie billeder af børn og børnebørn. Magdalene får 5.580 kr om måneden i pension. Når de faste udgifter er betalt, har hun omkring 2000 kr til mad, tøj og nyanskaffelser. Tandlæge, læge og medicin betales af Hjemmestyret.” (Bryld, 1998:47-48).

Det bliver med det samme klart, at vi her bevæger os i et ’underklasse’ miljø. I kontrast hertil står beskrivelsen af Helenes moster og onkel:

”De er begge meget smukke. Det må være et af de ældste ægtepar i Nuuk. De bor i det hus, hvor Hans blev født og hvor deres egne børn er født og opdraget. Huset ligger på Rasmus Berthelsens Vej, lige ved siden af kirken og statuen af Hans Egede, med udsigt til fjorden, fjeldene og den gamle bydel, som heldigvis er bevaret. Det er en lise at bevæge sig rundt her, når man kommer fra den hulter-til-bulter planlægning, der er sket i Nuuk. Hans og Sofie har resideret i huset på klippen og fulgt udviklingen gennem en menneskealder.” (Bryld, 1998:53).

Helenes moster og onkel beskrives som smukke. De residerer, i stedet for at bo, i et hus med udsigt, og det er givet, at vi her bevæger os i et andet miljø end hos Helenes mor. Man mærker straks, at Bryld her får skabt en helt anden stemning end i beskrivelsen af Helenes mor, hvilket kommer til at indvirke på måden, hvorpå læseren forholder sig til og tolker de forskellige forklaringer på Helenes afrejse.

Som vist i det ovenstående har Bryld, på trods af intentionerne om det modsatte, alligevel stor indflydelse på den måde, som de personlige fortællinger fremstilles og som konsekvens heraf tolkes på af læseren. Repræsentationerne af de grønlandske børn, og af grønlandere generelt, i *I den bedste mening* skal dog ikke udelukkende ses som et udtryk for Brylds personlige holdninger og meninger. Med henvisning til mit teoretiske udgangspunkt er Bryld nemlig, som alle andre, mere eller mindre underlagt de eksisterende diskurser på det pågældende tidspunkt samt det sprog, diskurserne stiller til rådighed, i sin fremstilling af ’eksperimentet’. Det er disse diskurser jeg i det følgende ser nærmere på.

5.1.1 Grønlændere som 'ædle vilde'

Bryld får som vist med sine beskrivelser af omgivelserne og miljøet skabt bestemte stemninger, der danner rammen for, hvordan de forskellige personer og deres fortællinger virker og påvirker måden, hvorpå læseren tolker disse. Det er også i disse beskrivelser af miljøet samt i enkelte beskrivelser af menneskene, at bestemte diskurser bliver tydelige, eksempelvis i fremstillingen af Helens moster og onkel:

"Hans peger og siger noget på grønlandsk. Sofie og Helene vender blikket mod fjeldet, der i de selvsamme sekunder skifter fra det bløde grå lys til en knitrrende stålgrå masse. Jeg spørger Hans om morgendagens vejr, han hæver brynene og jeg møder hans lune blik, da han siger noget meget langt og morsomt. Vejret i morgen? Jo, han ved det, oversætter Helene, men det kan ændres i løbet af natten. De har deres meninger, de to, men som med de fleste grønlandere er det ikke noget, de ryster ud af ærmet, fordi en eller anden spørger. Det kommer i den rækkefølge, Hans og Sofie vælger. De fremmede skal ses an, de fremmede skal vise sig frem, de fremmede modtages som indbudte gæster, med forbeholden venlighed. En sund skepsis ovenpå mange års gæstebud af nordboere, hvalfangere og missionærer." (Bryld, 1998:53-54).

I ovenstående citat beskriver Bryld, hvorledes Helenes onkel, Hans, retter de andres opmærksomhed mod naturen lige i det øjeblik, lyset skifter uden for vinduet. Dette bevirker, at Bryld stiller Hans et spørgsmål om, hvordan vejret vil blive den følgende dag, hvilket han 'selvfølgelig' ved. Episoden fremstiller ikke blot Hans som en lun og morsom person, men også som i ét med naturen. Det er ham, der kan forudsige forandringerne i lyset og ikke mindst vejret den følgende dag. Hans fremstilles således som et naturmenneske. En repræsentation, der trækker på forestillingen om grønlandere som naturens egne børn. Heroverfor kommer Bryld til at virke som den uindviede, der bliver nødt til at spørge til vejret. Ovenstående episode finder sted under Brylds besøg hos Helenes moster og onkel og nærmere bestemt, imens de snakker om de 22 grønlandske børn, der blev en del af 'eksperimentet'.

Episoden efterfølges af et afsnit, hvor Bryld går fra en karakteristik af Helenes moster og onkel til at sige noget generelt om grønlandere, nemlig at de har en sund skepsis og derfor ikke deler deres viden med alle, som en konsekvens af det Bryld kalder *mange års gæstebud af nordboer, hvalfangere og missionærer*. Det er tydeligt, at hele denne fremstilling af besøget hos Helenes moster og onkel er karakteriseret ved et modsætningsforhold mellem grønlandere og danskere repræsenteret ved Helenes onkel og Bryld selv, hvor vi på den ene side har naturmennesket med en sund skepsis, og på den anden side 'kulturmennesket', der ikke kan aflæse naturen.

Om end Helenes moster og onkel måske ikke fremstilles som 'ædle vilde' i klassisk-eskimoisk forstand, fremstilles de stadig, især Hans, som mennesker, der er i harmoni med naturen.

Sammenholdes dette billede med den tidligere omtalte fremstilling af parret, hvori de beskrives som smukke mennesker, der residerer med udsigt over den gamle bydel, er det tydeligt, at de måske ikke fremstilles som noble og ædle i en klassisk betydning af ordet, men at de i hvert fald tillægges en vis værdighed. Derudover beskrives parret i fortællingen ikke som 'vilde', men dog stadig som egenrådige og med en naturlig og sund skepsis over for fremmede. Med andre ord kan beskrivelsen af parret ses som en fremstilling af ædle mennesker i en moderne kontekst.

Denne fremstilling er således med udgangspunkt i Thistedes pointe omkring, hvordan grønlandere er blevet konstrueret som 'den anden' i forhold til danskere, netop med til at fastholde grønlandere som 'den anden' i denne kontekst. Fremstillingen, hvor grønlanderen kommer til at repræsentere naturen, er, som det også fremgik af kapitel 3, en klassisk repræsentationssituation, der trækker på grundlæggende forestillinger omkring grønlanderes natur, og som bliver underbygget af hele repertoire af lignende fremstillinger. En klassisk fremstilling, der således også finder vej ind i Brylds bog.

5.1.2 Grønland – et eventyrland

I forlængelse af det ovenstående har Bryld senere i bogen også valgt at inddrage den klassiske beskrivelse af en rejse på hundeslæde. Her er det igen naturen, der fremhæves, sammen med Moses' evner til at styre hundene foran slæden:

"At køre på hundeslæde er bedre end flere måneders rekreationsophold. Stilheden, de hårdt arbejdende hunde, slædens duven og Moses' urokkelighed, mens han med sikker hånd og bestemte lyde får hundene til at yde deres bedste, giver os en frihed til at opleve en natur helt uden filter. Tankerne bevæger sig ukontrolleret. Langt fra Danmark tænker jeg på dengang børnene og jeg fandt rav langs Vesterhavet, deres sorg, da min mor døde og den første skoledag. Pludselig var jeg ved at falde af slæden, fordi jeg blev tung i kroppen på den måde, det sker, lige inden man falder i søvn." (Bryld, 1998:279).

Bryld fortsætter beskrivelsen af oplevelsen af at køre med hundeslæde:

"Moses henter os, vi pakker vores grej, lægger en pakke smøger til den næste gæst på sygestuen og går ned til iskanten, hvor Moses pakker slæden til hjemturen. Hundene giver hals, pelsen er tyk og blank, hver eneste hund kender sin plads og venter nu kun på et signal fra Moses. Solen skinner fra en skyfri polarhimmel, landskabet skifter endnu engang karakter og forekommer nærmest som i et eventyr med isprinsesser, der lokker os med knitren og kratten under isen. Vores tur hjem til Qaanaaq varer syv timer, men føles meget kortere." (Bryld, 1998:280).

I ovenstående citat bruger Bryld igen en henvisning til eventyret for at beskrive det landskab, som de kører igennem på turen. I modsætning til analysens indledende citat, hvor Bryld bruger eventyret til at beskrive Danmark, der dog for de grønlandske børn viste sig ikke at være et eventyr, bruges eventyret nu i forhold til Grønland. Det interessante er her, at hvor Danmark ikke var et eventyr, så

er Grønland det. Der er således en forskel mellem Danmark og Grønland, hvor Grønland repræsenterer eventyret – i dette tilfælde det frie liv på hundeslæde. Rejsen på hundeslæde og det grønlandske eventyr udgør nogle af de mest grundlæggende forestillinger omkring grønlandere, som måske især er kendt fra Knud Rasmussens utallige fremstillinger af Grønland, der idealiserer grønlandere som 'ædle vilde' og 'frie naturbørn' og Grønland som et eventyrland.

Dette ligger helt i forlængelse af den praksis, som Thisted kalder *arktisk orientalisme* (jf. s. 21). Her er det grundlæggende, at Grønland, i stil med Orienten, er en vestlig konstruktion, der løbende er blevet skabt gennem repræsentationer. Med andre ord er forestillingen om Grønland blot en idé eller en konstruktion, der er skabt i en dansk kontekst. Denne forestilling er især, ifølge Thisted, bygget op omkring eventyret. Som vist i citatet i indledningen til kapitel 3, mener Thisted, at Grønland er blevet skabt som Danmarks private vildmark, hvor drenge bliver til mænd, og som et sted hvor eventyret folder sig ud (Thisted, 2003:62).

Når Bryld i *I den bedste mening* vælger at lade beskrivelsen af slædeturen, der i princippet ikke har noget med de grønlandske børns fortællinger at gøre, være en del af bogen, viser dette med tydelighed ikke blot i hvor høj grad, forestillingen om Grønland hænger sammen med billedet af en storslået og uspoleret natur, der, for de udvalgte, kan opleves som et eventyr, men også i hvor høj grad forestillingen om grønlandere hænger sammen med forestillingen om et folk med dybe rødder i den grønlandske natur. Med andre ord ingen bog om grønlandere uden også den obligatoriske beskrivelse af den grønlandske natur.

"Vi er midt i et islandskab, en isørken med små legetøjshuse, mørkebrune garvede ansigter, kamikker og isbjørnebukser. Men snart vil isen smelte, og fjorden fyldes med både og forsyningskibe. Stort og voldsomt. Smukt og frygtindgydende." (Bryld, 1998:281).

Endvidere viser beskrivelserne af slædeturen også, hvor dominerende disse forestillinger om grønlandere og grønlandsk natur stadig er. En af Saida's pointer i forhold til orientalismen er netop, at det ikke er muligt at sige noget om Orienten uden at trække på hele det repertoire af fremstillinger, forestillinger og tanker om Orienten, der allerede eksisterer. Dette kan også siges, at gøre sig gældende i forhold til konstruktionen af Grønland, og viser sig blandt andet i Brylds fremstilling af Grønland, idet hun her trækker på allerede eksisterende og dominerende forestillinger om Grønland, der eksempelvis kommer til udtryk i ordvalget, men også ved det faktum, at hun i fremstillingen gør brug af et meget klassisk og genkendeligt tegn i forhold til forståelsen af Grønland, nemlig turen på hundeslæde.

5.1.3 Udviklingen beklages

I forbindelse med ovenstående er det også interessant, at afsnittet om slædeturen følges op af en form for beklagelse af, at dette 'eventyr' ikke kan vare ved:

"Få bryder sig om at tænke på, at det måske snart kun er turisterne, der benytter hundeslæderne. Thulefolket hørte til de fremmeste benskærere, i dag er der få unge, der har lyst til at bruge tiden om vinteren til at skære tupilakker eller thulekæder. Arbejdsredskabet er ikke længere knive, men et tandlægebor." (Bryld, 1998:281).

Når man tager i betragtning, at det ovenstående citat kommer lige efter beskrivelserne af den storslåede slædetur, og i kraft heraf kommer til at virke som en kontrast hertil, bliver det tydeligt, at Bryld her får skrevet sig ind i den diskurs, som Thisted kalder udviklingsdiskursen, hvor det afgørende er, at udviklingen ses som noget udefra kommende og negativt, der vil ødelægge det oprindelige og frie eskimoliv. Ligesom vi blandt andet også så hos Knud Rasmussen, fremhæves det traditionelle også her som fantastisk og eventyrligt i kraft af beskrivelsen af turen på slæden, og udviklingen som et nødvendigt onde *få bryder sig om at tænke på*.

Også i beskrivelsen af Helene Thiesens moster og onkel, som vi så tidligere, er der en indirekte kritik af udviklingen i Grønland i forbindelse med beskrivelsen af, hvor de bor:

"Huset ligger på Rasmus Berthelsens Vej, lige ved siden af kirken og statuen af Hans Egede, med udsigt til fjorden, fjeldene og den gamle bydel, som heldigvis er bevaret. Det er en lise at bevæge sig rundt her, når man kommer fra den hulter-til-bulter planlægning, der er sket i Nuuk." (Bryld, 1998:53).

Det understreges i citatet, at den gamle bydel *heldigvis* er bevaret, og at den er en lise at være i i modsætning til den nye bydel, der, med Brylds egne ord, ligger *hulter-til-bulter*. Igen er det det gamle og traditionelle, der fremhæves som det gode og i denne sammenhæng, som det overskuelige og rolige frem for det nye og uoverskuelige.

5.1.4 Det onde kom udefra

I forlængelse af udviklingsdiskursen ligger også forståelsen af, at det gik meget bedre i Grønland, inden danskerne kom og ødelagde det hele. Denne diskurs er også repræsenteret i *I den bedste mening*, men dog i et mindre omfang, forstået på den måde, at diskursen her udmønter sig mere konkret, idet den her er repræsenteret ved den holdning, at de grønlandske børn ville have haft det bedre, hvis de ikke var blevet flyttet til Danmark. Eksempelvis udtaler en af børnenes danske plejemor følgende:

"Det har ødelagt hans liv, det må du gerne fremhæve." (Bryld, 1998:132).

Denne diskurs er underliggende i hele bogen, idet det implicit ligger i fortællingen både fra Brylds side og fra de grønlandske børns, at de ville have fået et bedre liv, hvis de var blevet i Grønland, hvilket i fortællingen understøttes af, at det sidenhen er gået mange af de involverede i 'eksperimentet' dårligt.

Dette kunne også hænge sammen med den måde grønlænderne fremstilles på i *I den bedste mening*, hvor de grønlandske børn til dels bliver positioneret som ofre i fortællingen. Dette forhold arbejder Kirsten Holst Petersen¹⁴ med i artiklen *De stjålne børns stjålne fortællinger*, hvor hovedpointen netop er, at den grundlæggende tone i fremstillingen er, at det er synd for de grønlandske børn, hvilket, ifølge Holst, bliver underbygget af de citater, der indleder hvert afsnit (Petersen, 2004:26). For at illustrere dette fremhæver Petersen blandt andet følgende citater:

"Da jeg var ni eller ti år, tog jeg en dag toget til København. Jeg ville finde et tog, der kørte til Grønland (Bryld, 1998:155).

og

"Jeg drak meget, havde det ad helvede til efter de mange år på stoffer. Jeg var meget ensom og begyndte at skrive breve til mig selv." (Bryld, 1998:123).

Det problematiske i den forbindelse er dog, ifølge Petersen, at tekstens grundtone omkring sorg og elendighed ikke, som man måske kunne forvente, bliver underbygget af børnenes fortællinger om deres barndom, idet disse erindringer ikke giver indtryk af, at de grønlandske børn ville have opnået et bedre liv, hvis de var blevet hos deres familier. På denne måde er det Petersens pointe, at grundtonen i fortællingen er så stærk, at det kan være svært at bryde med den (Petersen, 2004:27).

At denne opfattelse af, at det var synd for de grønlandske børn, er så grundlæggende for fortællingen, underbygger også det synspunkt, at det onde kom udefra både i form af de mennesker, der konkret udvalgte og hentede børnene, men også i kraft af de mere overordnede beslutningsinstanser, uden at der dog er noget i teksten, der underbygger, at de ville have fået det bedre i Grønland.

5.1.5 Den indre splittelse

Som beskrevet i kapitel 3 er det en pointe i sig selv, at diskurserne i forbindelse med forholdet mellem Grønland og Danmark ikke udelukkende eksisterer i kraft af danske repræsentationer, men derimod er opstået i mødet mellem danskere og grønlændere, hvorfor grønlænderne også selv er

¹⁴ Lektor ved Kultur- og sprogødestudier samt Engelsk ved Roskilde Universitet

med til at reproducere dominerende diskurser. Derfor inddrager jeg også i dette afsnit de tidligere børns fortællinger i analysen, idet jeg ønsker at vise, i hvor høj grad både danskere og grønlandere er underlagt de eksisterende diskurser.

En anden vigtig pointe i denne forbindelse er, at jeg ikke sætter spørgsmålstegn ved, hvordan de enkelte mennesker føler, eller hvordan de har oplevet 'eksperimentet', men derimod forsøger at påvise, hvordan bestemte diskurser er så dominerende, at de er afgørende for måden, hvorpå man kan tale om bestemte ting. Med andre ord, hvilke diskurser er til stede og som konsekvens heraf, hvilket vokabular er til rådighed i den konkrete kontekst i forbindelse med at italesætte de personlige oplevelser.

I bogen fortæller 15 af de tidligere børn deres livshistorie til Bryld. Disse livshistorier bliver suppleret af fortællinger og interviews med børnenes pårørende, både de grønlandske familier og de danske plejefamilier. De fleste af historierne er præget af social nød, druk og vold, dog med enkelte undtagelser, og det er tydeligt, at alle parter på den ene eller anden måde har været og stadig er påvirket af begivenhederne i barndommen. Hvis man ser nærmere på disse livshistorier, er et af de gennemgående træk beskrivelsen af en indre splittelse mellem det, som benævnes som det grønlandske kontra det danske:

"Jeg følte, at jeg ingen identitet havde. Var jeg grønlander, dansker eller hvad? Jeg har altid følt mig som en bastard." (Bryld, 1998:70).

"Jeg føler mig som dansker, når jeg er i Danmark og som grønlander i Grønland. Der vil altid være den splittelse." (Bryld, 1998:83).

"Uanset hvad jeg gør, vil jeg altid leve med mit dilemma, min rodløshed. Når jeg er her i Danmark, længes jeg efter Grønland, og når jeg kommer til Grønland, længes jeg efter Danmark. Jeg kommer aldrig over det." (Bryld, 1998:173).

Som vist i kapitel 3 er splittelsesdiskursen en af de mest fremtrædende i repræsentationen af grønlandere, og den er da også gennemgående i de grønlandske fortællinger. I den forbindelse tillægges sproget en særlig rolle som en af de afgørende faktorer i forhold til identifikationen med henholdsvis 'det danske' og 'det grønlandske':

"– Jeg får gåsehud, når nogen siger, at grønlandere er danskere. Jeg har altid været stolt af at være grønlander – og ulykkelig, når jeg mødte andre grønlandere, der håned mig, fordi jeg ikke talte grønlandsk." (Bryld, 1998:155).

"– De forstod ikke min rodløshed, og det kan jeg ikke bebrejde dem, fordi de måske syntes, at jeg havde været heldig at komme til Danmark. De forstod ikke, hvordan det smertede mig, at når jeg spurgte om noget på dansk, så svarede de på grønlandsk, fordi det var deres sprog. De forstod ikke min længsel efter dem." (Bryld, 1998:172).

"Hvis jeg havde kunnet sproget, var jeg flyttet til Grønland. I min inderste sjæl – er jeg grønlander." (Bryld, 1998:205).

Det er således tydeligt, at de begreber, diskurserne stiller til rådighed, alle kredser omkring en splittelse mellem to kulturer og en rodløshed ved ikke at høre til hverken det ene eller det andet sted. Splittelsesdiskursen er således stærkt repræsenteret i bogen.

5.1.6 Danmark – den gode kolonimagt

I den bedste mening indledes som sagt med kapitlet *Begyndelsen*, der er skrevet af Bryld, hvor hun, som en indledning til de personlige fortællinger, gør rede for den historiske kontekst for 'eksperimentet'. Brylds gennemgang af den historiske kontekst er kendetegnet ved en, i mine øjne, manglende tagen stilling til fortiden. Bryld anvender i afsnittet forskellige kilder blandt andet fra politikerne Eske Brun (1904-1987) og Augo Lyng (1899-1959), kredsløge Kai Ludvigsen samt fra Red Barnet, hvor af især de to sidste får stor betydning for beslutningerne om at gennemføre 'eksperimentet' samt at anlægge børnehjemmet i Nuuk. Ved at inddrage citater fra disse kilder forsøger Bryld at tegne et billede af tiden omkring beslutningsprocessen. Her opridses situationen i Grønland efter 2. Verdenskrig, hvor hovedbudskabet i fremstillingen er, at forandring og udvikling var ønskværdigt, hvoraf også ønsket om en dansksproget skole udsprang. I den forbindelse fremhæver Bryld, at dette ønske udsprang fra grønlandsk side og henviser blandt andet til et indlæg i Grønlandsposten i 1945 af politiker Augo Lyng, hvor han ifølge Bryld *udfordrende* skriver:

"Lad os bare sige det åbent: Vi ønsker en udvikling inden for det danske rige til social, politisk, økonomisk og kulturel ligestillethed. Samme krav, samme pligter, samme chancer for danskere som for grønlandere eller med andre ord, vi ønsker ud af grønlanderen at gøre en god dansk borger." (Bryld, 1998:10).

Foruden ønsket om at gøre grønlanderen til en god dansk borger argumenterede Augo Lyng i sin samtid også stærkt for, at dansk skulle være det nye hovedsprog i Grønland. Efter at have citeret Lyng, forholder Bryld sig til den kritik af ham, der primært tager sit afsæt i, at han både af samtiden, men også siden, er blevet set på som en, der fornægtede sin egen kultur. Bryld skriver blandt andet:

"Læser man Augo Lynges egne tekster er det åbenlyst, at han føler sig både meget grønlandsk og europæisk, og at han ønsker et opgør med den grønlandske mindreværdsfølelse ved at give befolkningen et redskab, sproget, til at uddanne sig og styrke selvtilliden i mødet med danskerne." (Bryld, 1998:10).

I forhold til ovenstående citat er det interessant, at der er en opdeling mellem en grønlandsk og en europæisk kultur med henvisning til, at Lyng både føler sig grønlandsk og europæisk. Her er det tydeligt, at forestillingen om, at kulturer udgør afgrænsede felter, der ikke kan forenes, er dominerende. Dog er der i Brylds udlægning ikke som sådan en kløft mellem de to kulturer, idet

den grønlandske og den europæiske kultur i hvert fald ikke fremstilles som uforenelige, hvilket ofte kan være tilfældet i forhold til diskursen omkring kulturkløften.

Derudover fremhæver Bryld også, at Lynges netop ønskede at forbedre de grønlandske forhold og derigennem gøre op med den grønlandske mindreværdsfølelse, hvis eksistens i øvrigt bliver taget som en selvfølgelighed. Det bliver herved tydeligt, at Lynges således, ifølge denne fremstilling, handlede i den bedste mening, og, får man indtrykket af, som en konsekvens heraf i Brylds univers ikke kan kritiseres.

På baggrund af det ovenstående er det tydeligt, at Bryld således får skrevet sig ind i den mere alment gældende forståelse af forholdene i Grønland efter 2. Verdenskrig, nemlig at en udvikling af det grønlandske samfund var ønskværdigt, uden at der sættes spørgsmålstejn ved denne fortælling. Dog skriver hun i forbindelse med kredslæge Ludvigsen's rapport fra Grønland:

”Således efterlod kredslæge Ludvigsen et vigtigt dokument, som ikke alene blev grundlaget for Dansk Røde Kors' beslutning om at bygge et børnehjem i Nuuk, men også gav et vist indtryk af livsvilkårene i efterkrigstidens Grønland og af mange danskeres opfattelse af den grønlandske befolkning.” (Bryld, 1998:13).

Her skelner Bryld mellem de reelle livsvilkår i Grønland og danskernes opfattelse af befolkningen og understreger i den forbindelse, at rapporten kun giver et vist indtryk af vilkårene i Grønland, men til gengæld siger mere om, hvordan mange danskere så på den grønlandske befolkning. Dette indikerer, at Bryld er opmærksom på forskellen mellem de faktiske forhold og så måden, hvorpå de blev fremstillet i Danmark, uden dette dog bliver uddybet.

Bryld forsøger således at forholde sig troværdigt til sit materiale, hvorfor hun mere gengiver end fortolker det og i den forbindelse lader det være op til læseren selv at dømme. Derfor tager hun også kun få steder stilling til det skete. Resultatet bliver således, at hovedpointen i denne fremstilling er, at 'eksperimentet' blev igangsat på baggrund af et gensidigt ønske om forandringer i Grønland, og at intentionen var at hjælpe børn, der i forvejen ikke havde det godt, med andre ord 'eksperimentet' skete i den bedste mening, og denne forståelse pilles der ikke umiddelbart ved.

Det er således tydeligt, at der ikke sættes spørgsmålstejn ved opfattelsen af, at 'eksperimentet' skete i den bedste mening og ud fra de bedste danske og grønlandske intentioner. Som Thisted også påpeger, eksisterer der en grundlæggende forståelse af, at Danmark som kolonimagt var både retfærdig og human. Denne selvforståelse bliver umiddelbart underbygget af Brylds bog, idet der ikke sættes spørgsmålstejn ved forståelsen af, at 'eksperimentet' skete i den bedste mening.

Derimod reproduceres denne forståelse i og med, at danskerne igen i dette tilfælde fremstilles som dem, der handlede ud fra det, de mente, var det bedste for det grønlandske samfund. Der rokkes således ikke ved forestillingen om Danmark som en human kolonimagt på trods af, at resultaterne af den koloniale magt bliver tydelige, når man læser de involveredes fortællinger i *I den bedste mening*.

5.2 Anmeldelserne af *I den bedste mening*

I den bedste mening blev anmeldt i flere af de førende aviser, og i den forbindelse er det især værd at bemærke, at de fleste af anmeldelserne i lighed med Bryld heller ikke sætter spørgsmålstegn ved forståelsen af, at 'eksperimentet' skete i den bedste mening, men mere eller mindre reproducerer bogens historiske forklaringsgrundlag.

Som eksempel kan nævnes anmeldelsen i Morgenavisen Jyllands-Posten den 18. august 1998. Her bruges det meste af spaltepladsen på at opridse den historiske forklaringsramme på baggrund af Brylds redegørelse i *I den bedste mening*, om end der i starten af anmeldelsen blandt andre stilles følgende spørgsmål: "Hvordan får man den ide at hente 22 børn på Grønland og i flere tilfælde nærmest rive dem ud af armene på deres far eller mor for at sende dem til Danmark?" (Lillelund, 1998, 18. august). Hvilket dog besvares på samme måde som i Brylds bog, nemlig ud fra historien om, at det skete i den bedste mening, samt at man på det pågældende tidspunkt ikke vidste bedre.

Heroverfor står især Aktuelt's anmeldelse, der som den eneste i rækken udelukkende fokuserer på børnenes lidelser samt det faktum, at de ikke havde kendskab til 'eksperimentet' selv. Her kommer baggrunden for 'eksperimentet' slet ikke i centrum, det gør derimod de personlige omkostninger, det har haft for børnene. I den forbindelse har de også lavet et interview med Bryld. I dette interview forholder Bryld sig mere kritisk til den fortidige relation mellem Danmark og Grønland, end hun gør i bogen. Hun udtaler blandt andet:

"Der er ingen tvivl om, at mange danskere har været utroligt glade for samarbejdet med grønlænderne, men generelt har der været en nedladende holdning og ikke særligt meget respekt for den grønlandske kultur,' siger Tine Bryld. '60'erne var jo en forfærdelig tid, hvor man nedlagde bygderne og opførte etage-ejendomme. Nogle af de mange danske håndværkere, der kom derop, de var jo nærmest racistiske – og også nogle af embedsmændene,' siger Tine Bryld. 'Eske Brun, direktøren for Grønlandsstyrelse, vidste godt, at der var 'menneskelige omkostninger' ved udviklingen, men han talte ikke om, hvor store de ville blive. Det er bestemt ikke tilfældet, at det er i Grønland, der er verdens højeste selvmordsrate og at der er så meget druk og vold,' siger Tine Bryld." (Bryld i Bramming, 1998, 19. august).

Her er Bryld igen, som vi også så i *I den bedste mening*, kritisk overfor udviklingen i 1960'erne, især boligudviklingen. Derudover kommer der også en anden diskurs i spil, nemlig opfattelsen af at

det er den udefra kommende påvirkning, og som konsekvens heraf den hastige udvikling i Grønland i 1950'erne og 1960'erne, der er skyld i nutidens druk og vold. Ifølge Thomsen er dette en forklaringsramme, der hyppigt bliver brugt i forhold til at forklare relationen mellem danskere og grønlændere. Her er pointen, at grønlændere af natur er gode, men desværre er blevet ødelagt af danskernes 'velmenende' forsøg på at forbedre forholdene i Grønland, hvilket i sidste ende giver grønlænderne en forklaring på nutidens forhold, og danskerne dårlig samvittighed over at være skyld i denne uheldige udvikling (jf. s. 38). En opfattelse, der i mindre målestok også gjorde sig gældende i Brylds bog, idet en af de grundlæggende forståelser var, at grunden til, at flere af børnene ikke havde klaret sig så godt i deres voksenliv, var deltagelsen i 'eksperimentet' og dermed indblandingen fra dansk side.

Det er tydeligt, at Bryld i interviewet forholder sig mere kritisk til 'eksperimentet' end i *I den bedste mening*, hvor hun forsøger at forholde sig så objektivt til fortællingen om 'eksperimentet' som muligt, idet hun ikke ønsker hverken at dømme eller placere ansvaret for det skete. Derimod er det hendes intention at give de pårørende et rum, hvori de får mulighed for at fortælle deres historier. Denne kritik fra Brylds side bliver eksempelvis understreget i følgende citat fra interviewet i Aktuelt den. 19. august 1998, hvor hun selv tager stilling til 'eksperimentet' og i den forbindelse opfordrer til en dybere diskussion:

”Jeg savner en debat om, hvad det er at hjælpe. Det er ofte folk, der selv lever af at hjælpe, der evaluerer, det er folk indefra systemet. I tilfældet med de 22 børn var der dog slet ingen evaluering,” siger Tine Bryld.” (Bryld i Bramming, 1998, 19. august).

At Bryld på denne måde har forsøgt at holde sig selv uden for fortællingerne, skal nok ses i lyset af, at der ikke tidligere er blevet hverken forsket eller skrevet så udførligt om 'eksperimentet'. Bryld må således i forbindelse med arbejdet med *I den bedste mening* have gjort sig tanker om, hvilken betydning værket i sidste ende ville få qua sin unikke status og i den forbindelse, at hun på den ene eller den anden måde er med til at producere et stykke historie. Det er da også den objektive tone, der efterfølgende får ros af flere af anmelderne:

”Det er fornemt, at Tine Bryld, hvor frygtelige de mange historier end er, gør forsøg på at sætte sig ind i den tankegang, som lå bag forsøget.” (Thygesen, 1998, 8. september).

”Uden at fordømme eller placere ansvar fortæller Tine Bryld om et fejlslagent eksperiment (...)” (Thygesen, 1998, 8. september).

”I den bedste mening” er et tiltrængt historisk dokument om den dansk-grønlandske historie, og dette ydermere fordi bogen kommer langt videre end blot beskrivelsen af fordanskningsprojektet, der slog fejl. Bogen, hvis titel udmærket kunne have været ”Vi alene vide”, er lige så meget en generel beskrivelse af tiden i 50erne og 60erne (...)” (Bjerre, 1998, 19. august).

Dog er der i *I den bedste mening* flere eksempler på, at Bryld træder uden for rollen som den ’objektive’ fortæller, hun søger at være, blandt andet i forbindelse med beskrivelsen af slædeturen hvor hun i et forsøg på at forklare, hvor storslået den grønlandske natur er, beskriver, hvordan den indvirker på hende personligt, nemlig at den giver plads til fordybelse (Bryld, 1998:279). Derudover er det også tydeligt, at hun gennem sit arbejde opbygger flere nære og personlige relationer til de involverede og pårørende, hvilket også afspejles i fremstillingerne. Bryld er dog selv opmærksom på sin rolle og reflekterer over denne i forbindelse med, at hun forsøger at hjælpe et af de nu voksne børn med at finde sin familie i Grønland:

”Jo, det er meget hårdt, også for mig, der på den ene side vil hjælpe med at finde den rigtige familie og på den anden side ved, at Davids helbred er skrøbeligt, og at han måske ikke vil være i stand til at rejse. Gør jeg det samme som Red Barnet, Røde Kors, Grønlandsdepartementet og alle de andre – hjælper i den bedste mening – uden at tænke over, hvad jeg sætter i gang?” (Bryld, 1998:197).

Det interessante her er dog ikke umiddelbart om bogen kan klassificeres som en historisk udredning, men derimod at den bliver betragtet som sådan i sin samtid og stadig i dag står som en troværdig udredning af et historisk forløb, hvilket vil blive eksemplificeret i de følgende analyseafsnit.

5.2.1 Danmark – den gode kolonimagt

Foruden at forholde sig til selve fortællingen om de grønlandske børn hæver to af anmeldelserne historien op på et højere niveau ved at sætte spørgsmålstejn ved danskernes selvforståelse:

”Alene den holdning til grønlændere, der lå til grund for forsøget med børne-fordanskning, er beskæmmende og giver stof til eftertanke. For hvor meget har danskernes holdning til de såkaldte naturfolk og Den Tredje Verden for den sags skyld egentlig ændret sig siden 1951?” (Bramming, 1998, 19. august).

”Det blev for nylig sagt, at Danmark var en blid kolonimagt, fordi der aldrig blev henrettet folk i Grønland eller på Færøerne. Men selv om blodet ikke flød på de nordatlantiske øer i kolonidagene, så er der begået flere velmenende, men forkvaklede handlinger fra dansk side i Grønland, som har givet folk dybe ar på sjælen.” (Bjerre, 1998, 19. august).

I det øverste citat er det danskernes generelle holdning til ’naturfolk’, der stilles spørgsmålstejn ved, idet det er tvivlsomt, om denne har ændret sig siden ’eksperimentet’. Med andre ord så danskerne sig selv som bedrevidende i forhold til de primitive grønlændere i forbindelse med udviklingen af Grønland, der i øvrigt havde det formål for øje, at Grønland skulle blive som

Danmark. Aktuelt forsøger i den forbindelse at rejse spørgsmålet omkring, om denne forståelse af danskerne som bedrevidende og overlegne i forhold til de såkaldte 'naturfolk' i det hele taget har ændret sig.

Også i Berlingske Tidende udfordres den danske selvforståelse, idet der her rettes kritik mod forestillingen om Danmark som en blid kolonimagt ud fra det ræsonnement, at siden der ikke blev slået grønlændere ihjel i den danske koloni, måtte Danmark være en bedre kolonimagt end andre kolonier, hvor dette var tilfældet. Dog fastholdes forestillingen omkring, at Danmark på trods af de efterfølgende konsekvenser af 'eksperimentet' handlede velment.

5.2.2 En anden forklaringsmodel

"Børnene kom fra hele Grønland, hvorfor udvælgelseskriterierne blev noget tilfældige. Men det var næppe hovedårsagen til, at forsøget blev en blodig fiasko, selv om det ikke styrkede projektet, at mange af børnene var svækket psykisk efter katastrofer i deres biologiske familier og at de ikke havde nogen derhjemme som tilstrækkelig intenst kunne forsvare dem. Planlæggerne, som ikke synes at have vidst noget som helst om tosprogede børn, havde ikke forudset, at børnene efter halvandet år i Danmark helt havde glemt deres grønlandske modersmål, og derfor i Grønland måtte opleves som outsiders, der ikke kunne lede nogen ny generation. De var en slags kulturelle forrædere, fordi de så fuldstændigt og totalt havde tilegnet sig kolonimagtens sprog, kultur og vaner." (Thygesen, 1998, 8. september).

Informations anmeldelse skiller sig på flere områder ud fra de andre, blandt andet skriver de som de eneste åbent om det forhold, at de grønlandske børn heller ikke havde det godt hos deres biologiske familier, inden de kom til Danmark. Det er interessant, at Information ikke 'bare' skriver sig ind i den eksisterende forklaringsramme, der beskriver, hvordan det var danskerne, der kom med alt det onde, og grønlænderne, der var de uskyldige ofre. Omvendt kan netop dette forhold dog også ses som et forsøg på eller i hvert fald bruges som et forsvar for, at Danmark påbegyndte 'eksperimentet', hvilket jeg dog ikke læser ud af sammenhængen her.

Endvidere er det også interessant, at Information ikke blot som de andre aviser fremhæver, at det store problem med 'eksperimentet' var 'tabet af grønlandsk kultur', men derimod at problemet var tildragelsen af ikke blot en anden kultur, men netop tilegnelsen af kolonimagtens kultur. I den forbindelse er det i øvrigt også værd at bemærke, at det, der oprindeligt var 'eksperimentets' formål, nemlig at børnene skulle tilegne sig dansk kultur, i sidste ende også blev en af grundene til dets fiasko.

5.3 Opsummering

Med henblik på de mere overordnede diskurser, som er dominerende i forhold til forståelsen af grønlandere og grønlandsk kultur samt mere generelt i relationen mellem Danmark og Grønland, som de kom til udtryk i kapitel 3 og 4, er det tydeligt, at flere af disse forestillinger går igen i *I den bedste mening*.

I forhold til den klassiske repræsentation af **grønlandere som 'ædle vilde'** kan denne fremstilling også findes i *I den bedste mening*, eksempelvis som i beskrivelsen af Helenes moster og onkel, hvor dette par netop blev beskrevet som i harmoni med naturen og som et par, der på trods af omvæltningerne i Grønland stadig besidder en vis værdighed. I forbindelse med forestillingen om grønlanderen som 'den ædle vilde', der er i harmoni med naturen, har den klassiske beskrivelse af en tur med hundeslæde også fundet vej ind i Brylds fortælling. Det er interessant, at en slædetur, der som udgangspunkt ikke har noget med børnenes historier at gøre, alligevel er med i bogen, og dette forhold viser med al tydelighed, i hvor høj grad forestillingen om Grønland er kædet sammen med forestillinger om den grønlandske natur. Med udgangspunkt i Thistedes begreb *arktisk orientalisme* er det her tydeligt, at Bryld i sin fremstilling af Grønland ikke blot trækker på hele det repertoire af forestillinger om Grønland, der allerede er på dette felt, men at hun også er med til videreføre disse i sin fremstilling af Grønland som et eventyrland. I forlængelse af disse diskurser er også forståelsen af, at **udviklingen er nødvendig, men beklagelige** til stede i *I den bedste mening*, hvilket især kommer til udtryk gennem beklagelsen af, at de 'gamle grønlandske værdier' såsom at køre på hundeslæde eller det gamle benskære-håndværk er ved at uddø.

I *I den bedste mening* er grundtonen, ifølge Petersen, at det er synd for de grønlandske børn, der deltog i 'eksperimentet' på trods af, at dette forhold eksempelvis ikke bliver underbygget af børnenes beskrivelser af barndommen, som man netop kunne forvente, ville være beskrevet som en lykkelig tid og virke som en kontrast eller modsætning til det, der senere skete med dem. Selvom dette ikke er tilfældet, er det primære budskab i bogen dog, at det er synd for de grønlandske børn og i den forbindelse også, at de ville have haft det bedre, hvis de havde fået lov til at blive hos deres familier i Grønland, med andre ord så **kom det onde udefra** i form af 'eksperimentet'. Begge de ovenstående diskurser omkring, at udviklingen beklages, samt at det onde kom udefra ses også i anmeldelserne af *I den bedste mening*. Interessant er det dog i denne forbindelse, at diskursen omkring, at det onde kom udefra et sted i mit materiale bliver udfordret, nemlig i Informations

anmeldelse af bogen, hvor det på en klar og tydelig måde fremhæves, at børnene også havde det dårligt inden 'eksperimentet'.

En af de andre dominerende diskurser i *I den bedste mening* er **splittelsesdiskursen**. Denne diskurs bliver især tydelig i de grønlandske børns beskrivelser af deres oplevelser i forhold til 'eksperimentet', hvor de alle mere eller mindre beskriver følelsen af at være splittet mellem en dansk og en grønlandsk kultur. Som også nævnt i analysen er mit formål ikke at sætte spørgsmålstegn ved, hvordan de involverede føler eller tænker omkring 'eksperimentet' og deres deltagelse deri, men derimod at vise, at forestillingen om, at mødet mellem henholdsvis en dansk og en grønlandsk kultur nødvendigvis må medføre en indre splittelse, stadig er meget udbredt på dette felt. Et forhold, der også i høj grad hænger sammen med positioneringen af de to kulturer som diametrale modsætninger, der ikke kan forenes.

Foruden disse diskurser er forståelsen af eller diskursen omkring, **at 'eksperimentet' skete i den bedste mening**, den altovervejende i fremstillingen. Som vist i analysen får Bryld i sin fremstilling af tiden omkring 'eksperimentet' reproduceret forståelsen ikke blot af, at 'eksperimentet' skete i den bedste mening, men også forståelsen af, at Danmark var en human kolonimagt, der kun ønskede det bedste for sin koloni. Det er også denne forståelse af Danmarks rolle og intention i forhold til 'eksperimentet', der slår igennem i anmeldelserne, og som sidenhen bliver grundlæggende for forståelsen af 'eksperimentet'.

Kapitel 6 - Analysedel 2: Red Barnet

I forbindelse med Red Barnets 60 års jubilæum i 2005 udgav de et nummer af Red Barnet Nyt, hvor de evaluerede de sidste 60 års arbejde med og for børn. Som en del af dette nummer er også en artikel om de grønlandske børn i 1951, hvor Red Barnet i samarbejde med Dansk Røde Kors havde stor indflydelse på tilblivelsen samt udførelsen af 'eksperimentet'.

Under overskriften *Red Barnet – men hvilke børn og hvordan?* ser Red Barnet nærmere på to forskellige situationer, nemlig modviljen mod at hjælpe tyske børn efter 2. Verdenskrig og viljen til at hjælpe grønlandske børn blandt andet ved hjælp af 'eksperimentet'. Hovedpointen er her set med nutidens øjne, at på trods af modviljen mod at hjælpe tyske børn sejrede hensynet til barnet til sidst, idet de tyske børn endte med at få hjælp fra dansk side, hvorimod hensynet til barnet i forhold til 'eksperimentet' med nutidens øjne ikke var til stede på trods af de gode viljer til at hjælpe. Om Red Barnet har handlet ud fra barnets bedste, er umiddelbart ikke det mest interessante i denne forbindelse, det er derimod fremstillingen af 'eksperimentet' i artiklen og dermed også hvilke forestillinger og diskurser, der på dette givne tidspunkt var dominerende i forhold til at tale om de grønlandske børn og mere generelt om 'eksperimentet'.

Med artiklen følger også et billede. Billedet forestiller nogle af de grønlandske børn på Red Barnets feriekoloni. Drengene har deres hvide anorakker på, hvorimod pigerne ikke er klædt i deres nationaldragter, men derimod har almindelige kjoler på. Under billedet står følgende tekst:

"De udvalgte grønlandske børn fik stor opmærksomhed, da de flyttede ind på Fedgården. De blev regelmæssigt undersøgt af både læger og psykologer, der fastslog, at børnene havde godt af opholdet." (Strand, 2005:15).

Det er interessant, at Red Barnet her vælger at inddrage et billede, hvor de grønlandske børn umiddelbart ser ud til at hygge sig, i hvert fald nogle af dem, og samtidig vælger at lade billedteksten kredse omkring børnenes velvære. Red Barnet fremhæver således i billedteksten, at børnene havde godt af opholdet, hvilket blev fastslået af *både* læger og psykologer. Med andre ord, gør Red Barnet i mine øjne meget ud af at understrege, at børnene hverken led fysisk eller psykisk overlast på Red Barnets feriekoloni.

Artiklen i Red Barnets jubilæumsnummer handler, foruden en kort introduktion til 'eksperimentet', om de grønlandske børns intelligens samt det faktum, at kun 16 af de 22 børn vendte tilbage til Grønland. Om intelligensen hos børnene skriver Red Barnet:

”Alle de udvalgte børns intelligensniveau var højt. Det var nemlig et krav for, at de kunne indgå i eksperimentet. Egentlig skulle alle børnene også have været forældreløse. Men det var ikke muligt at finde nok intelligente, forældreløse børn, og derfor blev kriterierne udvidet til også at omfatte børn, der levede med én eller begge deres forældre” (Strand, 2005:15).

Udover at det er interessant, at Red Barnet netop har valgt at bruge plads på at beskrive børnenes intelligens, er måden, det bliver gjort på, også værd at bemærke: Egentlig var det meningen, at det skulle være på en bestemt måde, men da det ikke lod sig gøre, så blev det bare gjort på en anden måde. Netop dette ordvalg især med fokus på *egentlig* og *men* giver beskrivelsen et anstrøg af ligegyldighed eller overlegenhed, og på den måde får Red Barnet netop ved denne beskrivelse reproduceret forestillingen om en dansk overlegenhed, uden at det måske har været deres intention.

Ydermere bliver der heller ikke sat spørgsmålstegn ved denne slækkelse af kravene. Tværtimod får det i fremstillingen karakter af en vis form for logik, hvor man måske godt i en nutidig kontekst kunne have forholdt sig til de krav, der lå i udvælgelsesprocessen, og, måske især for Red Barnet, det faktum, at de grønlandske børn ikke var forældreløse, da de kom til Danmark.

Med hensyn til det, at flere af børnene blev adopteret af deres danske plejeforældre, skriver Red Barnet:

”Stik mod Red Barnets plejebarnspraksis fik seks plejefamilier nemlig lov til at adoptere deres plejebarn inden den planlagte rejse.” (Strand, 2005:15).

Med henblik på måden hvorpå ’eksperimentet’ fremstilles, er det bemærkelsesværdigt, at fokus mere ligger på Red Barnets egen rolle, og det der kan ligne et forsøg på at fralægge sig ansvaret for, hvordan det på længere sigt gik de grønlandske børn. Red Barnet kunne have valgt at skrive om de konsekvenser, som ’eksperimentet’ havde for de involverede, og eventuelt have interviewet nogle af de tidligere børn i den forbindelse. At Red Barnet er bevidste omkring det faktum, at ’eksperimentet’ har haft konsekvenser for de involverede, fremgår af følgende citat:

”Til gengæld kan man ikke i dag sige, at det var til barnets bedste, da de 22 grønlandske børn i 1950 blev fragtet til Fedgården ved Fakse. De store vanskeligheder Red Barnet var med til at pådrage de grønlandske børn kan ikke undskyldes, men blot forklares med ordene: Det var i den bedste mening.” – Vibeke Vinther, informationschef, Red Barnet (Strand, 2005:15).

Citatet er som sådan ikke en del af artiklen, men står for sig selv i bunden af siden i en grøn faktaboks, der markerer, at dette er Red Barnets, eller i hvert fald Red Barnets informationschefs, egen kommentar til hjælpearbejdet i forhold til de tyske børn efter 2. Verdenskrig samt de grønlandske børn i forbindelse med ’eksperimentet’.

Det, der umiddelbart er mest interessant, er den holdning, der kommer til udtryk i sætningen [*det*] *kan ikke undskyldes, men blot forklares med ordene: Det var i den bedste mening*. Her er det tydeligt, at Red Barnet ikke mener, at 'eksperimentet' kan undskyldes, og de forsøger da heller ikke på dette i artiklen på trods af, at de erkender, at det ikke var det bedste for de grønlandske børn¹⁵. At 'eksperimentet' ikke kan undskyldes hænger for Red Barnet sammen med det faktum, at det skete ud fra de bedste intentioner, hvilket i denne kontekst åbenbart udelukker en undskyldning. I den forbindelse er det også interessant, at de ikke blot overtager og viderefører Brylds ord, men at de i modsætning til Bryld, der 'blot' skulle beskrive et hændelsesforløb, faktisk selv var med til at udføre 'eksperimentet' og derfor, igen i modsætning til Bryld, reelt har noget at undskylde for.

6.1 Opsummering

Det er tydeligt, at forestillingen om, at 'eksperimentet' på trods af det uheldige udfald blev gennemført ud fra de bedste intentioner, er dominerende. Her ser vi det samme ordvalg som hos Tine Bryld, nemlig at *det var i den bedste mening*. Så på baggrund af de få kilder, der findes, omkring 'eksperimentet', kan man se, at måden at tale om og forstå 'eksperimentet' som sådan ikke har ændret sig synderligt fra Brylds bog *I den bedste mening* blev udgivet i 1998 og frem til denne artikel i Red Barnet i 2005.

Dog er det i den forbindelse værd at understrege, at der i *I den bedste mening* ikke direkte bliver argumenteret for, at man ikke kan undskylde for 'eksperimentet' selvom det skete i den bedste mening, hvorimod det i denne artikel fra Red Barnet kommer til at virke som om de to ting udelukker hinanden, nemlig at hvis det skete i den bedste mening, så kan det ikke senere undskyldes.

En anden pointe i forhold til artiklen i Red Barnet er, at når man har erkendt, som de gør det i artiklen, at det ikke var det bedste for børnene, kan det undre, at de så efterfølgende ikke undskylder. På baggrund af den koloniale fortid og det magtforhold, der som følge heraf eksisterede mellem Danmark som koloniasator og Grønland som koloniserede, kan man argumentere for, at det ulige magtforhold bliver stadfæstet og reproduceret i artiklen gennem tilsidesættelsen af en undskyldning.

¹⁵ I den forbindelse er det dog værd at nævne, at Red Barnet sidenhen er kommet med en undskyldning til de grønlandske børn, der i 1950'erne blev tvangsflyttet samt indledt en undersøgelse af egen rolle i 'eksperimentet'. Undskyldningen blev givet af generalsekretær i Red Barnet Mimi Jakobsen den 4. september 2010 (jf. perspektivering s. 87).

Kapitel 7 – Analysedel 3: Debatten i efteråret 2009

” – Efter min opfattelse har man lavet et overgreb på nogle børn. Man har jo gjort det i den bedste mening, men ikke desto mindre er det et overgreb, som i dag vil forekomme fuldstændigt uacceptabelt.”

(Socialdemokratiets Grønlandsordfører Mogens Jensen (Hansen, 2009, 12. august)).

Hvor den dominerende diskurs i forbindelse med både *I den bedste mening* i 1998 og Red Barnet Nyt i 2005 har været, at 'eksperimentet' på trods af dets uheldige udfald for de involverede og pårørende blev udført i den bedste mening, og at de involverede instanser handlede i god tro, ændrer tonen i debatten sig i efteråret 2009. At debatten således tager en drejning skal ses i sammenhæng med en større global ændring i synet på relationen mellem tidligere kolonier og kolonimagter, der har medført en stigende tendens til, at disse postkoloniale forhold er blevet set efter i sømmene, samt at et stigende antal ekskolonimagter har undskyldt til deres tidligere kolonier, som et led i en forsoningsproces. Denne tendens kan også spores i debatten i 2009, hvor der nu for første gang forlanges en officiel undskyldning fra flere sider.

Som en virkning heraf er en af de ting, der blandt andet har forandret sig, måden 'eksperimentet' italesættes på, hvor man er gået fra at tale om et fejlslagent 'eksperiment' til at tale om et reelt overgreb. Til eksemplificering af dette er ovenstående citat, hvor det af socialdemokratiets Grønlandsordfører Mogens Jensen understreges, at 'eksperimentet' var et overgreb.

7.1 Den indre splittelse

Som nævnt er flere af de tidligere diskurser stadig i spil i debatten i efteråret 2009. Hvad der især går igen i beskrivelserne af 'eksperimentet' er italesættelsen af splittelsen mellem en dansk og en grønlandsk kultur. Denne måde at tale om det skete på deles ikke blot af de involverede selv, men af stort set alle der i forbindelse med debatten udtaler sig, eksempelvis udtaler instruktør Louise Friedberg i forbindelse med optagelserne af filmen *Eksperimentet*:

” – For mig er det også en historie om, at de mistede deres sprog, mens de var i Danmark, hvilket har gjort, at de fleste af børnene måtte kæmpe en hård kamp for at finde tilbage og finde ud af, hvem de egentlig er – grønlandere eller danskere (...)” (Friedberg i Hermann, 2009, 28. juli).

Også formanden for Inuit-organisationen ICC, Aqqaluk Lyngø, taler sig ind i denne forklaringsramme ved at bruge de sproglige begreber, der nu er til stede i forhold til denne diskurs, idet han udtaler:

”(…) og på den måde har vi også mistet nogle af vore egne, fordi de er blevet tvangsflyttet til en anden kultur og på den måde har mistet deres egen identitet.” (Lyng i Hermann, 2009, 5. august).

Det bliver således et spørgsmål om at være enten grønlander eller dansker, idet man inden for denne diskurs ikke kan være begge dele. Derudover bliver det tydeligt, at identitet her knyttes sammen med kultur således, at man i ’tabet’ af sin kultur også taber sig selv og sin identitet. Denne forståelse af at identitet og kultur er så tæt forbundet, er også en grundlæggende del af den måde, som ’eksperimentets’ konsekvenser for de involverede børn italesættes på, hvilket også fremgår af følgende citat:

”Bagefter var vi ikke længere os selv” (Hermann, 2009, 9. august).

Splittelsesdiskursen, som må siges at være en af de mest dominerende på dette område, siger meget om det bagvedliggende syn på kultur som en uforanderlig størrelse, der i lighed med identitet i denne kontekst forstås som noget essentielt, man som menneske enten besidder eller har mistet, og ikke som en størrelse, der kan ændres og formes alt efter konteksten, eksempelvis som Friedberg udtaler i ovenstående citat, så skulle børnene i ’eksperimentet’ *finde tilbage og finde ud af, hvem de egentlig er*. Således ender denne måde at tale om og forstå de personlige konsekvenser på i en blindgyde, hvor man enten har tabt, mistet eller glemt sin kultur og dermed også sin identitet, eksempelvis:

”Nogle gik til grunde uden familie, kultur eller modersmål.” (Hermann, 2009, 9. august).

”(…) hvor de mistede deres familier, sprog og kultur.” (Olsen, 2009, 7. august).

Splittelsesdiskursen bliver således igen et udtryk for den overordnede diskurs omkring kulturkløften, hvor henholdsvis en dansk og en grønlandsk kultur anskues som modsætninger, og hvor en af disse kulturer, i denne kontekst den grønlandske, i mødet enten må gå under eller udvikle sig. I den forbindelse er det værd at bemærke, at Politiken netop har bygget sin artikel op omkring et tema, der er centeret omkring tabet af identitet og kultur. Artiklen fortæller om et af børnenes skæbne, nemlig Carlas, og i den forbindelse kredser den omkring det, der beskrives som tabet af familie, sprog, kultur og identitet. Dette illustreres meget rammende i beskrivelsen af en af Carlas oplevelser hos sin kommende adoptivmoder, nemlig hvor plejemoderen i forbindelse med et bad brænder Carlas amulet:

”Men da plejemoderen trækker den kradsende uldtrøje over hovedet på Carla, får hun øje på amuletten under tøjet. Den har i månedsvis hængt trygt og beskyttende om barnets hals, hvor den har overlevet klatvask efter klatvask. Forskrækket over hekseriet griber plejemoderen den lille skindpose. ”Vi tror ikke på sådan noget”, siger hun og smider den i smedejernskakkelovnen i hjørnet af stuen. Carla holder tårerne tilbage, mens hun ser den sidste rest af sit grønlandske ophav brænde op.” (Hermann, 2009, 9. august).

I denne fremstilling bliver de to kulturer virkelig sat på en spids som modsætninger. Her har vi den ordentlige og renlige danske plejemor, der ikke vil tolerere overtro på den ene side, og den grønlandske amulet på den anden, der kommer til at stå som repræsentant for hele den grønlandske ’kultur’ i denne kontekst. Samtidig er afbrændingen af amuletten også en symbolsk handling i fortællingen, der skal markere Carlas overgang til en dansk kultur, idet den sidste rest af det grønlandske nu er blevet taget fra hende.

7.2 Det onde kom udefra

En anden interessant forestilling, der bliver tydelig i måden, hvorpå Politiken fortæller Carlas historie, er forestillingen om, at alt var godt i Grønland, indtil danskerne kom. Som beskrevet i kapitel 3 mener især Thomsen, at denne diskurs er dominerende i forhold til den forståelse, der eksisterer i dag af relationen mellem Danmark og Grønland. Thomsen peger blandt andet på, at denne forståelse indeholder en opfattelse af, at grønlændere af natur var gode, indtil danskerne, og den udvikling som de bragte med, kom og ødelagde det grønlandske samfund. En forklaringsramme, der i dag kan give en begrundelse for stort set alt, hvad der eventuelt kunne forestilles at være gået galt i Grønland (jf. s. 38). Denne diskurs gør sig også gældende i mindre målestok i debatten i 2009, hvilket blandt andet ses ved Politikens beskrivelse af Carlas barndom, inden hun kom til Danmark:

”Da han [kredslæge Kai Ludvigsen] sætter sit punktum, går Carla intetanende rundt i Quillissat på øen Disko på den grønlandske vestkyst. Både faderen og storebror Alaufi arbejder i kulminen i landsbyen, hvor man hjælper hinanden, når sulten breder sig. Om sommeren, hvor dagene aldrig får ende, leger Carla på de stejle fjeldsider eller springer skrigende i havet for at bade mellem isflagerne. Om vinteren oplyses himlen kun af grønt changerende nordlys, og børnene må finde vej til kateketen med små petroleumslamper. Hjelpepræsten, der står for børnenes skolegang, lærer dem at tælle til ti på dansk.” (Hermann, 2009, 9. august).

Her bliver livet i Grønland beskrevet, og det er tydeligt, at grønlænderne på trods af de barske forhold, alligevel har det godt, idet det blandt andet fremhæves, at de hjælper hinanden i nøden. Også Carlas barndom gengives i det for barndommen så karakteristiske fortryllende skær.

Det er interessant, at forestillingen om, at de grønlandske børn ville have fået det bedre, hvis de var blevet i Grønland stadigvæk i 2009 er dominerende i forhold til ’eksperimentet’, idet det allerede i

Brylds bog *I den bedste mening* på baggrund af børnenes egne fortællinger blev klart, at de forhold, de levede under i Grønland, faktisk ikke var gode. Et forhold, der dog, som også vist i analysedel 1, ifølge Petersen, bliver overskygget af fortællingens grundtone omkring, at det er synd for de grønlandske børn, hvorfor de bliver positioneret som historiens ofre (jf. s. 52).

7.3 Et ønske om en undskyldning

Som også nævnt i indledningen til kapitlet er en af de største forandringer i måden, man taler om 'eksperimentet' på overgangen fra at tale om et eksperiment, der gik galt, til at tale om et overgreb. Der er således sket et skred i måden, man taler om 'eksperimentet' på, hvilket ud fra mit teoriapparat indikerer, at der også er sket et skred i måden, som 'eksperimentet' forstås på. At 'eksperimentet' således betegnes som et overgreb medfører blandt andet, at kravet om en undskyldning til de involverede og pårørende kommer på banen. Her er der dog forskellige forklaringer på, hvorfor en undskyldning vil være på sin plads.

Som den første kan nævnes den helt konkrete, nemlig at det vil være godt for de pårørende at få en undskyldning, idet en undskyldning både vil være en anerkendelse af, at et overgreb har fundet sted, og samtidig virke oplysende i forhold til, at der stadig blandt de involveredes familier er medlemmer, der ikke har fået det fulde kendskab til omfanget af 'eksperimentet' endnu. En holdning, som blandt andre Tine Bryld er fortaler for:

"Men ansvaret ligger i sidste ende hos den siddende statsminister, påpeger Tine Bryld, som mener, at en officiel undskyldning ville hele mange sår i de splittede familier, der stadig ikke kender sandheden om eksperimentet. (Bryld i Hermann, 2009, 9. august).

Også antropolog og historiker Maria Rytter udtaler i en artikel fra KNR i forbindelse med en undskyldnings forsonende virkning:

" – Der er et utal af beretninger – der er simpelthen slet ingen tvivl om, at det har en helende effekt at få lov til at få lukket op for den historie og få den fortalt. Familier, der har fået rede på, hvordan tingene hang sammen, og som er blevet lettede, fordi de har stået alene med det før. Der kan ikke siges andet, end at det er uhyre betydningsfuld at få lukket op for historien." (Rytter i Hermann, 2009, 31. juli).

I samme forbindelse fremhæver Maria Rytter også:

""Det var forkert." Nok er sætningen mere symbolsk end udbedrende, men en officiel undskyldning for statslige overgreb hjælper ikke desto mindre ofrene." (Rytter i Hermann, 2009, 31. juli).

Her er det tydeligt, at overgangen fra at tale om et 'eksperiment' til at tale om et overgreb også har betydet, at de grønlandske børn nu i endnu større grad end tidligere italesættes som ofre, idet et overgreb nødvendigvis fordrer eksistensen af ofre.

Som en anden begrundelse i debatten i forhold til en undskyldning er behovet for at få gjort op med fortiden som et led i en forsoningsproces, der i sidste ende gerne skulle udmønte sig i en undskyldning. Dette kommer eksempelvis til udtryk i en artikel fra KNR, hvor Inuit-organisationen ICC blandt andet rejser et ønske om at få oprettet en sandhedskommission med det formål at få skabt nogle rammer inden for hvilke, Grønland og Danmark kan gennemføre en "terapeutisk diskussion" og derved få talt ud om fortiden, som man har set det gjort i andre lande (Hermann, 2009, 5. august). Denne holdning omkring, at det er nødvendigt at få set historien efter i sømmene kommer til udtryk fra flere sider i forbindelse med debatten, eksempelvis hos antropolog og historiker Maria Rytter, der i den forbindelse udtaler:

"- Vi har brug for at [få] set vores historie efter i sømmene – det er der slet ingen tvivl om – så vi kan få gjort op med historien, får kigget på det med friske øjne, og kan komme videre," (Rytter i Hermann, 2009, 6. august).

Hvilket bakkes op af professor i antropologi Jens Dahl i en artikel fra KNR:

"I dag siger (...) Jens Dahl, at en undskyldning vil være en symbolsk handling, men den vil være udtryk for, at man fra dansk side tager ansvar for historien og de lidelser, der er påført befolkningen i Grønland, og samtidig viser respekt for det nye selvstyre, der markerer et nyt kapitel i den dansk grønlandske historie." (Dahl i Christensen, 2009, 14. september).

På baggrund af det ovenstående er det klart, at der er opstået en ny forståelse af 'eksperimentet', der viser sig i debatten i efteråret 2009. Denne forståelse kommer blandt andet til udtryk ved overgangen fra det at tale om et 'eksperiment' til at tale om et overgreb samt det deraf følgende ønske om at få en undskyldning. Med andre ord er der nu kommet en form for forsoningsdiskurs, der gør sig gældende i forhold til 'eksperimentet'.

7.4 Forsoning i praksis

At denne forsoningsdiskurs har vundet indpas ses helt konkret ved, at den også har indflydelse på den sociale praksis, hvilket eksempelvis viser sig ved, at folketingsmedlem Juliane Henningsen (IA) har taget sagen op i Folketinget og afkrævet et svar fra statsminister Lars Løkke Rasmussen (V) på følgende spørgsmål:

”Agter statsministeren på vegne af den danske stat at give en officiel undskyldning og dertil en kompensation til de børn og deres familier, der i 1950’erne som en del af daniseringen blev fjernet fra deres familier i Grønland og sendt til Danmark for derefter at blive bortadopteret eller anbragt på børnehjem?” (§ 20-spørgsmål S 2770: Om bortadoption af grønlandske børn af Juliane Henningsen (IA)).

Til dette svarer Statsministeren følgende den 18. august 2009:

”Både det grønlandske samfund og forholdet mellem Grønland og Danmark har været igennem en gennemgribende og positiv udvikling i tiden fra 1950’erne og frem til i dag. Men der er også begivenheder, som vi i dag må konstatere har været blandt de ulykkelige i vores fælles historie.

De omtalte grønlandske børns ophold i Danmark i starten af 1950’erne tilhører den sidste, ulykkelige kategori. Men samtidig må vi konstatere, at tankegangen både i Grønland og i Danmark var væsentlig anderledes på daværende tidspunkt. Og vi må forstå det sådan, at børnenes ophold blev iværksat ud fra gode intentioner blandt de involverede parter i Grønland og Danmark.

Historien står ikke til at ændre. Regeringen betragter kolonitiden som en afsluttet del af vores fælles historie. Vi må glæde os over, at tiden er en anden nu. Inden for selvstyreordningens rammer udvikler vi i dag vores fælles historie i ligeværdighed og med gensidig respekt mellem Grønland og Danmark.” (Statsminister Lars Løkke Rasmussens svar på spørgsmål nr. S 2770 stillet af Juliane Henningsen (IA)).

Statsministerens svar falder i tre dele. I den første del er der både fokus på den historiske udvikling i selve Grønland samt på udviklingen i relationen mellem Danmark og Grønland. Her er det især interessant, at statsministeren fremhæver, at udviklingen i Grønland siden 1950’erne har været positiv, da et sådan syn på den grønlandske udviklingshistorie går imod en mere almen opfattelse af, at udviklingen i Grønland har skadet mere end den har gavnnet.

På denne måde bliver der her talt op imod forståelsen af, at udviklingen i Grønland har været med til at spolere grønlændernes liv, der, i forhold til denne opfattelse, før mødet med danskerne havde været et liv i harmoni med naturen, men som efter moderniseringsprocessen i farten havde mistet deres ’kulturelle selvrespekt’. Ved således at fjerne den grundlæggende præmis for denne forståelse, nemlig at udviklingen var dårlig for grønlænderne og, at den samtidig gik for stærkt, undgår statsministeren således at gøre grønlænderne til passive ofre for en dansk udvikling – og ingen ofre, ingen undskyldning.

Dog nævner han, at der også har været ulykkelige episoder, hvoraf ’eksperimentet’ var et. I den forbindelse understreges det dog, at ’eksperimentet’ skete på baggrund af de bedste intentioner, hvilket blandt andet begrundes med, at selve tankegangen var anderledes på tidspunktet for ’eksperimentet’. Som afslutning henvises der til det faktum, at regeringen, siden historien ikke kan ændres, vil fokusere på det fremadrettede arbejde landene imellem. Med andre ord ønsker regeringen ikke at bruge tid på det, de kalder *en afsluttet del af vores fælles historie*.

Med udgangspunkt i ovenstående svar fra statsminister Lars Løkke Rasmussen er det tydeligt, at regeringen betragter kolonitiden som et overstået kapitel, men det er dog åbenlyst gennem hele svaret til Juliane Henningsen, at de koloniale magtrelationer mellem Grønland og Danmark stadig består. Dette bliver især tydeligt ved, at regeringen konsekvent nægter at forholde sig til sin egen fortid, og at regeringen derved samtidig får sat dagsordenen for, hvad der kan tales om i relationen mellem Danmark og Grønland. Det er således den danske regering, der i dette forhold opstiller og fastsætter rammerne for relationen mellem de to lande. Med andre ord bliver de koloniale magtforhold reproduceret gennem den måde, som regeringen vælger at forholde sig til det grønlandske krav om en undskyldning på.

At det således er fra dansk side, det afgøres, hvad der kan tales om i forhold til den fælles koloniale fortid mellem Grønland og Danmark, ses også i måden, hvorpå regeringen efterfølgende forsøger at få sagen hurtigt lukket. Foruden svaret til Juliane Henningsen ønskede regeringen nemlig ikke at udtale sig yderligere om 'eksperimentet' (Nyborg, 2009, 21. august). På denne måde stadfæstes de koloniale magtrelationer mellem Grønland og Danmark med udgangspunkt i en dansk paternalisme, idet det, om end det ikke bliver sagt direkte, stadig er underforstået, at den danske regering til stadighed mener at vide, hvad der er bedst for den grønlandske befolkning, nemlig som i dette tilfælde at lade fortiden ligge og se fremad, hvorved den danske regering igen påtager sig den klassiske koloniale rolle som de 'kærligt' opdragende forældre.

Dette forhold understreges ydermere i forbindelse med, at der stilles et nyt § 20 spørgsmål til regeringen den 19. oktober 2009, hvor det denne gang er Doris Jakobsen¹⁶ (SIU), der stiller sit spørgsmål til daværende indenrigs- og socialminister Karen Ellemann (V). Her er baggrunden for spørgsmålet, at regeringen i oktober 2009 har bevilliget en million kroner til at undersøge forholdene for danske børnehjemsbørn frem til 1976 med fokus på, om børnene er blevet udsat for medicinske forsøg, overgreb eller omsorgsvigt, og om de i den forbindelse er blevet svigtet af den danske stat. Da Doris Jakobsen kan se en del ligheder mellem sagen om de grønlandske børn og de danske børnehjemsbørn, undrer det hende, at regeringen i tilfældet med de grønlandske børn ikke ønsker at bevillige penge til en undersøgelse, hvorfor hun stiller følgende spørgsmål:

¹⁶ Doris Jakobsen er stedfortræder for Lars Emil Johansen i Folketinget og repræsenterer det socialdemokratiske grønlandske parti Siumut.

”Vil ministeren redegør for, hvilke politiske og etniske begrundelser regeringen har for både at støtte og bevillige midler til undersøgelser af overgreb og svigt fra statens side i forbindelse med tvangsanbringelser af danske børn på børnehjem i 50-erne og 60-erne, mens ministeren samtidig afviser at iværksætte en undersøgelse af de tvangsflytninger og svigt, der overgik 22 grønlandske børn fra de danske myndigheders side i 1951?” (§ 20-spørgsmål S 167: Om tvangsflytninger af grønlandske børn i 1951 af Doris Jakobsen (SIU)).

Det er her tydeligt, at Doris Jakobsen finder, at der må være begrundelser af etnisk eller politisk karakter til stede, der gør, at regeringen ikke ønsker at bevillige penge til en undersøgelse af forholdene omkring ’eksperimentet’ på trods af, at de to sager er så lig hinanden.

Hertil er svaret fra ministeren:

”Jeg skal på det kraftigste afvise, at der skulle være ”politiske og etniske begrundelser” for at imødekomme denne ansøgning. Sagen om de grønlandske børn adskiller sig i sit indhold fra sagen om de tidligere anbragte på danske børnehjem. Samtidig er de grønlandske børns flytning til Danmark og deres efterfølgende liv allerede beskrevet bl.a. af Tine Bryld i bogen ”I den bedste mening”, og der er mig bekendt ikke rejst tvivl om denne beskrivelse.” (Indenrigs- og socialministerens (Karen Ellemann) endelige svar på spørgsmål nr. S 167, stilet af Doris Jakobsen (SIU)).

I svaret bliver det således understreget, at der, ifølge ministeren, ikke eksisterer hverken etniske eller politiske grunde til, at sagen om de danske børnehjemsbørn er blevet bevilliget penge i modsætning til sagen om de grønlandske børn, hvor der ikke er. Derudover begrundes dette valg også med, at der allerede er blevet lavet en redegørelse af ’eksperimentet’ i form af Tine Brylds bog *I den bedste mening*. Men her er der dog flere væsentlige forskelle. For det først var Brylds ’undersøgelse’ ikke en officiel undersøgelse, der blev støttet af den daværende regering, og for det andet havde Brylds fremstilling ikke til formål at undersøge, om den danske stat svigtede de grønlandske børn i modsætning til den undersøgelse, som regeringen har bevilliget penge til, der netop skal undersøge, om de danske børnehjemsbørn blev svigtet af staten.

Endvidere viser svaret fra daværende indenrigs- og socialminister Karen Ellemann også med tydelighed den status som Brylds bog *I den bedste mening* siden sin udgivelse har opnået, nemlig som en form for historisk dokumentation, der på en troværdig måde beskriver ’eksperimentet’.

7.5 Danmark – den gode kolonimagt, eller?

I forbindelse med debatten i 2009 bliver der igen om end i et mindre perspektiv sat spørgsmålstejn ved Danmarks selvforståelse i forhold til at være en tidligere kolonimagt i Politikens leder den 9. august 2009 under overskriften *Danmark har en mørk fortid*. Her mener Politiken på lige fod med Thisted, at Danmark ikke har en forståelse af sig selv som en tidligere imperialistisk kolonimagt, og

at det derfor er nødvendigt at nedsætte en sandhedskommission, der skal undersøge sagen til bunds. Interessant er det derfor, at artiklen indledes og afsluttes med følgende afsnit:

”Levevilkårene for børn i Grønland er under al kritik. En helt uacceptabel stor andel af børnene krænktes som incestofre, fejlernæres og gennemtæskes dagligt. Intet sted i Kongeriget lever så mange børn stadig så fornedrende.” (Mogensen, 2009, 9. august).

”For at lære og forstå, hvordan vi har opført os som kolonimagt, bør den danske regering derfor tage initiativ til den sandhedskommission, som grønlandske ledere ønsker. Overgrebene skal afdækkes. Imens kan den nye grønlandske landstyreformand, Kuupik Kleist, så koncentrere kræfterne om at indfri sine egne valgløfter om at forbedre grønlandske børns levevilkår. Behovet er desværre stadig næsten lige så stort som i 1950’erne.” (Mogensen, 2009, 9. august)

På trods af at Politikens leder netop fordømmer ’eksperimentet’ og mener, at en sandhedskommission er nødvendig, fordi Danmark endnu ikke har anerkendte sit historiske ansvar som kolonimagt (Mogensen, 2009, 9. august), vælger de alligevel at indlede med at henvise til de dårlige forhold for børn i Grønland, der, ifølge Politiken, ikke har ændret sig synderligt siden 1950’erne. Derudover afsluttes lederen også med at påpege grønlændernes eget ansvar for at forbedre forholdene for børn i Grønland. Med andre ord så fordømmes ’eksperimentet’ samt det faktum, at Danmark ikke er indstillet på at nedsætte en sandhedskommission godt nok i lederen, men fokus ligger alligevel på, at grønlænderne heller ikke selv formår at rette op på situationen.

Foruden det ovenstående eksempel hvor der direkte bliver sat spørgsmålstegn ved en dansk selvforståelse, vil en sådan selvforståelse også, i takt med at forsoningsdiskursen vinder mere og mere indpas, blive genstand for diskussion, idet et af de ledende punkter i denne diskurs netop er, at det er nødvendigt på den ene eller anden måde at gøre op med den koloniale fortid, og som konsekvens her af også det billede Danmark har af sig selv som en retfærdig og human kolonimagt, der udelukkende handlede i den bedste mening.

7.6 Opsummering

På trods af at der i debatten i efteråret 2009 er fremkommet nye diskurser i forhold til tidligere, er der stadig flere af de etablerede diskurser til stede. En af disse må siges at være **splittelsesdiskursen**. Denne diskurs er ikke blot dominerende i forhold til forståelsen af de grønlandske børn i ’eksperimentet’, men også, som vist i kapitel 3, gennemgående og grundlæggende for repræsentationen af grønlændere, der på den ene eller anden måde har været i kontakt med dansk kultur. Det er således ved hjælp af begreber som splittelse, rodløshed samt frarøvelse af identitet og kultur, at de grønlandske børns problemer beskrives. Et ordforråd, der er hentet fra den overordnede diskurs om splittelsen eller kløften mellem to uforenelige kulturer.

Også forestillingen om, **at det onde kom udefra**, går igen i debatten i 2009. Det interessante i denne forbindelse er ikke blot, at forestillingen om, at de grønlandske børn ville have fået det bedre i Grønland, lever videre, men også at der i Politikens artikel faktisk er en beskrivelse af en lykkelig barndom i modsætning til måden, barndommen blev fremstillet på i Brylds *I den bedste mening*.

Opfattelsen af at 'eksperimentet' udsprang af de bedste intentioner, og at **det skete i den bedste mening**, er også stadigvæk grundlæggende for forståelsen af 'eksperimentet' i 2009 især på regeringsniveau. I modsætning til mange af de andre stemmer, der blander sig i debatten, har regeringen som de eneste muligheden for at komme med en undskyldning til de involverede i 'eksperimentet', men som vi også så med Red Barnet, der også var en af aktørerne i 'eksperimentet', fastholder regeringen på det kraftigste, at 'eksperimentet' skete i den bedste mening, hvorfor en undskyldning ikke er berettiget.

Det kan diskuteres i hvor vid udstrækning diskursen omkring, at det skete i den bedste mening for alvor udfordres i debatten i 2009, men der sættes i hvert fald spørgsmålstejn ved om dette forhold udelukker en undskyldning. Der opstår med andre ord et ønske om fra flere forskellige steder, at der gives en officiel undskyldning til de grønlandske børn og deres familier. På denne måde er en ny diskurs kommet i spil, nemlig **forsoningsdiskursen**, der ikke blot dækker over ønsket om en undskyldning eller en dispensation, men også over ønsket om en undersøgelse af Danmarks koloniale fortid i anerkendelse af, at Danmark måske ikke har været en så human og retfærdig kolonimagt, som det er blevet troet.

At forsoningsdiskursen har vundet indpas, og at der er en ændring i gang i forhold til den danske grundfortælling omkring det at være en human kolonimagt, ses desuden også ved det, at der ikke blot bliver talt mere om 'eksperimentet', men også om kolonitiden generelt i debatten i 2009. Der er på et overordnet plan således også sket en ændring i forhold til, hvad der i det hele taget tales om på dette felt.

Det er således tydeligt på baggrund af den ovenstående analyse, at der i 2009 er flere diskurser i spil i forhold til 'eksperimentet' end tidligere, og at de diskurser, der tidligere besad en status som sande, nu bliver udfordret af nye diskurser og forståelser ikke blot af 'eksperimentet' men af hele relationen mellem Grønland og Danmark.

Kapitel 8 - Diskussion

Diskurser har, som nævnt i kapitel 2, ikke kun betydning for måden, vi taler om bestemte ting på, men har også en konkret betydning for den sociale praksis, idet denne er afhængig af hvilke diskurser, der er i spil på bestemte tidspunkter, samt hvordan disse diskurser er med til at skabe mening eller betydning på bestemte måder. Som vist i analysen er der fra udgivelsen af Tine Brylids *I den bedste mening* og frem til debatten i efteråret 2009 flere forskellige og modstridende diskurser i spil i forhold til 'eksperimentet'. Disse diskurser er ikke blot med til at skabe rammerne for måden, 'eksperimentet' kan italesættes og forstås på, men er også afgørende for opfattelsen af, om 'eksperimentet' kan eller bør undskyldes fra dansk side. Derfor ser jeg i det følgende nærmere på, hvordan nogle af de diskurser samt repræsentationer af grønlændere og danskere, der eksisterer i forhold til 'eksperimentet', kan indvirke på mulighederne for en forsoningsproces i den konkrete sag.

8.1 I den bedste mening?

Som vist i analysen er en af de vigtigste diskurser i forbindelse med 'eksperimentet' forståelsen af, at det skete i den bedste mening. Det er tydeligt, at Brylids måde at beskrive og italesætte 'eksperimentet' på efterfølgende har fået stor betydning, idet vendingen *det skete i den bedste mening* går igen i langt de fleste beskrivelser af 'eksperimentet' i mine kilder lige fra anmeldelserne af bogen i 1998 til diskussionen i 2009.

Som beskrevet tidligere indledes *I den bedste mening* med et kort kapitel, hvor der redegøres for den historiske kontekst for 'eksperimentet'. Her anvender Bryld forskellige historiske kilder i forhold til at beskrive baggrunden for 'eksperimentet' uden som sådan at sætte spørgsmålstejn ved forestillingen om det ønskværdige i en sådan moderniseringsproces, samt i hvor vid udstrækning der lå andet end et ønske om, på den bedste måde, at hjælpe grønlænderne til denne udvikling, eksempelvis gennem 'eksperimentet'.

Med udgangspunkt i afsnittet omkring Danmarks og Grønlands relation i 1950'erne i kapitel 3 er det tydeligt, at der i forhold til 'eksperimentet' som en del af moderniseringsprocessen også var andre bevæggrunde, end ønsket om at hjælpe grønlænderne, i spil i forhold til Danmarks engagement i Grønland, så som de ændrede forhold efter 2. Verdenskrig, Danmarks optagelse i FN og den deraf følgende indberetningspligt samt frygten for helt at miste Grønland til USA.

Dette lidt bredere perspektiv mangler i Brylds fremstilling, hvor der primært fokuseres på de gode intentioner bag 'eksperimentet', hvilket hænger sammen med, at Brylds intention nok ikke har været at skabe de store ændringer i relationen mellem Grønland og Danmark, men derimod, i kraft af sin position som socialrådgiver, at skabe opmærksomhed omkring og fortælle historien om de grønlandske børn med udgangspunkt i de personlige oplevelser. På denne måde viderefører Bryld i sin bog den diskurs, der var, og stadig er, så grundlæggende for forholdet mellem Danmark og Grønland, og som blandt andet blev særlig tydelig under 1950'ernes modernisering af Grønland, nemlig forståelsen af at Danmarks engagement i Grønland bunder i et ædelt ønske om på bedste vis at hjælpe det grønlandske folk (jf. eksempelvis Hedtoft-citatet s. 32). Således ender Brylds fremstilling af 'eksperimentet' i den allerede etablerede og overordnede diskurs omkring, at Danmark altid har handlet ud fra et ønske om at hjælpe den grønlandske befolkning, uden at hun forholder sig til denne diskurs, hvorved hun også er med til at bekræfte den nationale fortælling omkring Danmark som en god og human kolonimagt.

Om Bryld så selv mener, at 'eksperimentet' skete i den bedste mening, er et andet spørgsmål. Hvis *I den bedste mening* ansues som en dokumentation for et historisk forløb, som den er blevet af sin eftertid, er det tydeligt, at den, som nævnt før, refererer til og viderefører forståelsen af, at Danmark har handlet ud fra, hvad der på det pågældende tidspunkt blev opfattet som i den bedste mening i forhold til sin koloni. Dog bliver det også klart, jo længere historien skrider frem, at titlen *I den bedste mening* fra Brylds side kan være ironisk ment, idet det kan være svært at forstå i takt med, at fortællingen åbner sig, at fagpersoner og andre med tilknytning til 'eksperimentet' kunne have forestillet sig, at et ophold af denne karakter i Danmark ville være godt for de grønlandske børn.

Og her åbnes der netop for et andet paradoks i relation til forståelsen af, at det skete i den bedste mening, nemlig om dette forhold knytter sig til, at det var i den bedste mening for det grønlandske samfund, idet børnene i 'eksperimentet' skulle være med til at opbygge det nye Grønland, eller om det var i den bedste mening for de grønlandske børn, der ifølge fortællingen kom fra meget dårlige kår i Grønland.

Det interessante i denne forbindelse er dog ikke, i hvor vid udstrækning Bryld ved hjælp af ironi tager afstand fra påstanden om, at det skete i den bedste mening, hvilket i øvrigt også kun er en lille del af det samlede billede i bogen, men derimod at bogen efterfølgende får status af at være en sandfærdig historisk fremstilling, og at forståelsen af, at det skete i den bedste mening, derfor uden

kritik er blevet videreført, i hvert fald indtil debatten i 1998. Men hvad betyder så denne diskurs eller forståelse af relationen mellem Danmark og Grønland for en eventuel forsoningsproces?

8.1.1 Det skete i den bedste mening, men derfor kan man vel godt undskylde?

I forhold til ønsket fra de grønlandske børn, der var involverede i 'eksperimentet', om, at der skal iværksættes en undersøgelse af 'eksperimentet' og i forlængelse heraf gives en officiel undskyldning fra den danske stat bliver begrundelsen, at det skete i den bedste mening, ofte brugt som et argument mod, at der kan gives en undskyldning.

I den forbindelse er det interessant, at netop det, at det skete i den bedste mening, ofte i mine kilder udelukker, at der efterfølgende kan gives en undskyldning. Det må sige på baggrund af analysen at være en form for selvfølgelighed, at hvis det bare er sket i den bedste mening, så er der ingen grund til at undskylde, eller med andre ord, hvis bare intentionerne fra starten var rigtige og gode, så er resultatet eller udfaldet i denne sammenhæng mindre væsentligt, uanset konsekvenserne for de involverede. Dette forhold viser ikke blot igen, hvor stor indflydelse Brylids fremstilling af sagen har haft, men også det faktum, at man uden videre godtager og ureflekteret bruger forklaringen om, at det skete i den bedste mening uden at undersøge, hvad den bedste mening reelt var på det pågældende tidspunkt.

Denne forståelse kommer blandt andet, som vist i analysen, til udtryk i Red Barnets artikel *Red Barnet – med hvilke børn og hvordan?* fra 2005 og i statsminister Lars Løkke Rasmussens svar til folketingsmedlem Juliane Henningsen i 2009, hvor der netop fokuseres på de gode intentioner bag 'eksperimentet' samt det 'faktum', at tankegangen har ændret sig siden, hvorfor det i en moderne kontekst kan være svært at forstå bevæggrundene bag 'eksperimentet'. Det kan dog i forhold til sidst nævnte argument diskuteres om mentaliteten i forhold til, hvad der er godt eller skidt for børn har ændret sig så drastisk siden 1950'erne, og i den forbindelse også overveje, hvorfor 'eksperimentet' i det hele taget fra begyndelsen blev kaldt et eksperiment.

Men blot fordi noget blev gjort i den bedste mening, betyder det jo ikke, at det i sidste ende også var det bedste for de involverede. Både i regeringens svar og i Red Barnets artikel anerkendes det da også at på trods af, at 'eksperimentet' skete i den bedste mening, så var det ikke det bedste for de involverede børn. Men på trods af denne erkendelse af 'eksperimentets' uheldige følger for de grønlandske børn gives der alligevel ingen undskyldning, hvilket kan undre, idet en undskyldning som udgangspunkt ikke behøver at ændre på opfattelsen af, at 'eksperimentet' blev igangsat ud fra

den bedste mening. Med andre ord kan man i denne sammenhæng argumentere for, at det er muligt på den ene side at holde fast i opfattelsen af, at det skete i den bedste mening og samtidig undskylde for de problemer, som 'eksperimentet' må have påført de involverede, idet de to ting ikke nødvendigvis behøver at udelukke hinanden.

I den forbindelse kan man dog godt sætte spørgsmålstegn ved, hvilken undskyldning det så er, de grønlandske børn og deres pårørende får, hvis der på en og samme tid fra regeringens side bliver sagt undskyldt samtidig med, at det fastholdes, at det skete i den bedste mening. Vil det i så fald kun være en undskyldning for konsekvenserne af 'eksperimentet' og ikke en undskyldning for selve 'eksperimentet'? Under alle omstændigheder vil en undskyldning uden at det anerkendes, at det ikke udelukkende blev gjort i den bedste mening, ikke ændre ved det grundlæggende og ulige magtforhold mellem Danmark og Grønland.

8.2 Opgør med en dansk selvforståelse

At det kan være svært at komme med en undskyldning, når argumentet for ikke at gøre det er, at 'eksperimentet' skete i den bedste mening og ud fra de bedste intentioner, hænger på et mere overordnet plan også sammen med, at man i så fald må ændre hele forestillingen om, at Danmark handlede ud fra, hvad der var bedst for den grønlandske koloni.

Denne forestilling er, som vist i analysen, grundlæggende for forståelsen af, at Danmark var en human, retfærdig og mild kolonimagt, der i kraft af sin udvikling, fremskridt og viden forsøgte at gøre forholdene i Grønland bedre. En undskyldning vil i denne kontekst således ikke blot medføre en revision af forestillingen om den danske kolonitid samt Danmarks relation til sine tidligere kolonier, men også på et mere overordnet niveau en anerkendelse af, at Danmark, uagtet hvordan og med hvilke midler, var en kolonimagt på linje med andre kolonimagter i Europa.

Forståelsen af Danmark som en human kolonimagt kan ikke umiddelbart ændres uden, at der også sættes spørgsmålstegn ved en af de grundlæggende myter ved eller fortællinger om en dansk national identitet, nemlig at Danmark er et foregangsland ikke blot i forhold til at hjælpe Grønland, men også andre minoriteter rundt om i verden gennem blandt andet udviklingsarbejde. Som Thisted også er inde på, fik moderniseringen af Grønland i 1950'erne karakter af et nationalt projekt, der virkede opbyggende i forhold til en dansk selvforståelse (jf. s. 33 og 34), idet Danmark ikke blot fik konstrueret et billede af sig selv som hjælper og beskytter i forhold til Grønland, men også i FN regi

kom til at fremstå som en liberal kolonimagt, der kæmpede for koloniernes selvstændiggørelse på trods af, at man også havde andre dagsordner så som at stadfæste sin egen ret til Grønland.

Men Grønland og grønlændere har også før 1950'erne virket som et spejl for konstruktionen af en dansk national identitet, idet grønlændere til alle tider er blevet konstrueret som 'den anden' i forhold til en dansk 'førstehed' helt i stil med, hvordan eksempelvis Orienten har virket som et spejl i forhold til konstruktionen af en europæisk identitet. Som vist i kapitel 3 er grønlændere til alle tider blevet repræsenteret på en og samme tid som et ophøjet naturfolk, der moralsk stod over europæerne, men som i mødet med 'en moderne kultur' kom til at fremstå som primitive og uvidende. På den måde konstrueres således en relation med de primitive grønlændere på den ene side og på den anden et Danmark, der lige siden missionens begyndelse har set det som sin hellige pligt at 'hjælpe' dette folk ved bringe det op på det samme niveau som sig selv.

Med andre ord er forholdet mellem Danmark og Grønland tæt forbundet med konstruktionen af en dansk selvforståelse og en dansk identitet, der blandt andet er hængt op omkring det at hjælpe andre. Ud fra dette synspunkt vil en undskyldning til Grønland ikke blot fordre en erkendelse af, at man ikke altid udelukkende har handlet i den bedste mening, men også kræve en revurdering af en del af den danske selvforståelse.

8.2.1 En reproduktion af koloniale magtforhold

At grønlændere repræsenteres som 'den anden' i mødet med danskere, får ikke kun betydning for konstruktionen af en dansk national identitet, men også for det koloniale magtforhold der eksisterer mellem Danmark og Grønland. Som vist i kapitel 3 er forskellige former for repræsentationer af grønlændere blevet brugt til at legitimere forskellige danske tiltag i Grønland, så som handelsmonopolet og isoleringen af øen, men først og fremmest til at legitimere en dansk tilstedeværelse i landet. En af de grundlæggende repræsentationer af grønlændere i en historisk kontekst er fremstillingen af grønlændere som et primitivt og underudviklet folk, og siden i en mere nutidig kontekst som et folk med store sociale problemer. Disse to repræsentationer af grønlændere som 'den anden' er af indhold forskellige, men har umiddelbart samme udfald, nemlig at de begge ikke blot sætter Danmark i en position som de bedrevidende hjælpere, men også retfærdiggør denne hjælp, idet det selvsagt er en pligt at hjælpe folk i nød.

Man kan i forbindelse med 'eksperimentet' og især i forhold til, hvordan kravet om en undskyldning er blevet modtaget på det politiske plan, argumenterer for, at denne forståelse af

forholdet mellem Grønland og Danmark stadig gør sig gældende på trods af, at grønlændere ikke bliver kaldt primitive eller lignende i mine kilder. Men hvis man ser på, hvordan regeringen både afviser at give de involverede i 'eksperimentet' en undskyldning og samtidig nægter at forholde sig til sin egen fortid, kan man argumentere for at en sådan magtrelation mellem Grønland og Danmark stadig eksisterer, idet det ved denne afvisning af en undskyldning bliver tydeligt, at de danske politikere på en eller anden måde stadig mener at vide, hvad der er bedst for Grønland og grønlændere, nemlig i denne kontekst at lade fortiden ligge og se fremad.

Som et sidste punkt i diskussionen af mulighederne for at der på et tidspunkt indledes en forsoningsproces i forhold til 'eksperimentet', skal også nævnes det faktum, at det kan være svært at adskille 'eksperimentet' fra andre lignende episoder. Eksempelvis blev 'eksperimentet' allerede i 1955 og 1956 fulgt op af tilsvarende forsøg med at sende grønlandske børn på kortere eller længere ophold i Danmark med det formål, at de skulle blive bedre til dansk i forhold til de nye dansksprogede linjer i de grønlandske skoler (Jensen, 1997:151). Disse tiltag blev blandt andet begyndelsen til de projekter i 1960'erne og 1970'erne, der medførte, at tusindvis af grønlandske børn kom på skoleophold i Danmark. Som eksempel kan nævnes projektet "1. præp." fra 1961, der sørgede for, at grønlandske børn kunne få et års skoleophold i Danmark (Jensen, 1997:152) samt "Operation 80" der i 1964 startede med, at 80 elever fik mulighed for at tage det 8. klassetrin i Danmark, da den grønlandske skole på dette tidspunkt endte efter det 7. skoleår. Et projekt, der allerede året efter blev efterfulgt af "operation 600", idet antallet af børn nu var øget til at omfatte 600 (Jensen, 1997:153). Det kan selvfølgelig diskuteres, om disse projekter kan sammenlignes med 'eksperimentet', men det er en pointe i sig selv i denne forsoningskontekst, at 'eksperimentet' ikke står alene, men derimod skal ses som blot ét af mange forhold i relationen mellem Grønland og Danmark. Det betyder også, at det i praksis vil være svært at undskylde for 'eksperimentet' uden at forholde sig til ikke blot de ovenstående eksempler, men også mere generelt til hele relationen mellem de to lande.

Kapitel 9 – Konklusion

En af pointerne ved orientalismen er, at det ikke er muligt at sige noget om Orienten uden at trække på alt det, der allerede er blevet sagt, gjort eller skrevet på dette område. Det samme kan siges at gøre sig gældende i forhold til en *arktisk orientalisme*, hvilket også bliver underbygget i analysen, idet det er tydeligt, at flere af de dominerende diskurser i forhold til konstruktionen af Grønland, gennem repræsentationer af grønlændere, også er til stede i forhold til 'eksperimentet'.

På trods af at Tine Brylds bog *I den bedste mening* udkom i en periode i slutning af 1990'erne, hvor der på verdensplan var meget fokus på forsoningsprocesser mellem tidligere kolonimagter og kolonier, eksempelvis udkom den australske rapport *Bringing Them Home* i 1997 som en del af det australske forsøg på at forsones sig med sin fortid, finder jeg ikke på baggrund af analysen, at *I den bedste mening* skal læses som en del af denne tendens, da det ikke oprindeligt var bogens intention at virke som et indlæg i denne debat, men derimod at skabe et rum hvori de grønlandske børn kunne fortælle deres historier.

At *I den bedste mening* ikke har denne funktion, ses blandt andet ved, at Bryld i bogen ikke forholder sig til eller sætter spørgsmålstejn ved fortællingen om, at det store moderniseringsprojekt i 1950'erne, som 'eksperimentet' var en del af, blev udført med det for øje, at det skulle hjælpe den grønlandske befolkning til bedre levevilkår. Derimod reproduceres forestillingen om, at 'eksperimentet' skete i den bedste mening på trods af, at der i 1950'erne også var andre ting på spil i relationen mellem Grønland og Danmark foruden ønsket om at hjælpe Grønland, såsom frygten for helt at miste Grønland enten ved salg eller selvstændiggørelse eller ønsket om at undgå FN's indberetningspligt og dermed en status af kolonimagt, fordi en sådan status allerede i 1950'erne kolliderede med det syn, man havde af sig selv i Danmark. Med andre ord var det danske forhold til Grønland i tiden for 'eksperimentet' præget af en ambivalens, idet man på den ene side ønskede at hjælpe samtidig med, at man på den anden side ønskede at pleje egne interesser, hvilket ikke blot var gældende for relationen til Grønland i 1950'erne, men også må siges at have været det under hele koloniseringen.

På denne måde videreføres forestillingen om, at 'eksperimentet' skete i den bedste mening i *I den bedste mening*. Det kan dog i den forbindelse diskuteres, om dette er Brylds intention, eller om hun også med sin titel ironiserer over forestillingen om, at 'eksperimentet' udelukkende skete i den bedste mening. Dette er dog mindre relevant i denne kontekst, da det netop er forståelsen af, at man

handlede i den bedste mening og ud fra de bedste intentioner, der bliver taget næsten ukritisk op af samtiden, hvorved Bryld intenderet eller ej ender i diskursen omkring, at 'eksperimentet', som en del af moderniseringsprojektet, var for grønlændernes bedste og derfor blev udført i den bedste mening.

Ud over denne grundlæggende diskurs omkring forholdet mellem Danmark og Grønland, ses også andre klassiske repræsentationer af grønlændere i *I den bedste mening*, der alle kan siges at være en del af en *arktisk orientalisme* og derfor med til at videreføre en bestemt forestilling omkring Grønland, idet Bryld ikke blot har den klassiske, men i bogens kontekst mindre relevante, beskrivelse af turen på hundeslæde med, men blandt andet også fremstiller grønlænderne som 'ædle vilde' i en moderne kontekst i bogen. Med andre ord fastholdes grønlænderne i *I den bedste mening* i positionen som 'den anden' i forhold til en dansk 'førstehed', og et ulige magtforhold reproduceres derved.

Dette følges af den obligatoriske beklagelse over, at 'eventyret' ikke kan vare ved på grund af den nødvendige udvikling samt en forestilling om, at det dårlige i Grønland primært skyldes påvirkninger udefra, og sammenholdt med 'eksperimentet' en forestilling om, at de grønlandske børn ville have fået et bedre liv, hvis de havde haft muligheden for at blive i Grønland. Derudover er også diskursen omkring en indre splittelse, i form af splittelsesdiskursen, dominerende i fortællingerne fra de involverede i 'eksperimentet', der kan ses som en del af den overordnede diskurs omkring kulturkløften, hvor henholdsvis en dansk og en grønlandsk kultur ikke blot italesættes som modsætninger, men hvor også den danske fremhæves som den overlegne i relationen.

At Brylds bogen i en nyere kontekst har haft en enorm betydning for forståelsen af 'eksperimentet' ses også i forbindelse med Red Barnets artikel *Red Barnet – men hvilke børn og hvordan?* fra 2005, hvor det er tydeligt, at Brylds forståelse af, at det skete i den bedste mening, er den altdominerende. I den forbindelse er der dog også andre ting i spil, idet Red Barnet faktisk i modsætning til Bryld har noget at undskylde for, da de selv var en del af 'eksperimentet'. Red Barnet anerkender dog også i artiklen, at 'eksperimentet' ikke var det bedste for de grønlandske børn, hvilket dog ikke forleder dem til at komme med en undskyldning, hvorfor de ulige magtforhold gennem artiklen endnu engang stadfæstes.

Forståelsen af at 'eksperimentet' skete i den bedste mening bliver også videreført i debatten i efteråret 2009 og er således stadig den dominerende diskurs på dette område. Derudover ses også stadig splittelsesdiskursen, som et udtryk for en forestilling om en overordnet kulturkløft, samt forestillingen om, at det dårlige i Grønland kom udefra, som dominerende på feltet.

I forhold til debatten i efteråret 2009 er der dog også siden udgivelsen af *I den bedste mening* i 1998 og Red Barnets artikel i 2005 sket ændringer i det diskursive felt, idet forståelsen af, at det skete i den bedste mening, bliver udfordret af en ny diskurs, nemlig forsoningsdiskursen, der blandt andet kommer til udtryk gennem ønsket om, at der gives en undskyldning til de involverede i 'eksperimentet' samt til deres pårørende, og at der i den forbindelse også indledes en undersøgelse af omstændighederne omkring 'eksperimentet'. På trods af at der er sket et skred i forståelsen af 'eksperimentet', og at forsoningsdiskursen i den forbindelse har vundet indpas, sættes der ikke for alvor spørgsmålstejn ved forestillingen om, at det skete i den bedste mening i debatten i 2009.

Som det også var tilfældet med Red Barnet, er regeringen en af de aktører i debatten, der reelt kan undskylde på vegne af den danske stat, hvilket dog ikke blev aktuelt i efteråret 2009. På denne måde bliver det koloniale magtforhold mellem den tidligere koloni og kolonimagt reproduceret og stadfæstet ved det, at regeringen afviser at undskylde eller at iværksætte en undersøgelse. Dermed videreføres en dansk paternalisme med udgangspunkt i, at den danske regering 'igen' påtager sig retten til at vide, hvad der i den givne situation er bedst for de involverede i 'eksperimentet', nemlig at lade fortiden ligge, hvorved regeringen til stadighed indgår i rollen som de 'kærligt' opdragende forældre og grønlænderne som de forvildede børn.

Det er således tydeligt på baggrund af analysen, at forestillingen om, at 'eksperimentet' skete i den bedste mening, har opnået en hegemonisk status på dette felt, og det er da også dette forhold, der oftest bruges som argument i debatten omkring, om der skal gives en undskyldning til de involverede i 'eksperimentet', hvor pointen netop er, at når det skete i den bedste mening, så er der ikke noget at undskylde for. Med andre ord vil det være en nødvendighed på den ene eller anden måde at gøre op med forestillingen om, at Danmark udelukkende handlede i bedste mening og i den forbindelse også forestillingen om, at Danmark altid var en retfærdig og human kolonimagt, hvis der skal være mulighed for, at en forsoningsproces skal påbegyndes.

Grønland har altid spillet en stor rolle i konstruktionen af en dansk national identitet, ikke blot fordi Grønland til alle tider er blevet konstrueret som 'den anden' i forhold til en dansk 'førstehed' og

derved ageret 'spejl' for en dansk selvforståelse, men også fordi Danmark ved sit engagement i Grønland har fået konstrueret sig selv på en bestemt måde, nemlig som et land der har viljen og moralen til at hjælpe andre, og som et foregangsland inden for disse områder over for andre nationer. På baggrund af dette er det tydeligt, at en undskyldning i forhold til 'eksperimentet' ikke blot vil betyde ændringer i forestillingen om Danmark som en human kolonimagt, og i den forbindelse i det hele taget en accept af, at Danmark rent faktisk var en kolonimagt, men også ændringer i forhold til de fortællinger, der knytter sig til forestillingerne om en dansk national identitet. Med andre ord vil en forsoningsproces i forhold til 'eksperimentet' kun være mulig, hvis man samtidig er villig til at ændre ved den danske selvforståelse.

Perspektivering

”-Det, der foregik i forbindelse med tvangsflytningerne og adoptionerne, er helt ude i hampen og så langt man kan komme fra det menneske- og børnesyn, vi har idag. (...) Men uanset hvad, så vil jeg gerne på min organisations vegne sige uforbeholdent undskyldt til de grønlandske mænd og kvinder, der på så barsk og ulykkelig vis blev tvangsflyttet som børn.”

(Mimi Jakobsen generalsekretær i Red Barnet).¹⁷

Diskussionen omkring ’eksperimentet’ har ikke stået stille, mens jeg har været i gang med at skrive mit speciale, hvorfor jeg afslutningsvis har fundet det nødvendigt i dette korte perspektiverende afsnit at opridse nogle af de nye tiltag i forhold til ’eksperimentet’. I den forbindelse er debatten omkring, hvorvidt de grønlandske børn, der deltog i ’eksperimentet’, har krav på en undskyldning, stadig central og i gang.

Som et af de væsentligste bidrag må nævnes det forhold, at de involverede i ’eksperimentet’ faktisk har fået en undskyldning, dog ikke en officiel undskyldning fra den danske stat, men derimod fra en af de andre aktører, nemlig Red Barnet. Den 4. september 2010 kom Red Barnets generalsekretær, Mimi Jakobsen, som det også fremgår af det indledende citat, nemlig med en undskyldning til de mennesker, der som børn var en del af ’eksperimentet’. Der er således sket en ændring i måden, som Red Barnet forholder sig til ’eksperimentet’ på, hvor det i 2005 fremgik af deres artikel, at de ikke fandt, at ’eksperimentet’ kunne undskyldes, men blot forklares med, at det skete i den bedste mening, til at de i 2010 giver en reel undskyldning. Foruden en undskyldning har Red Barnet også indledt en intern undersøgelse af egen rolle i ’eksperimentet’, om hvilket Mimi Jakobsen siger følgende:

”- Undersøgelsen er langt fra færdig, men vi synes, at det er vigtigt at få sagt undskyldt – uagtet at det ikke ændrer på det, der er sket. Selvom der er tale om en helt anden tid, hvor man gjorde mange forfærdelige ting mod både børn og voksne i den bedste mening, så skal det frem i lyset, og vi skal anerkende, at det ikke var i orden, siger Mimi Jakobsen.”¹⁸

Det er dog værd at bemærke, at man ikke helt i Red Barnet har opgivet tanken om, at ’eksperimentet’ udelukkende skulle være sket i den bedste mening, om end dette dog ikke længere udelukker hverken en undskyldning eller, som Mimi Jakobsen selv påpeger, en erkendelse af, at det på trods af de bedste intentioner stadig ikke var i orden.

¹⁷ <http://www.redbarnet.dk/Default.aspx?ID=4917&M=News&PID=15248&NewsID=5411> (19. oktober 2010, kl. 16.26).

¹⁸ <http://www.redbarnet.dk/Default.aspx?ID=4917&M=News&PID=15248&NewsID=5411> (19. oktober 2010, kl. 16.26).

Ud over denne undskyldning fra Red Barnet havde også en ny film, *Eksperimentet*, biografpremiere i starten af september 2010. Filmen, der fortæller om de grønlandske børn i 'eksperimentet' med fokus på børnenes ankomst til Grønland og især deres ophold på det danske børnehjem, er, nærmest selvfølgelig, baseret på Tine Brylds *I den bedste mening*. Filmen fik en blandet modtagelse af de danske filmanmeldelser, men om filmen er underholdende eller rørende nok i en biografkontekst, skal jeg ikke gøre mig til dommer over her, derimod vil jeg fremhæve en kritik af filmen, som passer ind i en postkolonial sammenhæng. Per Juul Carlsen skriver følgende i en anmeldelse af *Eksperimentet* til DR's filmland:

"I udgangspunktet er 'Eksperimentet' en type film, som vi meget gerne må få flere af i Danmark. Det er en modig film, der tør tale det offentlige Danmark midt imod. Det er en nødvendig film, der tør rippe op i gamle, betændte sår og pille ved den danske nationalfølelse."¹⁹

At filmen ikke formår at udleve dette udgangspunkt, fremgår efterfølgende af anmeldelsen, hvor et af kritikpunkterne blandt andet er, at historien om de grønlandske børn fortælles fra en dansk synsvinkel, nemlig gennem forstanderinden på det danske børnehjem i Nuuk. Dette får, ifølge anmelderen, den konsekvens, at instruktør Louise N. D. Friedberg og medforfatter Rikke de fine Licht, "Sat på spidsen gør (...) det samme som de danske myndigheder gjorde for 60 år siden, de gør de grønlandske børn til brikker i et dansk spil."²⁰

En anden interessant pointe i forhold til filmen er, som nævnt, at den er baseret på Brylds bog. Det er således til stadighed Brylds fremstilling af 'eksperimentet' fra 1998 med fokus på børnenes historier, der bliver reproduceret i 2010, hvilket også ses ved det, at filmen ikke forholder sig til politiske spørgsmål, så som kravet om en undskyldning.

I den forbindelse er det ikke blot interessant, at *I den bedste mening* er blevet genoptrykt i forbindelse med filmen, men også at bogen røg direkte ind på en 3. plads på Arnold Buscks bestsellerliste over biografier og erindringer. Dette viser med al tydelighed, at filmen om ikke andet har skabt en fornyet opmærksomhed omkring problematikken, samt at Brylds fremstilling stadig er altdominerende på dette felt, hvilket også viser sig ved, at interessen for 'eksperimentet' stadig peger mere hen mod fortællingen om de grønlandske børn og deres ulykkelige skæbner, end mod at se 'eksperimentet' som en del af en kolonial fortid mellem Danmark og Grønland.

¹⁹ <http://www.dr.dk/P1/Filmland/Anmeldelser/2010/Eksperimentet.htm> (19. oktober 2010, kl. 21.44).

²⁰ <http://www.dr.dk/P1/Filmland/Anmeldelser/2010/Eksperimentet.htm> (19. oktober 2010, kl. 21.44).

Som de ovenstående eksempler viser, har det, som jeg i specialet har kaldt forsoningsdiskursen, i løbet af det sidste årstid manifesteret sig og er blevet en udfordrer til diskursen omkring, at 'eksperimentet' skete i den bedste mening, hvilket i praksis blandt andet kan ses ved den ændrede holdning til en undskyldning hos Red Barnet.

Dog er forestillingen om, at det udelukkende skete i den bedste mening, som et udtryk for forestillingen om Danmark som en human kolonimagt og et land, der er klar til at hjælpe andre, stadig til stede i debatten. En forestilling, som det måske kan være svært at gøre op med, så længe bogen *I den bedste mening* stadig er den eneste kilde til viden om 'eksperimentet'.

Regeringen har ikke, så vidt jeg ved, siden de to § 20 spørgsmål blandet sig i debatten.

Litteraturliste

Litteratur:

Fienup-Riordan, Ann (1990). *Eskimo Essays: Yup'ik lives and how we see them*. New Brunswick & London: Rutgers University Press.

Fienup-Riordan, Ann (1995). *Freeze Frame: Alaska Eskimos in the Movies*. Seattle & London: University of Washington Press.

Gad, Finn (1984). *Grønland: Politikens Danmarkshistorie*. Politikens Forlag A/S.

Hall, Stuart (edt.) (2009). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. The Open University 1997.

Hauge, Hans (red.) (2007). *Postkolonialisme*. Aarhus Universitetsforlag.

Jensen, Ernst (1997). Langt hjemmefra – grønlandske skolebørn i Danmark i 1960'erne og 1970'erne. I *Tidsskriftet Grønland* nr. 4, s. 150-154.

Petersen, Kirsten Holst (2004). De stjålne børns stjålne fortællinger. I *Assimilationens poler – Grønland og aboriginalt Australien i et postkolonialt perspektiv* redigeret af Lene Bull Christiansen, Lars Jensen, Sanne Kok og Kirsten Holst Petersen, s. 17-28. Roskilde Universitetscenter, Redaktionen, Kultur- og Sprogødestudier.

Said, Edward W. (2004). *Orientalisme: Vestlige forestillinger om Orienten*. 1. udgave, 2. oplag. Oversat af John Botofte. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag. Originaludgave på engelsk 1978.

Stormhøj, Christel (2006). *Poststrukturalismer – videnskabsteori, analysestrategi, kritik*. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.

Thisted, Kirsten (2003). Danske grønlandsfiktioner: Om billedet af Grønland i dansk litteratur. I *Kosmorama* 2003, årg. 49, nr. 232, s. 32-67.

Thisted, Kirsten (2005). Postkolonialisme i nordisk perspektiv: Relationen Danmark-Grønland. I *Kultur på kryds og tværs* redigeret af Henning Bech og Anne Scott Sørensen, s. 16-42. Århus: Forlaget Klim 2005.

Thomsen, Hanne (1998). Ægte grønlandere og nye grønlandere – om forskellige opfattelser af grønlandskhed. I *Den Jyske Historiker 1998 nr. 81: Identitet, nation og stat i post-koloniale samfund*, s. 21-55.

Zogbaum, Heidi (2004). Fjernelse af part-aboriginale børn fra deres familier. I *Assimilationens poler – Grønland og aboriginalt Australien i et postkolonialt perspektiv* redigeret af Lene Bull Christiansen, Lars Jensen, Sanne Kok og Kirsten Holst Petersen, s. 51-60. Roskilde Universitetscenter, Redaktionen, Kultur- og Sprogødestudier.

Rapporter:

Afvikling af Grønlands kolonistatus 1945-54 – en historisk udredning (2007). Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS).

Bringing Them Home: The Stolen children report (1997). Lokaliseret d. 8. oktober 2009: http://www.hreoc.gov.au/pdf/social_justice/bringing_them_home_report.pdf

Kilder:

Bjerre, Michael (1998, 19. august). Man gjorde et barn fortræd. *Berlingske Tidende*, 2. sektion, Magasin. Lokaliseret d. 27. oktober 2010:

<http://www.infomedia.dk.molly.ruc.dk/ms/GetArticleFull.aspx?outputFormat=Full&Duid=AZ844372>

Bramming, Pernille (1998, 19. august). Tabte liv. *Aktuelt*, s. 13. Lokaliseret d. 27. oktober 2010:

<http://www.infomedia.dk.molly.ruc.dk/ms/GetArticleFull.aspx?outputFormat=Full&Duid=Z5170473>

Bryld, Tine (1998). *I den bedste mening*. Atuakkiorfik.

Christensen, Hagen Højer (2009, 14. september). *Professor: Giv dog Grønland en undskyldning*.

Lokaliseret d. 8. oktober 2009:

[http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews\[tt_news\]=48397&tx_ttnews\[backPid\]=143&cHash=d650172ca1](http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews[tt_news]=48397&tx_ttnews[backPid]=143&cHash=d650172ca1)

Grønlandskommissionens betænkning 3: Skolevæsenet, kirken og andre kulturelle forhold.
København 1950.

Hansen, Kim Brejnholt (2009, 12. august). *Socialdemokraterne: Danmark bør undskyldte!*

Lokaliseret d. 25. august 2009:

[http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews\[tt_news\]=47396&tx_ttnews\[backPid\]=143&cHash=b5bbba2ea0](http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews[tt_news]=47396&tx_ttnews[backPid]=143&cHash=b5bbba2ea0)

Hedtoft, Hans (1950). Fremtidens Grønland i *Grønlandsbogen 2* redigeret af Kaj Birket-Smith, Ernst Mentze og M. Friis Møller, s. 335-337. København: J. H. Schultz Forlag.

Hermann, Anne Kirstine (2009, 28. juli). *Instruktør: I tavshed lever overgrebet videre.* Lokaliseret d. 25. august 2009:

[http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews\[swords\]=eksperimentet&tx_ttnews\[tt_news\]=47014&tx_ttnews\[backPid\]=143&cHash=c5acd652c8](http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews[swords]=eksperimentet&tx_ttnews[tt_news]=47014&tx_ttnews[backPid]=143&cHash=c5acd652c8)

Hermann, Anne Kirstine (2009, 31. juli). *Opfordrer til kulegravning af eksperimentet i 1951.*

Lokaliseret d. 25. august 2009:

[http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews\[swords\]=eksperimentet&tx_ttnews\[tt_news\]=47103&tx_ttnews\[backPid\]=143&cHash=22f52320fd](http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews[swords]=eksperimentet&tx_ttnews[tt_news]=47103&tx_ttnews[backPid]=143&cHash=22f52320fd)

Hermann, Anne Kirstine (2009, 5. august). *ICC: Grønland og Danmark har brug for en "sandhedskommission"*. Lokaliseret d. 25. august 2009:

[http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews\[swords\]=eksperimentet&tx_ttnews\[tt_news\]=47222&tx_ttnews\[backPid\]=143&cHash=e0c41abd20](http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews[swords]=eksperimentet&tx_ttnews[tt_news]=47222&tx_ttnews[backPid]=143&cHash=e0c41abd20)

Hermann, Anne Kirstine (2009, 6. august). *Antropolog: Danmark trænger til at få set sin historie efter i sømmene.* Lokaliseret d. 25. august 2009:

[http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews\[swords\]=eksperimentet&tx_ttnews\[tt_news\]=47256&tx_ttnews\[backPid\]=143&cHash=5cc32eac07](http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews[swords]=eksperimentet&tx_ttnews[tt_news]=47256&tx_ttnews[backPid]=143&cHash=5cc32eac07)

Hermann, Anne Kirstine (2009, 9. august). Børnene, der var et eksperiment i *Politiken*, PS tillæg, s. 1 og 4. Lokaliseret d. 27. oktober 2010:

<http://www.infomedia.dk.molly.ruc.dk/ms/GetArticleFull.aspx?outputFormat=Full&Duid=e19fb9a>

5

Lillelund, Niels (1998, 18. august). En bjørnetjeneste. *Morgenavisen Jyllands-Posten*, Kunst og kultur, s. 3. Lokaliseret d. 27. oktober 2010:

<http://www.infomedia.dk.molly.ruc.dk/ms/GetArticleFull.aspx?outputFormat=Full&Duid=Z3397030>

Mogensen, Lars T. (2009, 9. august). *Leder: Danmark har en mørk fortid*. Lokaliseret d. 10. august 2009: <http://politiken.dk/debat/ledere/article764971.ece?service=print>

Nyborg, Katja (2009, 21. august). *Den danske regering har ikke flere kommentarer til eksperimentet*. Lokaliseret d. 25. august 2009:

[http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews\[swords\]=eksperimentet&tx_ttnews\[tt_news\]=47652&tx_ttnews\[backPid\]=143&cHash=Zd59cb9bbe](http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews[swords]=eksperimentet&tx_ttnews[tt_news]=47652&tx_ttnews[backPid]=143&cHash=Zd59cb9bbe)

Oldendow, Knud (1950). Administration og retspleje gennem tiderne. Forholdet mellem danskere og grønlandere i *Grønlandsbogen 2* redigeret af Kaj Birket-Smith, Ernst Mentze og M. Friis Møller, s. 17-38. København: J. H. Schultz Forlag.

Olsen, Oline Inuusuttoq (2009, 7. august). *Juliane Henningsen: En undskyldning vil være på sin plads*. Lokaliseret d. 25. august 2009:

[http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews\[swords\]=eksperimentet&tx_ttnews\[tt_news\]=47275&tx_ttnews\[backPid\]=143&cHash=eac50e6189](http://www.knr.gl/index.php?id=183&tx_ttnews[swords]=eksperimentet&tx_ttnews[tt_news]=47275&tx_ttnews[backPid]=143&cHash=eac50e6189)

Strand, Casper (2005). Red Barnet – men hvilke børn og hvordan? I *Red Barnet nyt: 60 års kamp for børns rettigheder 1945-2005*. s. 14-15.

Thygesen, Erik (1998, 8. september). At gøre grønlanderen til en god dansk borger. *Information*. Lokaliseret d. 10. oktober 2010: <http://www.information.dk/22759>

Paragraf 20 spørgsmål:

§ 20-spørgsmål S 2770: *Om bortadoption af grønlandske børn* af Juliane Henningsen (IA). Dato: 10. august 2009. Lokaliseret 28. oktober 2009:

<http://www.ft.dk/dokumenter/tingdok.aspx?/samling/20081/spoergsmaal/S2770/svar/641544/index.htm>

Statsminister Lars Løkke Rasmussens svar på spørgsmål nr. S 2770 stillet af Juliane Henningsen (IA). Dato: 18. august 2009. Lokaliseret d. 28. oktober 2009:

<http://www.ft.dk/samling/20081/spoergsmaal/s2770/svar/641544/714409.pdf>

§ 20-spørgsmål S 167: Om tvangsflytninger af grønlandske børn i 1951 af Doris Jakobsen (SIU).

Dato: 19. oktober 2009. Lokaliseret d. 28. oktober 2009:

<http://www.ft.dk/dokumenter/tingdok.aspx?/samling/20091/spoergsmaal/s167/index.htm>

Indenrigs – og socialministerens (Karen Ellemann) endelige svar på spørgsmål nr. S 167, stillet af Doris Jakobsen (SIU). Dato: 27. oktober 2009. Lokaliseret d. 28. oktober 2009:

<http://www.ft.dk/samling/20091/spoergsmaal/s167/svar/655600/747722.pdf>

Summary

In 1951, twenty-two children from Greenland were chosen to participate in an experiment involving a shorter stay in Denmark, where they would learn about Danish culture, norms and language. They would then be sent back to Greenland to act as role models in the then newly established Danish schools in Greenland. When the children returned to Greenland, however, they found themselves unable to speak Greenlandic, and many of them lost contact to their families as a consequence thereof. Those that participated in the experiment are now seeking an apology from the Danish state.

The basis of the thesis is an enquiry into the question of why the Danish government so far has rejected to make such an apology and thus open for a reconciliation process with its former colony. To address this question, the thesis examines the discourses that historically have taken place in connection with the understanding of 'the experiment' and which of those discourses are still dominating the ongoing debate, as the discourses themselves are influencing social practices.

Inspired by Edward W. Said's theory of how the Orient is a Western construction, the thesis operates in a postcolonial tradition: Greenland can be seen as an idea created in a Danish context through representations of the Greenlanders as 'the other' and as the opposite of a Danish 'self'. From this perspective, Greenland has always had a great influence on the construction of a Danish self-understanding.

The dominating discourse surrounding 'the experiment' is the understanding that whatever happened was done with the best intentions. This understanding is tied to the idea of Denmark as a humane colonial power, which was only acting in the best interest of its Greenlandic colony. An apology to the Greenlandic is therefore unjustified.

The conclusion of the thesis is that an apology to the Greenlandic participants would, in this context, mean that the Danish self-understanding as a humane and just colonial power would have to be altered.